

دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس

مقطع : کارشناسی

رشته : تاریخ و تمدن ملل اسلامی

دانشکده الهیات و معارف اسلامی

مصوب جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۷ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه

این برنامه بر اساس آیین نامه وزارتی تفویض اختیارات برنامه ریزی درسی به دانشگاههای دارای هیات ممیزه توسط اعضای هیات علمی گروه تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده و در چهارصد و پنجاه و نهمین جلسه شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۷ به تصویب رسیده است.

مصوبه شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه تهران در خصوص برنامه درسی

رشته: تاریخ و تمدن ملل اسلامی
مقطع: کارشناسی

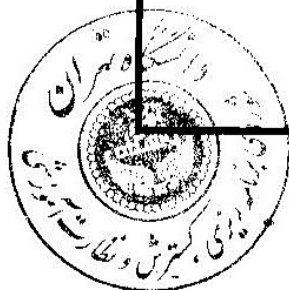
- برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی که توسط اعضای هیات علمی گروه تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی دانشکده الهیات و معارف اسلامی بازنگری شده است با اکثریت آراء به تصویب رسید.
- این برنامه از تاریخ تصویب لازم الاجراست.
 - هر نوع تغییر در برنامه مجاز نیست مگر آنکه به تصویب شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه برسد.
 - این برنامه درسی جایگزین برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی مصوب جلسه شماره ۱۲۵ مورخ ۱۳۸۴/۰۹/۱۵ شورای برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران گردیده است.

محمد رضا اسمعیلی گیوی
دبیر شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت
آموزشی دانشگاه
۱۴۰۲/۳/۲۸

محمود کمره ای
معاون آموزشی دانشگاه

رای صادره جلسه مورخ ۱۴۰۲/۰۱/۲۷ شورای برنامه ریزی، گسترش و نظارت آموزشی دانشگاه در مورد بازنگری برنامه درسی دوره کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی صحیح است، به واحد ذیربط ابلاغ شود.

سید محمد مقیمی
رئیس دانشگاه تهران

مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس رشته

تاریخ و تمدن ملل اسلامی

History and Civilization of Islamic Nations

مقطع کارشناسی

فصل اول

مشخصات کلی برنامه

• مقدمه

به منظور روزآمد سازی و کاربردی کردن برنامه درسی گروه تاریخ و تمدن ملل اسلامی و متناسب با تحولات علمی، فرهنگی و اجتماعی جامعه، سرفصل‌های گروه در مقطع کارشناسی مورد بازنگری قرار گرفت. در این بازنگری معیارها و ملاحظات زیر لحاظ شد:

۱. توجه و تأکید بیشتر بر رویکرد فرهنگی و تمدنی اسلام به جای تاریخ سیاسی
۲. تأکید بیشتر بر اوضاع فرهنگی و تمدنی ملل مسلمان در دوره معاصر
۳. ایجاد تحول کمی و کیفی در دروس به نحوی که سبب پویایی و توانمندی فکری دانشجویان، متناسب با نیازهای علمی جامعه باشد.
۴. تعریف و ارائه دروسی که زمینه کسب مهارت‌های تخصصی و شغلی دانشجویان را فراهم آورد.
۵. کوشش برای آشنا ساختن بیشتر دانشجویان با روش تحقیق و کارورزی تحقیقاتی.

• تعریف و هدف

رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی به مجموعه آموزش‌ها و پژوهش‌هایی اطلاق می‌گردد که بر بینش، روش پژوهش و رویکرد تاریخی در حیطه فرهنگ و تمدن اسلامی و ملت‌های مسلمان تا دوره کنونی استوار است.

هدف از ارائه برنامه آموزشی دوره کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی تربیت نیروی انسانی مورد نیاز کشور در مراکز آموزشی، پژوهشی و نهادهای اجتماعی و فرهنگی چون دانشگاه‌ها، وزارت آموزش و پرورش، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و ادارات دولتی و مراکز پژوهشی و آموزشی خصوصی است.

• ضرورت و اهمیت

شناخت تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی و ملل مسلمان، در شکل‌گیری هویت ملی و اسلامی درک موقعیت خویش و چالش‌های دنیای جدید و روشن کردن چشم اندازهای آینده جهان اسلام تأثیر فراوان دارد. دستیابی به این هدف جز با شناخت تاریخ و فرهنگ و تمدن گذشته ایرانی-اسلامی و تربیت نیروی انسانی کارشناس و متخصص که اطلاعات علمی لازم را کسب کرده باشد، امکان‌پذیر نیست. تربیت نیروی انسانی توانمند و کارآمد با شیوه‌های علمی، نه تنها موجب وحدت اجتماعی و سبب ارتقاء سطح فرهنگ جامعه خواهد شد، بلکه حافظ منافع ایرانی-اسلامی و بقای کشور خواهد بود. به‌علاوه در دوره تعامل و تقابل و درهم تنیدگی همه جانبه فرهنگی-تمدنی کنونی جهان، تربیت دانش آموختگان آشنا و آگاه به مبانی، مختصات و مشخصات کلی فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی بر ضرورت و اهمیت این رشته بیش از پیش افزوده است.

• طول دوره و شکل نظام آموزشی

طول دوره مقطع کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی براساس آیین‌نامه‌های آموزشی دانشگاه به طور متوسط چهارسال و حداکثر شش سال است. هر سال تحصیلی دو نیمسال و هر نیمسال شانزده (۱۶) هفته کامل آموزشی است. نظام آموزشی این دوره واحدی است و برای هر واحد درس نظری در هر نیمسال شانزده جلسه در نظر گرفته شده است.

• **تعداد واحدهای درسی**

تعداد واحدهای درسی دوره کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی ۱۴۰ واحد، طبق جدول زیر است:

نوع درس	تعداد واحد
دروس عمومی	۲۲ واحد
دروس پایه	۲۰ واحد
دروس تخصصی	۹۰ واحد
دروس اختیاری	۸ واحد
جمع	۱۴۰ واحد

• **نقش و توانایی فارغ التحصیلان**

فارغ التحصیلان کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی می توانند در زمینه ها و موارد زیر به کار گرفته شوند:

۱. مدرس دروس تاریخ اسلام و ایران و معارف اسلامی در وزارت آموزش و پرورش
۲. کارشناس فعالیت های پژوهشی
۳. کارشناس فعالیت های آموزشی و پژوهشی در سازمانها، نهادها و ادارات دولتی و مراکز علمی و فرهنگی و خدماتی کشور

• **شرایط و ضوابط ورود به رشته**

دانشجویان دوره کارشناسی رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی از طریق آزمون سراسری دانشگاه ها و شرایط و ضوابط سازمان سنجش آموزش کشور، از میان داوطلبان رشته های علوم انسانی، تجربی و ریاضی و فیزیک پذیرفته می شوند.

فصل دوم

جدول های دروس

جدول دروس عمومی

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعات			پیشنیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	زبان فارسی	۳	-	۳	۴۸	-	۴۸	
۲	زبان انگلیسی	۳	-	۳	۴۸	-	۴۸	
۳	تربیت بدنی	۰/۵	۰/۵	۱	۸	۱۶	۲۴	
۴	ورزش ۱	-	۱	۱	-	۳۲	۳۲	
۵	دانش خانواده و جمعیت	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۶	دروس عمومی معارف اسلامی*	۱۲	-	۱۲	-	-	-	
جمع کل		۲۰/۵	۱/۵	۲۲				

*دروس عمومی معارف اسلامی طبق جدول ذیل

ردیف	گروه	عنوان درس	تعداد واحدها			تعداد ساعات			پیشنیاز
			نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	مبانی نظری اسلام ۴ واحد	اندیشه اسلامی ۱ (مبدأ و معاد)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۲		اندیشه اسلامی ۲ (نبوت و امامت)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۳		انسان در اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۴		حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۵	اخلاق اسلامی ۲ واحد	فلسفه اخلاق (با تکیه بر مباحث تربیتی)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۶		اخلاق اسلامی (مبانی و مفاهیم)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۷		آیین زندگی (اخلاق کاربردی)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۸		عرفان عملی در اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	

• ادامه جدول دروس عمومی معارف اسلامی

ردیف	گروه	عنوان درس	تعداد واحدها			تعداد ساعات			پیشنیاز
			نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۹	انقلاب اسلامی ۲ واحد	انقلاب اسلامی ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۰		آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۱		اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۲	تاریخ و تمدن اسلامی ۲ واحد	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۳		تاریخ تحلیلی صدر اسلام	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۴		تاریخ امامت	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۵	آشنایی با منابع اسلامی ۲ واحد	تفسیر موضوعی قرآن	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	
۱۶		تفسیر موضوعی نهج البلاغه	۲	-	۲	۳۲	-	۳۲	

۱- دروس الزامی برای مقطع کارشناسی در مجموع گرایش های پنج گانه ۱۲ واحد از ۳۲ واحد پیشنهادی است.

۲- دانشجویان از ۸ واحد پیشنهادی در گرایش مبانی نظری اسلام ۴ واحد، از ۸ واحد در گرایش اخلاق اسلامی ۲ واحد، از ۶ واحد در گرایش انقلاب اسلامی ۲ واحد، از ۶ واحد در گرایش تاریخ و تمدن اسلامی ۲ واحد و از ۴ واحد در گرایش آشنایی با منابع اسلامی ۲ واحد را برمی گزینند.

جدول دروس پایه

پیش‌نیاز	تعداد ساعت			تعداد واحد			نام درس	ردیف
	جمع	عملی	نظری	جمع	عملی	نظری		
ندارد	۳۲	—	۳۲	۲	—	۲	صرف کاربردی (۱)	۱
صرف کاربردی (۱)	۳۲	—	۳۲	۲	—	۲	صرف کاربردی (۲)	۲
ندارد	۶۴	—	۶۴	۴	—	۴	نحو کاربردی (۱)	۳
نحو کاربردی (۱)	۶۴	—	۶۴	۴	—	۴	نحو کاربردی (۲)	۴
ندارد	۳۲	—	۳۲	۲	—	۲	منطق	۵
ندارد	۳۲	—	۳۲	۲	—	۲	آشنایی با مبانی فقه و حقوق اسلامی	۶
ندارد	۳۲	—	۳۲	۲	—	۲	آشنایی با ادیان بزرگ	۷
ندارد	۳۲	—	۳۲	۲	—	۲	آشنایی با قرآن کریم	۸
	۳۲۰	—	۳۲۰	۲۰	—	۲۰	جمع کل واحدهای دروس پایه	

جدول دروس تخصصی

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعت			پیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	قرائت متون کلاسیک تاریخی به زبان عربی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲	قرائت متون کلاسیک جغرافیایی به زبان عربی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳	قرائت متون کلاسیک ادبی به زبان عربی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۴	قرائت متون کلاسیک علمی به زبان عربی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۵	قرائت متون معاصر تاریخی و جغرافیایی به زبان عربی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۶	روش تحقیق	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۷	شناخت منابع تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۸	دوره نبوی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۹	دوره خلفای راشدین	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	دوره نبوی
۱۰	امویان	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	دوره خلفای راشدین
۱۱	عباسیان	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	امویان
۱۲	تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۱)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	عباسیان
۱۳	تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۲)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۱)
۱۴	ایلخانان تا صفویه	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۲)

ادامه جدول دروس تخصصی

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعت			پیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱۵	صفویان	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ایلخانان تا صفویه
۱۶	عثمانیان	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ایلخانان تا صفویه
۱۷	شبه قاره هند	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ایلخانان تا صفویه
۱۸	مصر و شام (۱)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۱۹	مصر و شام (۲)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	مصر و شام (۱)
۲۰	تاریخ تشیع	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲۱	کشورهای اسلامی در آسیا	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲۲	کشورهای اسلامی در آفریقا	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲۳	کلیات فرهنگ و تمدن اسلامی	۴	—	۴	۶۴	—	۶۴	همه دروس تخصصی تا ترم ششم
۲۴	تشکیلات و نهادهای مالی در اسلام	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲۵	تشکیلات و نهادهای اداری و قضایی در اسلام	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲۶	تاریخ آموزش و پرورش در اسلام (۱)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲۷	تاریخ آموزش و پرورش در اسلام (۲)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	تاریخ آموزش و پرورش در اسلام (۱)
۲۸	جغرافیانگاری در اسلام	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲۹	جغرافیای تاریخی سرزمین های غربی جهان اسلام	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعت			پیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۳۰	جغرافیای تاریخی سرزمین‌های شرقی جهان اسلام	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳۱	تاریخ‌نگاری در اسلام	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳۲	انتقال علوم به جهان اسلام	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳۳	تاریخ علوم نقلی و روایی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳۴	تاریخ علوم عقلی و عرفانی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳۵	تاریخ علوم ریاضی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	انتقال علوم به جهان اسلام
۳۶	تاریخ علوم طبیعی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	انتقال علوم به جهان اسلام
۳۷	مطالعات اسلامی در غرب	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳۸	جهان اسلام در برخورد با غرب و استعمار	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳۹	تاریخ هنرهای اسلامی (۱)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۴۰	تاریخ هنرهای اسلامی (۲)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	تاریخ هنرهای اسلامی (۱)
۴۱	تاریخ هنرهای اسلامی (۳)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	تاریخ هنرهای اسلامی (۲)
۴۲	زبان انگلیسی تخصصی (۱)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۴۳	زبان انگلیسی تخصصی (۲)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	زبان انگلیسی تخصصی (۱)
۴۴	زبان انگلیسی تخصصی (۳)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	زبان انگلیسی تخصصی (۲)
جمع کل واحدها		۹۰	—	۹۰	۱۴۴۰	—	۱۴۴۰	

جدول دروس اختیاری *

ردیف	نام درس	تعداد واحد			تعداد ساعت			پیش نیاز
		نظری	عملی	جمع	نظری	عملی	جمع	
۱	ایران در برخورد با غرب و استعمار	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۲	حیات علمی و فرهنگی امامان شیعه (ع)	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۳	مبانی انسان شناسی اجتماعی و فرهنگی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۴	مبانی روان شناسی اجتماعی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۵	تاریخ مغرب	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۶	تاریخ اندلس	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۷	تاریخ بیزانس	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۸	تاریخ ساسانیان	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
۹	هنرهای سنتی	۱	۱	۲	۱۶	۳۲	۴۸	ندارد
۱۰	تاریخ ایران در دوره معاصر	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	صفویان
۱۱	رایانه و فضای مجازی	۲	—	۲	۳۲	—	۳۲	ندارد
جمع کل واحدها		۲۱	۱	۲۲	۳۳۶	۳۲	۳۶۸	

* دانشجویان باید هشت واحد از مجموعه واحدهای اختیاری را بگذرانند.

برنامه درسی دووجهی رشته «تاریخ و تمدن ملل اسلامی»

الف- جدول دروس بسته آموزشی فرعی رشته «تاریخ و تمدن ملل اسلامی»

ردیف	نام درس	نوع درس	تعداد واحد		
			نظری	عملی	کل
۱	تاریخ آموزش و پرورش در اسلام (۲)	تخصصی	۲	-	۲
۲	تاریخ نگاری در اسلامی	تخصصی	۲	-	۲
۳	انتقال علوم به جهان اسلام	تخصصی	۲	-	۲
۴	تاریخ علوم ریاضی	تخصصی	۲	-	۲
۵	مطالعات اسلامی در غرب	تخصصی	۲	-	۲
۶	تاریخ هنرهای اسلامی (۳)	تخصصی	۲	-	۲
۷	تاریخ تشیع	تخصصی	۲	-	۲
۸	تشکیلات و نهادهای اداری و قضایی در اسلام	تخصصی	۲	-	۲
۹	کلیات فرهنگ و تمدن اسلامی	تخصصی	۴	-	۴
	جمع کل واحدها		۲۰	-	۲۰

توضیحات:

- دانشجویان سایر رشته ها که دروس دو وجهی خود را در رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی انتخاب می نمایند، ملزم به گذراندن ۲۰ واحد فهرست ارائه شده به شرح جدول فوق می باشند.

برنامه درسی دووجهی رشته «تاریخ و تمدن ملل اسلامی»

ب- جدول دروس حذف شده دانشجویان دوره کارشناسی «تاریخ و تمدن ملل اسلامی» که مایل

به گذراندن بسته آموزش فرعی سایر رشته‌ها می‌باشند

ردیف	نام درس	نوع درس	تعداد واحد		
			نظری	عملی	کل
۱	تاریخ علوم نقلی و روایی	تخصصی	۲	-	۲
۲	تاریخ علوم عقلی و عرفانی	تخصصی	۲	-	۲
۳	کشورهای اسلامی در آسیا	تخصصی	۲	-	۲
۴	کشورهای اسلامی در آفریقا	تخصصی	۲	-	۲
۵	جغرافیانگاری در اسلام	تخصصی	۲	-	۲
۶	دروس اختیاری	تخصصی	۸	-	۸
جمع کل واحدها			۱۸	-	۱۸

توضیحات :

- دانشجویان رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی که دروس دو وجهی خود را در رشته ای غیر از تاریخ و تمدن ملل اسلامی ادامه می دهند، از گذراندن ۱۸ واحد فهرست ارائه شده به شرح جدول فوق معاف می باشند.

فصل سوم

سرفصل دروس

پایه، تخصصی و اختیاری

صرف کاربردی (۱)

قواعد اللغة العربية التطبيقية (الصرف ۱)

Arabic grammar in use 1 (Arabic Morphology) 1

مقطع: کارشناسی

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجو با ساختار واژگانی زبان عربی و چگونگی ساخت و دگرگونی آنها که به دانش صرف شناخته می‌شود.

سرفصل

الف) اقسام واژگان از جهت دگرگونی پذیری:

-اسم

-فعل

-حرف

ب) انواع فعل از جهت:

-زمان

-مجرد و مزید

-صرف تام و ناقص

-معلوم و مجهول

-لازم و متعدی

-سالم، معتل، مهموز، مضاعف

ج) پیوست‌های فعل:

-ضمیر

-نون تأکید

(د) اقسام اسم از جهت:

-جامد و مشتق

-مفرد، مثنی و جمع

-جنس و علم

-معرفه و نکره

(ذ) اقسام اسم مشتق:

-اسم فاعل

-اسم مفعول

-صفت مشبیه

-صیغه مبالغه

-اسم تفصیل

-اسم زمان و مکان

-اسم آلت

(ص) انواع مصدر مانند:

-مصدر اصلی

-صناعی

-میمی

-اسم مصدر

-نوع

-مره

تطبیق و کاربرد موارد آموزش داده شده در جمله‌ها و عبارات برگرفته شده از قرآن کریم، نهج‌البلاغه، صحیفه سجادیه، ادعیه، احادیث و روایات اسلامی.

تکلیف عملکردی:

در هر درس تکالیف و تمرین‌ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.

راهنمادهای تدریس و یادگیری:

با توجه به ضرورت کاربردی بودن مباحث سرفصل درس، شیوه ارائه تلفیقی و به صورت نظری-تطبیقی خواهد بود.

در این شیوه در گام اول: به حای روش انتزاعی آموزش از روش ارتباطی با بافت زبان برای برجسته‌سازی نکات دستور زبان استفاده شده و در گام دوم: به دسته‌بندی‌های شناختی قواعد پرداخته شده،

و در گام سوم: با نمونه‌ها و مثال‌های متعدد به پایدارسازی مفاهیم آموزش داده شده تمرکز شده؛

و در گام آخر: با ارائه نمونه‌های متنی از منابع اسلامی همچون آیات قرآن و دیگر منابع حدیثی و روایی به شکل تمرین و ممارست به ایجاد خود فعالی در دانشجویان کمک می‌شود.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	تکلیف درسی

منابع اصلی

فکری، مسعود. (۱۳۹۷). الرائد فی تعلیم اللغة العربیه : کتاب الإنشاء، ج ۱ و دفتر تمرین آن. تهران: انتشارات سمت

منابع مطالعاتی

فقهی زاده، عبدالهادی. (۱۳۹۴). آموزش صرف عربی. تهران: انتشارات سمت

شهایی، علی اکبر. (۱۳۷۳). اصول الصرف. تهران: انتشارات دانشگاه تهران

غلابینی، مصطفی. (۱۳۶۲). جامع الدروس العربیه. تهران: انتشارات ناصر خسرو

کشفی، عبدالرسول. (۱۳۸۱). دستور زبان کاربردی عربی صرف. قم: انتشارات کتاب طه

طباطبایی، محمدرضا. (۱۳۶۱). صرف ساده. قم: انتشارات دارالعلم

شرتونی، رشید. (۱۳۹۰). مبادی العربیه، جلد ۴. ویراسته حمید محمدی. قم: دارالعلم

الفرطوسی، مهدی و شلاش، هاشم طه. (۱۳۹۳). المذهب فی علم التصریف. قم: انتشارات العطار

ذهنی، محمدجواد. (بی تا). الکلام اللطیف. شرح فارسی بر تصریف. قم: نشر حادق

صرف کاربردی (۲)

قواعد اللغة العربية التطبيقية (الصرف ۱)

Arabic grammar in use 2 (Arabic Morphology 2)

مقطع: کارشناسی

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: صرف کاربردی (۱)

هدف درس: آشنایی دانشجو با ساخت و دگرگونی واژگان زبان عربی و تحول معنایی آنها بر اساس دگرگونی‌های لفظی که در علم صرف مورد بررسی قرار می‌گیرد.

سرفصل

الف) انواع اسم‌ها از جهت نشانه پذیری:

-مقصود

-ممدود

-منقوص

-مهموز

ب) انواع جمع:

-سالم و مکسر

-مونث سالم

-مذكر سالم

-قله و کثره

ج) نشانه‌های اسم مونث

(د) نسبت و چگونگی کاربرد آن در اسم‌های مختلف

(ذ) انواع اعراب و نشانه‌های هر یک:

-ظاهری

-نیایی

-تقدیری

-محلی

(ص) اسم منصرف و غیرمنصرف

(ض) کلمات مبنی و معرب (اسم، فعل و حرف)

(ط) انواع ضمیر و کاربرد آنها

(ظ) انواع اسم و کاربرد آنها:

-اشاره

-موصول

-شرط

-استفهام

-کنایات

-اسم فعل

(ع) ظروف زمان و مکان و ویژگی‌های هر یک

(غ) انواع عدد و قواعد آن

تطبیق و کاربرد موارد آموزش داده شده در جمله‌ها و عبارات برگرفته شده از قرآن کریم، نهج‌البلاغه، صحیفه سجاده، ادعیه، احادیث و روایات اسلامی.

تکلیف عملکردی:

در هر درس تکالیف و تمرین‌ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.

راهنماهای تدریس و یادگیری:

با توجه به ضرورت کاربردی بودن مباحث سرفصل درس، شیوه ارائه تلفیقی و به صورت نظری-تطبیقی خواهد بود.

در این شیوه در گام اول: به حای روش انتزاعی آموزش از روش ارتباطی با بافت زبان برای برجسته‌سازی نکات دستور زبان استفاده شده و در گام دوم: به دسته‌بندی‌های شناختی قواعد پرداخته شده،

و در گام سوم: با نمونه‌ها و مثال‌های متعدد به پایدارسازی مفاهیم آموزش داده شده تمرکز شده؛

و در گام آخر: با ارائه نمونه‌های متنی از منابع اسلامی همچون آیات قرآن و دیگر منابع حدیثی و روایی به شکل تمرین و ممارست به ایجاد خود فعالی در دانشجویان کمک می‌شود.

* برای تأثیرگذاری و ایجاد ارتباط مناسب دانشجویان با موضوع درس از فناوری‌های نوین آموزشی همچون نرم‌افزارها و برنامه‌های دیداری-شنیداری مانند پاورپوینت و ارائه از طریق ویدئو پروژکتور استفاده شود.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	تکلیف درسی

منابع اصلی:

فکری، مسعود. (۱۳۹۷). الرائد في تعليم اللغة العربية : كتاب الإنشاء، جلد ۲ و دفتر تمرین آن. تهران: انتشارات سمت

منابع مطالعاتی:

فقهی زاده، عبدالهادی. (۱۳۹۴). آموزش صرف عربی. تهران: انتشارات سمت

شهایی، علی اکبر. (۱۳۷۳). اصول الصرف. تهران: انتشارات دانشگاه تهران

غلابینی، مصطفی. (۱۳۶۲). جامع الدروس العربیه. تهران: انتشارات ناصر خسر.

دیباچی، سیدابراهیم. (۱۳۷۷). الجدید فی الصرف و النحو. تهران: انتشارات سمت

کشفی، عبدالرسول. (۱۳۸۱). دستور زبان کاربردی عربی صرف. قم: انتشارات کتاب طه

طباطبایی، محمدرضا. (۱۳۶۱). صرف ساده. قم: انتشارات دارالعلم

شرتونی، رشید. (۱۳۹۰). مبادی العربیه، جلد ۴. ویراسته حمید محمدی. قم: دارالعلم

الفرطوسی، مهدی. شلاش، هاشم طه و عبید حسین، عبدالجلیل. (۱۳۹۳). المذهب فی علم التصریف. قم: انتشارات العطار

مقطع: کارشناسی

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجو با ترکیب و پیوست واژگان و پیکره جمله و ارکان آن در زبان عربی و کسب توانایی درست خوانی و ساخت درست جمله در زبان عربی و فهم معنایی واحد زبانی و نشانه گذاری واژگان در جمله ها و عبارات

سرفصل

-تعریف علم نحو و بازشناسی موضوع و فایده آن

-انواع اعراب اسم و فعل (رفع، نصب، جر و جزم) و عوامل آن

-موارد رفع، نصب و جزم فعل مضارع

-جمله های شرطیه و چگونگی ساخت و ترکیب آنها

-فاعل و نائب فاعل و انواع آنها از جهت صریح و ممول و مطابقت با فعل

-مرفوعات، انواع و مواضع تقدیم و تاخیر هر یک:

-فاعل

-نائب فاعل

-مبتدا

-خبر

-نواسخ:

-افعال ناقصه

-حروف مشبیه بالفعل

-ما و لا شبیه به لیس

-لا نفی جنس

-افعال مقاربه

-افعال قلوب

ضمیر فصل، ضمیر شأن، حکایه

إعمال، إلغاء، و تعلیق نواسخ

صیغه تعجب و افعال مدح و ذم

تطبیق و کاربرد موضوعات آموزش داده شده در جمله‌ها و متن‌های برگرفته از قرآن کریم، نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و سایر متون اسلامی با تأکید بر فهم معنایی متون.

تکلیف عملکردی:

در هر درس تکالیف و تمرین‌ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.

راهبردهای تدریس و یادگیری:

با توجه به ضرورت کاربردی بودن مباحث سرفصل درس، شیوه ارائه تلفیقی و به صورت نظری-تطبیقی خواهد بود.

در این روش از شیوه ارائه انتزاعی قواعد نحو پرهیز شده؛

و از طریق ارائه نمونه‌هایی از بافت واقعی زبان، برای آماده‌سازی ذهن دانشجو برای دریافت موضوع استفاده شده؛

و سپس نکات نحوی با پرسش‌های متعدد از این جمله‌ها استخراج و برجسته شده؛

و در گام بعدی با ارائه مثال‌های متعدد به پایدارسازی مفاهیم آموزش داده شده پرداخته می‌شود؛

و در آخرین مرحله با طرح نمونه‌هایی از متون اسلامی در قالب تمرین، از دانشجو خواسته می‌شود که ضمن انجام آنها، نقش موضوعات دستور زبانی در فهم و درک متن را دریابد.

* برای تأثیرگذاری و ایجاد ارتباط مناسب دانشجویان با موضوع درس از فناوری‌های نوین آموزشی همچون نرم‌افزارها و برنامه‌های دیداری-شنیداری مانند پاورپوینت و ارائه از طریق ویدئو پروژکتور استفاده شود.

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	تکلیف درسی

منبع اصلی

فکری، مسعود. (۱۳۹۷). الرائد في تعليم اللغة العربية : جلد ۳ ، جلد ۴ و جلد ۵ و دفتر تمرین آن. تهران: انتشارات سمت.

منابع مطالعاتی

شهابی، علی اکبر. (۱۳۵۲). اصول النحو. تهران: انتشارات دانشگاه تهران

غلابینی، مصطفی. (۱۳۶۳). جامع الدروس العربیه. تهران: انتشارات ناصر خسرو.

دیباجی، سیدابراهیم. (۱۳۷۷). الجدید فی الصرف و النحو. تهران: انتشارات سمت

شرتونی، رشید. (۱۳۹۰). مبادئ العربیه، جلد ۴. ویراسته حمید محمدی. قم: دارالعلم

الجارم، علی و امین، مصطفی. (۱۳۸۶). النحو الواضح فی القواعد اللغه العربیه. تهران: انتشارات ناصر خسرو، چاپ پنجم

عباس، حسن. (۱۳۶۷). النحو الوافی. تهران: انتشارات احمدی

مقطع: کارشناسی

تعداد واحد: ۴

نوع درس: پایه

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: نحو کاربردی (۱)

هدف درس: آشنایی دانشجو با ترکیب و پیوست واژگان و پیکره جمله و ارکان آن در زبان عربی و کسب توانایی درست خوانی و ساخت درست جمله در زبان عربی و فهم معنایی واحد زبانی و نشانه گذاری واژگان در جمله ها و عبارات.

سرفصل

-منصوبات شامل مفعول مطلق، مفعول به، مفعول فیه، مفعول له، مفعول معه

-عمل شبه فعل ها

-ندا و منادا و ندبه و استغاثه

-تحدیر، اغرائ، اختصاص، اشتغال، تنازع

-حال

-تمییز

-استثناء

-مجرورات

-انواع اضافه

-اعراب اصلی و تبعی

انواع حروف :

-استفهام

-شرط

-قسم

-تأکید

-عطف

نوابع:

-عطف

-عطف بیان

-بدل

-نعت

-تأکید

معانی و کاربرد حروف در زبان عربی

انواع جمله از جهت دارا بودن محل اعراب و فاقد آن و کاربردهای آن

تطبیق و کاربرد موضوعات آموزش داده شده در جمله‌ها و متن‌های برگرفته از قرآن کریم، نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و سایر متون اسلامی با تأکید بر فهم معنایی متون.

تکلیف عملکردی:

در هر درس تکالیف و تمرین‌ها به دانشجویان واگذار شده و در کلاس ارائه و تصحیح شود.

راهنماهای تدریس و یادگیری:

با توجه به ضرورت کاربردی بودن مباحث سرفصل درس، شیوه ارائه تلفیقی و به صورت نظری-تطبیقی خواهد بود.

در این شیوه در گام اول: به حای روش انتزاعی آموزش از روش ارتباطی با بافت زبان برای برجسته‌سازی نکات دستور زبان استفاده شده؛

و در گام دوم: به دسته‌بندی‌های شناختی قواعد پرداخته شده؛

و در گام سوم: با نمونه‌ها و مثال‌های متعدد به پایدارسازی مفاهیم آموزش داده شده تمرکز شده؛

و در گام آخر: با ارائه نمونه‌های متنی از منابع اسلامی همچون آیات قرآن و دیگر منابع حدیثی و روایی به شکل تمرین و ممارست به ایجاد خود فعالی در دانشجویان کمک می‌شود.

* برای تأثیرگذاری و ایجاد ارتباط مناسب دانشجویان با موضوع درس از فناوری‌های نوین آموزشی همچون نرم‌افزارها و برنامه‌های دیداری-شنیداری مانند پاورپوینت و ارائه از طریق ویدئو پروژکتور استفاده شود.

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	تکلیف درسی

منبع اصلی

فکری، مسعود. (۱۳۹۷). الرائد في تعليم اللغة العربية : جلد ۴ و جلد ۵ و دفتر تمرین آن. تهران: انتشارات سمت

منابع مطالعاتی:

شهایی، علی اکبر. (۱۳۵۲). اصول النحو. تهران: انتشارات دانشگاه تهران

غلابینی، مصطفی. (۱۳۶۳). جامع الدروس العربیه. تهران: انتشارات ناصر خسرو

دیباچی، سیدابراهیم. (۱۳۷۷). الجدید فی الصرف و النحو. تهران: انتشارات سمت

شرتونی، رشید. (۱۳۹۰). مبادئ العربیه، جلد ۴. ویراسته حمید محمدی. قم: دارالعلم

صالح، عمان. (۱۴۲۰). معانی النحو. انتشارات دارالفکر

الجارم، علی و امین، مصطفی. (۱۳۸۶). النحو الواضح فی القواعد اللغه العربیه. تهران: انتشارات ناصر خسرو، چاپ پنجم

عباس، حسن. (۱۳۶۷). النحو الوافی. تهران: انتشارات احمدی

منطق

Logic

مقطع: کارشناسی

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی اجمالی با مباحث علم منطق

سرفصل

تعریف علم منطق و نقش راهبردی آن

فرآیند تفکر و خطاپذیری آن

منطق تعریف: اقسام تعریف - شرایط و ضوابط منطقی تعریف - خطاپذیری ذهن در تعریف

منطق استدلال: قضیه و اقسام آن - استدلالهای مباشر - قیاس استثنایی - قیاس اقترانی - استقراء و تمثیل - مغالطات - شناخت ارکان علوم

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

فضلی، عبدالهادی (۱۳۷۳)، المنطق و مناهج البحث، تهران، دار الکتب الاسلامیه

قراملکی احد، فرامرزی (۱۳۷۳)، منطق (۱)، تهران، دانشگاه پیام نور

اژه‌ای، محمدعلی (۱۳۷۷)، مبانی منطق، تهران، سمت

آشنایی با مبانی فقه و حقوق اسلامی
Basics of Islamic Jurisprudence and Law

مقوع: کارشناسی

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با مبانی فقه و اصول استنباط احکام.

سرفصل

الف: اهمیت و ضرورت آشنایی با مبانی فقه و اصول استنباط، تعریف علم اصول فقه و نقش آن در اجتهاد علوم مورد نیاز برای اجتهاد، چگونگی پیدایش علم اصول و تاریخچه مختصر آن، دسته بندی موضوعات اصول فقه؛

ب: ادله احکام شامل:

- ادله اجتهادی: کتاب: شامل اشاره به آیات الاحکام، حجیت ظواهر کتاب و دلایل آن؛ سنت: تعریف سنت، اقسام خبر (متواتر و واحد)، شرح قول، فعل و تقریر معصوم، مبانی فهم سنت؛ اجماع: تعریف، اجماع محصل، اجماع منقول،

چگونگی کشف اجماع از قول معصوم، دلیل لفظی و دلیل لبی؛ عقل: مستقلات و غیر مستقلات عقلیه، شرح بنای عقلا، وجوه حجیت دلیل عقل، مقدمه واجب، اجتماع امر و نهی.

- ادله فقهاتی: اصول عملیه: برائت، احتیاط، تخییر، استصحاب، با شرح مختصر هر یک، حکم واقعی و حکم ظاهری، تعارض ادله

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- محمدی، علی (۱۳۷۰)، اصول فقه مظفر و شرح آن، قم، دارالفکر
- هادوی تهرانی، مهدی (۱۳۷۷)، مبانی کلامی اجتهاد، قم، موسسه فرهنگی خانه خرد
- فیض، علیرضا (۱۳۸۲)، مبادی فقه و اصول، تهران، دانشگاه تهران موسسه انتشارات و چاپ
- الفضلی، عبدالهادی (۱۳۷۴)، مبادی الاصول، قم، مطبوعات دینی
- الزحیلی، وهبه (۱۳۸۰)، الوجیز غی اصول الفقه، تهران، احسان
- شهابی، محمود (۱۳۳۵)، تقریرات اصول، تهران، دانشگاه تهران

آشنایی با ادیان بزرگ

Introduction to Great Religion

مقطع: کارشناسی

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با ادیان بزرگ غیر از اسلام

سرفصل

الف: آشنایی با اصطلاحات و مفاهیم دین، ملت، مذهب، شریعت، سنت، ایمان، کلام، الهیات، اسطوره، تناسخ، توحید، آنیمیزم، توتیمیزم...

ب: سیری اجمالی در تاریخ ادیان:

- آشنایی با ادیان هند و بودایی

- آشنایی با آیین زرتشتی

- آشنایی با دین یهود

آشنایی با مسیحیت

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

ناس، جان بایر (۱۴۰۰)، تاریخ جامع ادیان، ترجمه علی اصغر حکمت، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی

رابرت، ویر (۱۳۷۴)، جهان مذهبی ادیان در جوامع امروز، ترجمه عبد الرحیم گواهی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی

بهار، مهرداد (۱۳۹۰)، ادیان آسیایی، تهران، انتشارات چشمه

مهن سن، کیشیتی (۱۳۸۸)، هندونیزم، ترجمه عسکری پاشایی، تهران، نشر نگاه معاصر

آشنایی با قرآن کریم

Introduction to Quran

مقطع: کارشناسی

نوع درس: پایه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی اجمالی با قرآن کریم و تفسیر و فهم آن

سرفصل

- ۱- اسامی و اوصاف قرآن کریم
- ۲- حقیقت قرآن کریم ذیل آیات (اعراف: ۴۵، زخرف: ۳ و ۴ بروج: ۲۲، هود: ۱).
- ۳- تاریخ قرآن شامل مباحث ارتباط خداوند با پیامبر (وحی و نزول)، انتقال وحی به مردم (شفاهی، کتبی)، حفظ و نگهداری (حافظه، کتابت و...)
- ۴- تحریف ناپذیری، حقانیت، اعجاز و تحدی قرآن
- ۵- مقدمات لازم برای ورود به تفسیر
- ۶- تفسیر و تأویل و تفاوت آن دو
- ۷- نمونه ای از تفسیر قرآن کریم (تفسیر سوره حمد)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- حجتی، سید محمد باقر (۱۳۹۹)، پژوهشی در تاریخ قرآن، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- طباطبایی، سید محمد حسین (۱۳۷۸)، تفسیر سوره حمد از المیزان فی تفسیر القرآن، قم، دفتر انتشارات اسلامی
- خوئی، سید ابوالقاسم (۱۳۸۷)، البیان فی تفسیر القرآن، قم، مؤسسه احیاء آثار الامام الخوئی
- معرفت، محمدهادی (۱۳۸۶)، صیانه القرآن عن التحریف، قم، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی التمهید

سیوطی، جلال الدین عبدالرحمن (۱۳۵۲)، الاتقان، بیروت، مکتبه الثقافیه

معرفت، محمد هادی (۱۳۹۸)، آموزش علوم قرآنی، قم، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی التمهید

کمال دزفولی، علی اکبر (۱۳۶۹)، شناخت قرآن، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد

دروس تخصصی

قرائت متون کلاسیک تاریخی به زبان عربی

Reading Classic Historical Texts in Arabic

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی مستقیم و عملی دانشجو با منابع و مآخذ عربی دروس تاریخ و تمدن اسلامی و کسب توانایی جهت استفاده از متون تاریخی

سرفصل

قرائت بخش‌هایی از متون کلاسیک تاریخی به زبان عربی که حاوی وقایع و رویدادهای تاریخی از آغاز بعثت تا قرن نهم هجری باشد (حدود ۶۰ صفحه) به شرح زیر:

صفحاتی از کتاب‌های سیره ابن هشام، مغازی واقدی و طبقات ابن سعد (مطالب مربوط به سیره نبوی قبل و بعد از هجرت)؛ صفحاتی از فتوح البلدان بلاذری؛ صفحاتی از تاریخ یعقوبی، مروج الذهب مسعودی و تاریخ طبری (مطالب مربوط به وقایع سده‌های اول، دوم و سوم هجری)؛ صفحاتی از الکامل ابن اثیر (مطالب مربوط به وقایع سده‌های چهارم تا هفتم هجری)؛ وفیات الاعیان ابن خلکان (با تاکید بر تراجم امیران و سلاطین) و تجارب الامم؛ متونی مربوط به غرب جهان اسلام: مقدمه یا تاریخ ابن خلدون؛ خطط مقریزی؛ النجوم الزاهرة فی ملوک مصر و القاهرة ابن تغری بردی.

مدرس می تواند حسب مورد متون مشابه و متناسب دیگری را به تشخیص خود با رعایت سیر تاریخی و تنوع متن، جایگزین متون پیشنهادی کند.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

کسائی، نورالله (۱۳۹۳)، منتخب النصوص التاريخية و الجغرافیه، تهران، سمت

قرائت متون کلاسیک جغرافیایی به زبان عربی

Reading Classic Geographical Texts in Arabic

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی مستقیم و عملی دانشجو با منابع و مآخذ عربی دروس تاریخ و تمدن اسلامی و کسب توانایی جهت استفاده از متون جغرافیایی

سرفصل

قرائت گزیده‌ای از متون جغرافیایی عربی (حدود ۶۰ صفحه) به شرح زیر:

المسالک و الممالک ابن خرداذبه، صفحات مربوط به راهها از بغداد تا مغرب؛ البلدان یعقوبی، صفحات مربوط به دیار مصر؛ مسالک و ممالک اصطخری، صفحاتی از دیار مغرب؛ الاعلاق النفیسه ابن رسته، صفحاتی از مشرق اسلامی؛ صورة الارض ابن حوقل، صفحاتی از دریای فارس؛ احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم مقدسی، صفحاتی از اقالیم العجم؛ نزهة المشتاق ادریسی، صفحاتی از جغرافیای اندلس؛ معجم البلدان یاقوت، باب سوم از جلد اول در تفسیر الفاظ و مصطلحات مکرر، از سایر مجلدات قرائت برخی از مداخل کوتاه و متوسط؛ رحلة ابن بطوطة، قسمت‌های مربوط به بصره و واسط.

مدرس می‌تواند حسب مورد متون مشابه و متناسب دیگری را به تشخیص خود جایگزین متون پیشنهادی کند.

روش ارزیابی

ارزیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

کسائی، نورالله (۱۳۹۳)، منتخب النصوص التاريخية و الجغرافية، تهران، سمت

قرائت متون کلاسیک ادبی به زبان عربی

Reading Classic Literary Texts in Arabic

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی مستقیم و عملی دانشجویان با منابع و مآخذ عربی دروس تاریخ و تمدن اسلامی و کسب توانایی جهت استفاده از متون ادبی به منظور استفاده در پژوهشهای تاریخی و جغرافیایی.

سرفصل

قرائت بخش‌هایی از متون کلاسیک ادبی به زبان عربی (حدود ۶۰ صفحه) به شرح زیر:

ابیاتی از معلقات سبع؛ صفحاتی از کتابهای البیان والتبیین و البخلاء جاحظ؛ ادب الکتاب/الکاتب ابن قتیبه؛ الاقتصاب فی شرح ادب الکتاب بطلیوسی؛ ادب الکتاب صولی؛ الکامل مبرد؛ الاغانی ابوالفرج؛ مقامات بدیع الزمان همدانی؛ عقد الفرید ابن عبدربه؛ یتیمه الدهر و التمثیل والمحاضرة ثعالبی؛ ربیع الابرار زمخشری؛ معجم الادباء یاقوت.

مدرس می‌تواند حسب مورد متون مشابه و متناسب دیگری را به تشخیص خود با رعایت سیر تاریخی و تنوع متن، جایگزین متون پیشنهادی کند.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

دکتر محمدی ملایری (۱۳۹۳)، درس اللغة و الادب، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

سلامتیان، محمد (۱۳۹۱)، متون ادبی عربی، تهران، مرسل

عبدالجلیل (۱۳۹۳)، تاریخ ادبیات عرب، تهران، ترجمه آذرتاش آذرنوش، امیرکبیر

قرائت متون کلاسیک علمی به زبان عربی

Reading Classic Scientific Texts in Arabic

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی مستقیم و عملی دانشجو با منابع و مآخذ عربی دروس تاریخ و تمدن اسلامی و کسب توانایی جهت استفاده از متون علمی

سرفصل

الف) کتابشناسی ها و کتب طبقه بندی علوم

الفهرست ابن ندیم: صفحاتی از المقالة السابعة؛ مفاتيح العلوم: الباب الرابع فی الارثماطیقى و الباب الثامن فی الحیل

ب) تراجم و طبقات

طبقات الاطباء ابن جلیل؛ طبقات الاطباء ابن ابی اصیبعه؛

ج) متون طبى

فردوس الحکمه على بن ربن طبرى؛ القانون فی الطب ابن سینا؛ تذکره الکحالین على بن عیسی

د) متون ریاضی

مفتاح الحساب غیاث الدین جمشید کاشانی

ه) متون نجومی

زیج صابى (بتانى)؛ التفهیم بیرونى

و) متون در علم الحیل

کتاب الحیل بنی موسی؛ الجامع بین العلم و العمل فی صناعة الحیل اسماعیل جزری

مدرس می تواند حسب مورد متون مشابه و متناسب دیگری را به تشخیص خود (بین ۶۰ تا ۷۰ صفحه) جایگزین متون پیشنهادی کند.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

غفاری، فرزانه (۱۳۸۹)، آموزش عربی (صرف و نحو کاربردی در متون طب سنتی)، تهران، المعی

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی مستقیم و عملی دانشجویان با مآخذ عربی دروس تاریخ و تمدن اسلامی و کسب توانایی جهت استفاده از متون معاصر به منظور استفاده در پژوهشهای تاریخی و جغرافیایی.

سرفصل

قرائت بخش‌هایی از متون معاصر تاریخی و جغرافیایی به زبان عربی اعم از متون تألیفی و ترجمه‌ای (حدود ۶۰ صفحه) به شرح زیر

صفحاتی از تاریخ التمدن الاسلامی جرجی زیدان؛ تاریخ الادب الجغرافی کراچکوفسکی ترجمه صلاح الدین عثمان؛ الجغرافیه التاریخیه للعالم الاسلامی خلال القرون الاربعه الاولى موريس لومبارد، ترجمه عبدالرحمن حمیده؛ التحول الاقتصادي والاجتماعی فی مجتمع صدر الاسلام حبیب جنحانی؛ الاسلام فی حضارته و نظمه انور الرفاعی؛ النظم الاسلامیه عبدالعزيز الدوری؛ موسوعه المستشرقین عبدالرحمن بدوی؛ تاریخ الاسلام سیاسي والديني والثقافي والاجتماعي حسن ابراهيم حسن؛ الاقطاع الشرقي بين علاقات الملكية ونظام التوزيع فؤاد خليل و مقالاتی از جلد اول درس اللغة و الادب محمدی ملایری.

مدرس می تواند حسب مورد متون مشابه و متناسب دیگری را به تشخیص خود با عنایت به اهداف درس و تنوع متون،

جایگزین متون پیشنهادی کند.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

جرجی زیدان (بی تا)، تاریخ التمدن الاسلامی، بیروت، دار مکتبه الحیاه

کراچکوفسکی، ایگناتی یولیانوویچ (۴)، تاریخ الادب الجغرافی، تعریب صلاح الدین عثمان، ؟، ؟

لومبارد، موريس (بی تا)، الجغرافیه التاریخیه للعالم الاسلامی خلال القرون الاربعه الاولى، تعریب عبدالرحمن حمیده، دمشق، دارالفکر

الجنحانی، حبیب (۱۹۵۸)، التحول الاقتصادي والاجتماعی، بیروت، دارالغرب الاسلامی

انور الرفاعی (۱۹۸۶)، الاسلام فی حضارته نظمہ، دمشق، دارالفکر

الدوری، عبدالعزیز (۲۰۰۸)، النظم الاسلامیة، بیروت، مرکز الدراسات الوحدة العربیة

حسن ابراهیم حسن (۱۹۶۴)، تاریخ الاسلام اسیاسی والدينی والثقافی والاجتماعی، قاهره، مكتبة النهضة المصرية

فؤاد خليل (۱۹۹۶)، الاقطاع الشرقيّة، بيروت، دارالمنتخب العربي

محمدي ملايري، محمد (؟)، درس اللغة و الادب، تهران، دانشگاه تهران

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنا ساختن دانشجویان با مهارت‌هایی خواندن و تفکر نقادانه، روش‌های یادداشت برداری و شیوه نگارش و تدوین در قالب مقاله و کتاب

سرفصل

۱. پیش شرط‌های تحقیق: مهارت‌های خواندن و فکر کردن و نوشت
۲. مهارت‌های عمومی تفکر نقادانه
۳. مهارت‌های تفکر نقادانه تاریخی ۱: استدلال کردن (تعریف استدلال، انواع استدلال، تشخیص و بازسازی استدلال، ارزیابی استدلال)
۴. مهارت‌های تفکر نقادانه تاریخی ۲ و ۳: شناسایی و ارزیابی شواهد، مقایسه کردن
۵. مهارت‌های تفکر نقادانه تاریخی ۴ و ۵: علت‌یابی و تبیین، دوره بندی
۶. شناخت مراجع عمومی: فرهنگ‌ها، دانشنامه‌ها، دایره‌المعارف‌های عمومی و تمرین استفاده از آنها
۷. شناخت دایره‌المعارف‌های تخصصی در حوزه اسلام و تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی و تمرین استفاده از آنها
۸. مراحل تحقیق ۱ و ۲: انتخاب موضوع و مسأله تحقیق، مطالعه اولیه و شناخت منابع (کتاب‌شناسی)
۹. مراحل تحقیق ۳: روش‌های یادداشت‌برداری و انواع یادداشت (نقل قول مستقیم؛ یادداشت خلاصه/چکیده نویسی؛ یادداشت توضیحی؛ یادداشت ارجاعی/اشاری؛ یادداشت شخصی)
۱۰. مراحل تحقیق ۴: نگارش و تنظیم نهایی
۱۱. ساختار تحقیق ۱ و ۲: انتخاب عنوان، نگارش چکیده
۱۲. ساختار تحقیق ۳: تنظیم مقدمه (معرفی موضوع، بیان زمینه و پیشینه، جمله کلیدی، شرح کلی تحقیق)
۱۳. ساختار تحقیق ۴ و ۵ و ۶: بدنه تحقیق، نتیجه گیری، پی نوشتها/پانویست هاو منابع
۱۴. آیین نگارش و ویرایش ۱: انواع ویرایش (زبانی و فنی)، زبان نوشته، رسم الخط

۱۵. آیین نگارش و ویرایش ۲: پاراگراف/بند

۱۶. آیین نگارش و ویرایش ۳: رقم نویسی، نشانه‌گذاری

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- پاکتچی، احمد (۱۳۹۱)، روش تحقیق عمومی، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
- موجد، ضیاء (۱۳۸۸)، البته واضح و مبهرن است که ...، رساله ای در مقاله نویسی، تهران، نیلوفر
- عدالت‌نژاد، سعید (۱۳۹۷)، راهنمای نگارش پژوهش دانشگاهی، تهران، نشر نی
- سمیعی گیلانی، احمد (۱۳۹۲)، نگارش و ویرایش، تهران، سمت
- صلح‌جو، علی (۱۳۸۶)، نکته‌های ویرایش، تهران، نشر مرکز
- لیندا، الدر و پل، ریچارد (۱۳۹۸)، آشنایی با هنر دقیق خواندن، ترجمه پیام یزدانی، تهران، نشر اختر
- ون‌دورن، چارلز و آدلر، مورتیر جروم (۱۳۷۵)، چگونه کتاب بخوانیم؟ ترجمه محمد صراف تهرانی، مشهد، آستان قدس رضوی
- برون، نیل و کیلی، استوارت (۱۳۹۲)، راهنمای تفکر نقادانه، ترجمه کورش کامیاب، تهران، نشر مینوی خرد
- هیوز و دیگران (۱۴۰۰)، مهارت‌های پایه‌ای تفکر انتقادی، ترجمه یاسر خوشنویس، تهران، نشر اختران
- حداد عادل، غلامعلی (۱۳۹۹)، دانشنامه و دانشنامه‌نگاری، تهران، کتاب مرجع
- مری‌لین، رامپولا (۱۳۹۵)، راهنمای نگارش تاریخ، ترجمه لیلا سازگار، تهران، نشر آگاه
- براندیج، آنتونی (۱۳۹۶)، رویارویی با منبع، راهنمای پژوهش و نگارش تاریخ، تهران، سمت

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: شناخت توصیفی دانشجویان از انواع و مهم‌ترین منابع تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی

سرفصل

۱. تعریف لغوی و اصطلاحی منبع و منبع شناسی و اهمیت آن در مطالعات تاریخی و تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، تعریف و مفهوم فرهنگ و تمدن به معنی عام و با قید اسلامی

۲. منابع اصلی دینی فرهنگ و تمدن اسلامی: قرآن و سنت و منابع مکتوب مربوط به هر کدام همچون تفاسیر و کتاب‌های حدیثی

۳. اقسام سه گانه منابع تاریخی فرهنگ و تمدن اسلامی:

به لحاظ جنس: مادی (غیر مکتوب) و غیر مادی (مکتوب)، انواع و مشخصات هر کدام

به لحاظ اصالت و اعتبار: اصلی (دست اول) و فرعی (دست دوم)، انواع و مشخصات هر کدام

به لحاظ نوع و ویژگی‌های خاص: باستان‌شناسی، تصویری- ترسیمی، شفاهی، اسناد و کتابی، انواع و مشخصات هر کدام

۴. آشنایی با فهرس و مراجع کتابشناسی

فهرس کتب، کتب خطی و چاپی و کتابخانه‌ها:

۱. فهرست ابن ندیم؛ فهرست شیخ طوسی ۲. ارشاد القاصد الی اسنی المقاصد، ابن اکفانی ۳. مفتاح السعاده و مصباح السیاده، طاش کوپری زاده ۴. کشف الحجب والاستار، اعجاز حسین نیشابوری ۵. کشف الظنون عن اسامی الکتب والفنون، حاجی خلیفه و دو ذیل آن الایضاح و هدیه العارفین، اسماعیل پاشا بغدادی ۶. تاریخ الادب العربی بروکلمان ۷. تاریخ التراث العربی، فؤاد سزگین ۸. الذریعه الی تصانیف الشیعه، شیخ آقا بزرگ تهرانی ۹. معجم المؤلفین، عمر رضا کحاله ۱۰. فهرست کتابخانه مجلس زیر نظر ایرج افشار و دیگران ۱۱. فهرست کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۱۲. فهرست کتابخانه ملی ایران ۱۳. فهرست کتابهای چاپی فارسی خانبابامشار ۱۴. فهرست کتابهای چاپی عربی خانبابا مشار ۱۵. کتابشناسی ایران ماهیانوایی، نسخه‌های خطی کتابخانه مرکزی زیر نظر محمد تقی دانش پژوه و ایرج افشار ۲. نسخ خطی کتابخانه ملی، عبدالله انوار ۳. فهرست مشترک نسخه‌های خطی پاکستان، احمد منزوی ۴. نسخه‌های خطی فارسی، احمد منزوی ۵. فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه عمومی آیت ا... مرعشی نجفی، زیر نظر سید احمد حسینی وسید محمود

مرعشی و... .

فهارس مقالات:

۱. فهرست مقالات فارسی، ایرج افشار ۲. کتابشناسی ایران، ماهیار نوایی ۳. فهرس المقالات التاريخيه، مصطفى صادق.

Index Islamicus⁴ James Douglas Pearson.

۵. معرفی انواع منابع موضوعی فرهنگ و تمدن اسلامی:

۱. سیر و مغازی ۲. مقاتل و فتن و حروب ۳. خراج و فتوح ۴. أنساب ۵. طبقات، ۶. تواریخ عمومی ۷. تواریخ محلی ۸. تواریخ دودمانی و سیاسی ۹. وزارت و دیوانسالاری ۱۰. فرهنگنامه های تاریخی ۱۱. فرق و مذاهب

۶. معرفی کتابهای سیر و مغازی

۷. معرفی کتابهای مقاتل، فتن و حروب

۸. معرفی کتابهای خراج و فتوح

۹. معرفی کتابهای انساب

۱۰. معرفی کتابهای طبقات

۱۱. معرفی کتابهای تواریخ عمومی

۱۲. معرفی کتابهای تواریخ محلی

۱۳. معرفی کتابهای تواریخ دودمانی و سیاسی

۱۴. معرفی کتابهای وزارت و دیوانسالاری

۱۵. معرفی کتابهای فرهنگنامه های تاریخی

۱۶. معرفی کتابهای فرق و مذاهب

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

جعفریان، رسول (۱۳۷۶)، منابع تاریخ اسلام، قم، انصاریان

سواژه، جان (۱۳۶۶)، مدخل تاریخ شرق اسلامی، ژان سواژه، ترجمه نوش آفرین انصاری، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

مدرسی طباطبایی، سید محمد حسین (۱۳۸۶)، میراث مکتوب شیعه، ترجمه سیدعلی قرائی و رسول جعفریان، قم، نشر مورخ

استوری، چارلز آمبروز (۱۳۶۲)، ادبیات فارسی بر مبنای تالیف استوری، ترجمه یحیی آربین پور و دیگران، تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی

حسینی، سیدعبدالله (۱۳۸۸)، معرفی و نقد منابع عاشورا، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

حسن آبادی، ابوالفضل (۱۳۸۵)، تاریخ شفاهی در ایران، مشهد، آستان قدس رضوی

عالمی، سید محمدرضا (۱۳۹۳)، انساب نگاری شیعه، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی

قنوت، عبدالرحیم (۱۳۹۳)، تاریخ‌نگاری محلی در ایران دوره اسلامی تا سده هفتم هجری، تهران، سمت

سجادی، سید صادق، عالم زاده، هادی (۱۳۸۸)، تاریخ‌نگاری در اسلام، تهران، سمت

شولر، گریگور (۱۳۹۳)، شفاهی و مکتوب در نخستین سده‌های اسلامی، ترجمه نصرت نیل‌ساز، تهران، حکمت

رضوی، سید ابوالفضل (۱۳۹۴)، درآمدی بر تاریخ‌نگاری ایرانی اسلامی، قم، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

هدایت‌پناه، محمدرضا (۱۳۹۵)، منابع تاریخی شیعه، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

معیری، هاید (۱۳۸۹)، فرهنگ توصیفی باستان‌شناسی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

قائم مقامی، جهانگیر (۱۳۹۴)، مقدمه‌ای بر شناخت اسناد تاریخی، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

فدایی عراقی، غلام‌رضا (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر شناخت اسناد تاریخی، تهران، سمت

شعبانی، احمد (۱۳۹۱)، مرجع شناسی اسلامی، تهران، چاپار

مرادی، نورالله (۱۳۹۷)، مرجع شناسی، تهران، فرهنگ معاصر

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: شناخت توصیفی-تحلیلی دانشجویان با سیره نبوی به مثابه شالوده و بنیان تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی

سرفصل

۱. معرفی سرفصل‌ها، طرح درس و منابع؛ جزیره العرب، حجاز به مرکزیت مکه و مدینه ظرف و زمینه جغرافیایی ظهور فرهنگ و تمدن اسلام؛ مختصات و مقتضیات
۲. اوضاع و ساختار اجتماعی فرهنگی، اقتصادی و سیاسی ساکنان جزیره العرب و تأثیر آن بر و در پیدایش فرهنگ و تمدن اسلامی
۳. تاریخچه مکه و ساکنان آن از آغاز تا ظهور اسلام با تأکید بر مرکزیت دینی و تجاری (ام القری) و اشرافیت قبیله‌ای حاکم بر آن، نسب و حسب قریش، جایگاه و نقش آن در حجاز مقارن ظهور اسلام
۴. پایگاه اجتماعی و خاندانی، معیشتی، فرهنگی و سیاسی محمد بن عبدالله
۵. زندگانی رسول خدا(ص) از ولادت تا بعثت
۶. زندگانی رسول خدا(ص) از بعثت تا هجرت
۷. سیره رسول خدا(ص) در مواجهه با مشرکان و کافران و تشکیل هسته اولیه پیروان
۸. هجرت به یثرب، زمینه‌ها و مقتضیات؛ تشکیل پایه‌های اولیه تاریخی نظام فرهنگ و تمدن اسلامی در مدینه، بنای مسجد به مثابه کانون نظام تمدنی در اسلام، پیمان نامه عمومی، عتد اخوت
۹. مرزبندی‌ها و چالش جدید فکری، سیاسی و اجتماعی میان ساکنان مدینه (مسلمانان، منافقان، یهودیان)
۱۰. پیدایش تقابل‌ها و چالش‌های مختلف قریش با مسلمانان در مدینه
۱۱. مواجهه و مقابله نظامی با قریش: از بدر تا خندق
۱۲. مواجهه و مقابله نظامی با قریش: از خندق تا فتح مکه، گسترش جغرافیایی دعوت به ایران و روم و مصر
۱۳. مواجهه و مقابله نظامی با یهودیان و قبایل بادیه نشین

۱۴. فتح مکه آغاز وحدت بنیادین و سنگ بنای فکری و اجتماعی در اسلام

۱۵. فتح مکه تا غزوه تبوک مرحله تثبیت تاریخی اسلام به مثابه دین و فرهنگ نو بنیاد دینی در تاریخ، وفود قبایل در مدینه، آخرین آموزه‌های نبوی در حجه الوداع و واقعه غدیر برای هدایت‌گری جامعه نوپای اسلامی

۱۶. رحلت رسول خدا(ص) و بسته شدن باب تنزیل و گشوده شدن باب تفسیر بر مبنای دو منبع قرآن و سنت: آغاز تفسیرها، تنوع و تضارب آراء و دگرگونی‌ها و چالش‌های مختلف فکری، سیاسی، اجتماعی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن اسحاق، محمد(۱۳۶۰)، سیره ابن اسحاق، قونیه، الوقف للخدمات الخیریه
- ابن هشام، عبد الملک بن هشام(۱۳۷۹)، سیره ابن هشام، بیروت، الیمامه
- واقفی، محمد بن عمر(۱۳۶۶)، مغازی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
- ابن سعد، محمد بن سعد(۱۴۱۰)، طبقات ابن سعد، بیروت، دار الکتاب العلمیه
- طبری، محمد بن جریر(۱۳۵۷)، تاریخ طبری، بغداد، مکتبه العصریه
- آیتی، محمد ابراهیم(۱۳۶۱)، تاریخ پیامبر اسلام، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- زریاب خوئی، عباس(۱۴۰۰)، سیره رسول الله، تهران، سروش
- فیاض، علی اکبر(۱۳۸۲)، تاریخ اسلام، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- شهیدی، سید جعفر(۱۳۹۹)، تاریخ تحلیلی اسلام، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
- زرگری نژاد، غلام حسین(۱۳۹۰)، تاریخ صدر اسلام (عصر نبوت)، تهران، سمت
- محمدی، رمضان و دیگران(۱۳۹۸)، تاریخ اسلام(۱)، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- وات، ویلیام مونتگمری(۲۰۰۲)، محمد در مکه، ترجمه عبدالرحمن شیخ و حسین عیسی، قاهره، الهیئه المصریه العامه للکتاب

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: دوره نبوی

هدف درس: شناخت توصیفی-تحلیلی دانشجویان با سیر وقایع تاریخی و فرآیند شکل‌گیری و گسترش فرهنگ و تمدن اسلامی از ۱۱ تا ۴۱ هجری

سرفصل

۱. معرفی سرفصل، طرح درس و منابع، سقیفه آغاز دگرگونی‌ها و پیدایی دو جریان فکری-سیاسی امامت و خلافت در تاریخ اسلام، بررسی و تحلیل ریشه‌ها و چرایی و چگونگی غلبه جریان فکری-سیاسی خلافت بر جامعه نوپای اسلامی
۲. خلافت ابوبکر، زمینه‌ها و مقتضیات تاریخی انتخاب، پیامبران دروغین، ارتداد قبایل، آغاز گسترش اسلام به دیگر سرزمین‌ها
۳. خلافت عمر بن خطاب، زمینه‌ها و عوامل و مقتضیات تاریخی مؤثر در خلافت او، جایگاه و نقش عمر بن خطاب در وقایع پس از رحلت رسول خدا
۴. گسترش فتوحات در ایران، شام و مصر، زمینه‌ها، عوامل، مسیرها، روش‌ها و پیامدها
۵. اخذ و اقتباس تشکیلات دیوانی از موارث تشکیلاتی ایرانی، بیزانسی و قبطی، تعیین تقویم
۶. سیاست‌ها و اقدامات مهم سیاسی و مالی عمر و پیامدهای آن
۷. اخلاق و منش سیاسی خلیفه دوم و پیامدهای آن، قتل خلیفه. شورای شش نفره وجانشینی عثمان
۸. خلافت عثمان، زمینه‌ها و عوامل مؤثر در تعیین شورا برای انتخاب خلیفه، جبهه بندی‌های قبیله‌ای و خاندانی مؤثر در انتخاب عثمان
۹. تشدید چالش‌ها و تعارض‌ها با آموزه‌ها و اصول اساسی نظام سیاسی، اقتصادی و اجتماعی اسلام
۱۰. انحصار قدرت و ثروت در دست بنی امیه در خلافت عثمان و پیامدهای آن
۱۱. ادامه فتوحات و نتایج و پیامدهای دو سویه اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی آن برای اعراب غالب و اقوام مغلوب

۱۲. آغازتعارضها و رقابت‌های آشکار سیاسی و قبیله ای بین دو تیره عرب عدنانی و قحطانی و ناتوانی خلیفه در مدیریت و کنترل آنها، شورش برضد خلیفه و قتل او و پیامدهای قتل، نقش سه خلیفه اول در فرایند و روند شکل گیری اولیه فرهنگ و تمدن اسلامی برمحوریت اندیشه خلافت

۱۳. خلافت امام علی، زمینه‌ها و عوامل انتخاب به مقام خلافت همچون آموزه‌های اسلامی، رقابت‌ها و تعارض‌های فکری- سیاسی، انتقال مرکزخلافت از مدینه به کوفه و زمینه‌ها، دلایل و پیامدهای آن

۱۴. تشدید چالش‌ها و تعارض‌های سیاسی-فکری و پیامدهای آنها در خلافت، ناکثین(پیمان شکنان)، قاسطین(ستمگران)، مارقین(افراطیون)

۱۵. مهم‌ترین سیاست‌ها، اقدامات و روشنگری‌های فکری-فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی امام علی(ع) در چهار سال و نه ماه خلافت، عوامل و دلایل ناکامی سیاسی امام علی(ع)، شهادت امام(ع).

۱۶. خلافت امام حسن، زمینه‌ها و شرایط انتخاب امام به خلافت، وضعیت دو جبهه فکری- سیاسی عراق و شام، تقابل نامتقارن دو سپاه عراق و شام، بررسی عوامل و دلایل زمینه ساز مصالحه امام حسن(ع) با معاویه، انعقاد صلحنامه و تحلیل محتوایی و فرهنگی و تمدنی آن

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن ابی الحدید، عزالدین عبدالحمید(۱۳۷۸)، شرح نهج‌البلاغه، قاهره، دار إحياء الكتب العربی
- یعقوبی، احمد بن اسحاق(۱۳۷۵)، تاریخ یعقوبی، بیروت، دارالعراق
- طبری، محمد بن جریر(۱۳۵۳)، تاریخ طبری، تهران، نشر امیر کبیر
- بلاذری، احمد بن یحیی(۱۹۵۷)، فتوح البلدان، قاهره، النهضة المصریه
- بلاذری، احمد بن یحیی(۱۹۴۰)، انساب الاشراف، اورشلیم، دانشگاه عبری بیت المقدس
- ابن اعثم کوفی، محمد بن علی(۱۳۸۰)، الفتوح، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- دینوری، ابن قتیبه(۱۴۱۰)، الامامه و السیاسه، بیروت، دار الأضواء
- منقری، نصر بن مزاحم(۱۳۸۲)، وقعه صفین، قم، مکتبه آیه الله العظمی المرعشی النجفی
- شیخ مفید، ابو عبد الله محمد بن محمد بن نعمان(۱۴۱۳)، وقعه الجمل، قم، کنگره شیخ مفید
- عاملی، سید جعفر مرتضی(۱۳۸۴)، الحیاه السیاسیه للامام الحسن(ع)، قم، انتشارات دفتر تبلیغات حوزه علمیه
- شیخ راضی، آل یاسین(۱۳۹۹)، صلح امام حسن(ع)، ترجمه سیدعلی خامنه ای، تهران، انقلاب اسلامی
- جعفری، حسین محمد(۱۳۷۲)، تشیع در مسیر تاریخ، ترجمه محمدتقی آیت اللهی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- فیاض، علی اکبر(۱۳۷۸)، تاریخ اسلام، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

شهیدی، سید جعفر (۱۳۹۹)، تاریخ تحلیلی اسلام، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

مدخل "ابوبکر" در دائرةالمعارف بزرگ اسلامی

مادلونگ، ویلفرد (۱۳۷۷)، جانشینی حضرت محمد (ص)، ترجمه احمد نمایی، مشهد، آستان قدس رضوی

محمدی، رمضان و دیگران (۱۳۹۸)، تاریخ اسلام (۲)، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

مقطع : کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: دوره خلفای راشدین

هدف درس: شناخت توصیفی-تحلیلی دانشجویان از نقش امویان در تاریخ و فرآیند شکل‌گیری فرهنگ و تمدن اسلامی از آغاز خلافت تا فروپاشی (۴۱-۱۳۲ق)

سرفصل

۱. معرفی سرفصل و طرح درس و منابع، پیشینه خاندان اموی و جایگاه آنان در ساختار قبیله‌ای حاکم بر مکه و حجاز از عصر جاهلیت تا ظهور اسلام، جایگاه و نقش خاندان اموی در وقایع و تحولات تاریخ دوره نبوی و خلفای راشدین
۲. ماهیت و ساختار حکومت امویان در تاریخ اسلام، نقش خلفای سفیانی از ۴۱ تا ۶۵ق، معاویه بن ابی سفیان: مهمترین سیاست‌ها و اقدامات داخلی و فتوحات خارجی، تبدیل خلافت به سلطنت
۳. خلافت یزید، قیام امام حسین(ع)، قیام‌های عبدالله بن زبیر، قیام حرّه، مرگ یزید و تزلزل خلافت اموی، قیام توابین، خلافت معاویه دوم و انتقال قدرت از شاخه سفیانی اموی به شاخه مروانی از ۶۵ تا ۱۳۲ق.
۴. خلافت مروان بن حکم (۶۴-۶۵ق)، خلافت عبدالملک بن مروان (۶۵-۸۶ق)، قیام مختار، قیام زبیریان، شورش‌های خوارج
۵. فتوحات در شرق و غرب در دوره عبدالملک، سرکوبی شورش‌های داخلی، تحول در نظام دیوانی، تعزیر دیوان‌ها، ضرب سکه و عربی کردن مسکوکات، بنای قبه‌الصخره، مواضع و نقش امام سجاد(ع): آموزه‌ها و مواضع فکری-فرهنگی، سیاسی و اجتماعی
۶. خلافت ولید بن عبدالملک (۸۶-۹۶ق)، تحول در نظام اداری، اقدامات عمرانی و اصلاحی، ادامه فتوح در جبهه شرق و تکمیل فتح سند و ماوراء النهر، جبهه روم، شمال آفریقا، فتح اندلس
۷. خلافت سلیمان بن عبدالملک (۹۶-۹۹ق)، رقابت‌ها و جنگ‌های قبیله‌ای، اصلاح امور اداری، ولایتعهدی عمر بن عبدالعزیز، ادامه فتوح در جبهه شرق، جبهه روم و محاصره قسطنطنیه
۸. خلافت عمر بن العزیز (۹۹-۱۰۱ق)، اقدامات و اصلاحات اداری، اقتصادی، سیاسی، مناسبات با اهل کتاب، برداشتن منع کتابت حدیث
۹. خلافت یزید بن عبدالملک (۱۰۱-۱۰۵ق)، شورش یزید بن مهلب، آغاز دعوت عباسی، سیاست‌های داخلی و خارجی
۱۰. خلافت هشام بن عبدالملک (۱۰۵-۱۲۵ق)، مناسبات با علویان و شیعیان، سرکوبی قیام زید بن علی، ادامه فتوح در جبهه شرق، آغاز فتح ارمنستان و آذربایجان، جبهه روم، شمال آفریقا و اندلس، مواضع و نقش امام باقر (ع) در این دوره
۱۱. خلافت ولید بن یزید (ولید دوم) (۱۲۵-۱۲۶ق)، اوج انحطاط اخلاقی و ضعف دستگاه خلافت اموی و آغاز فروپاشی: زمینه‌ها و عوامل و دلایل

۱۲. خلافت یزید بن ولید (یزید سوم، ملقب به یزید ناقص) (۱۲۶ق)، گسترش آشفته‌گی و بی‌نظمی‌های اجتماعی و سیاسی در مناطق مختلف

۱۳. خلافت ابراهیم بن ولید (۱۲۶-۱۲۷ق)، بی‌کفایتی و ناکارآمدی او، مروان بن محمد (۱۲۷-۱۳۲ق): گسترش شورش‌های داخلی، کوشش‌های نافرجام مروان برای تجدید اقتدار امویان.

۱۴. شکل‌گیری و گسترش دعوت عباسیان در عراق و خراسان، زمینه‌ها و اسباب فکری و تاریخی

۱۵. تحلیل علل و عوامل سقوط امویان (عوامل درونی و بیرونی)

۱۶. نقد کارکرد و کارنامه امویان در تاریخ و فرهنگ و تمدن نوپای اسلامی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

هاوآتینگ، جرال (۱۳۸۶)، امویان: نخستین دودمان حکومت‌گر در اسلام، تهران، ترجمه عیسی عبدی، نشر امیرکبیر

شهیدی، سید جعفر (۱۳۷۷)، تاریخ تحلیلی اسلام تا پایان امویان، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

یعقوبی، احمد بن اسحاق (۱۹۹۵)، تاریخ یعقوبی، بیروت، دار صادر

طبری، محمد ابن جریر (۱۹۶۷)، تاریخ الرسل و الملوك، مصر، دارالمعارف

دینوری، ابوحنیفه احمد بن داود (۱۳۳۰)، الاخبار الطوال، مصر، المكتبة الزهریه

بلاذری، احمد بن یحیی (۱۹۵۷)، فتوح البلدان، بیروت، دارالنشر للجامعین

بلاذری، احمد بن یحیی (۱۹۷۴)، انساب الاشراف، بیروت، موسسه الاعلمی للمطبوعات

ابن اعثم، محمد بن علی (۱۹۹۲)، الفتوح، بیروت، دار الفکر

مسعودی، علی بن حسین (۱۹۸۹)، مروج الذهب و المعادن الجواهر، بیروت، شرکه العالمیه للکتاب

ابن مسکویه، احمد بن محمد (۱۹۱۵)، تجارب الامم، قاهره، مطبعه بشرکه التمدن الصناعیه

ابن اثیر، عزالدین ابوالحسن علی (۱۹۶۵)، الکامل فی التاریخ، بیروت، دار صادر

ابن خیاط، ابوعمر و خلیفه (۱۹۹۵)، تاریخ خلیفه بن خیاط، بیروت، دار الکتب العلمیه

ابن سعد، محمد (۱۹۹۰)، الطبقات الکبری، بیروت، دار الکتب العلمیه

سیوطی، جلال الدین عبدالرحمن بن ابی‌بکر (۱۴۰۸)، تاریخ الخلفاء، بیروت، دار الکتب العلمیه

ابن قیم جوزی، الحافظ جمال الدین (۲۰۰۱)، سیره و مناقب عمر بن عبد العزیز الخلیفه الزاهد، بیروت، دار الکتب العلمیه

مقریزی، تقی الدین (۱۴۱۲)، النزاع و التخاصم بین بنی امیه و بنی هاشم، قم، انتشارات الشریف الرضی

ابن قتیبه، ابومحمد عبدالله بن مسلم (۱۳۳۱)، الامامه و السیاسه، قاهره، مطبعه الفتوح الادبیه

دکسن، عبدالامير(۱۹۷۳)، الخلافة الامويه، بيروت، دارالنهضة العربيه

عبداللطيف، عبدالشافى محمد(۲۰۰۸)، العالم الاسلامى فى العصر الاموى، مصر، دارالسلام

العش، يوسف(۱۹۸۵)، الدولة الامويه، دمشق، دارالفكر

رياض، عيسى(۱۹۹۲)، الحزبيّة السياسيّة منذ قيام الاسلام حتى سقوط الدولة الامويه، دمشق، بى نا

ولهاوزن، يوليوس(۱۹۵۸)، الخوراج و الشيعة، قاهره، مكتبة النهضة المصريه

ماجد، عبدالمنعم(۱۹۹۸)، التاريخ السياسى للدولة العربيّة، عصر الخلفاء الامويين، قاهره، مكتبة الانجلو المصريه

فتحى، عبدالله(۱۹۹۰)، العلاقات السياسيّة بين بيزنطيه و الشرق الاسلامى، اسكندريه، مؤسسه الشباب الجامعه

دوزى، رينهارت(۱۹۹۴)، المسلون فى اسبانيا، مصر، المكتبة المصريه العامه للكتب

نبيه، عاقل(۱۹۷۵)، تاريخ خلافة بنى اميه، بيروت، دارالفكر

خضرى بك، محمد(۲۰۰۲)، تاريخ الدولة الامويه، بيروت، دارالقلم

محمد سهيل طقوش(۱۳۸۴)، دولت امويان، ترجمه حجت الله جودكى، تهران، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

Janina M. Safran, Janina M. Safran(2000),The Second Umayyad Caliphate: The Articulation of Caliphal,Harvard University Press

Sigfried J. de Laet(1994), History of Humanity: From the seventh to the sixteenth century,UNESCO

Hugh Kennedy(2015), The Prophet and the Age of the Caliphates,Longman

Charles River Editors(2020), The Umayyad Caliphate: The History and Legacy of the Second Islamic Kingdom Established After Muhammad's Death

Christine D. Baker(2018), Gale Researcher Guide for: The Umayyad Dynasty, Gale

Antoine Borrut, Paul M. Cobb(2010), Umayyad Legacies: Medieval Memories from Syria to Spainm, Brill, Multilingual edition

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: امویان

هدف درس: آشنایی دانشجویان با تاریخ خلافت عباسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی در قلمرو عباسیان، مناسبات عباسیان و حکومت‌های مستقل در شرق و غرب جهان اسلام

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل و منابع و مآخذ درس، بیان ویژگی‌های کلی خلافت اموی که منجر به دعوت و سپس قیام عباسیان شد، جایگاه سیاسی اجتماعی خاندان عباس از دوره پیامبر تا پایان خلافت اموی
۲. دعوت عباسیان از حمیمه تا پیروزی، مراحل مختلف دعوت، شرح حال مختصری از دعوات
۳. پیروزی عباسیان و غلبه بر کوفه، دوره بندی خلافت عباسیان (دوره‌های ایرانیان، ترکان، آل بویه، سلاجقه)، ویژگی‌های سیاسی و فرهنگی و تمدنی هر دوره
۴. خلافت سفاح و تثبیت اقتدار عباسیان، حوادث دوران منصور
۵. خلافت مهدی، سیاست‌های مهدی نسبت به علویان و دیگر مخالفان، شورش مقنع، خروج البرم، کشتار زندان، خلافت هادی، قیام شهید فخر و اختلافات داخلی.
۶. خلافت هارون، ظهور و سقوط برامکه، رابطه با روم و فرنگ، شورش‌های مردمی در خراسان و سیستان، خلافت امین
۷. خلافت مأمون، مأمون در مرو، مأمون در عراق، تأسیس بیت الحکمه و آغاز دوره محنت، آغاز دوره ترجمه و توجه به دانش‌های عقلی
۸. اوضاع فرهنگی و تمدنی در دوره اول عباسی
۹. تجزیه خلافت عباسی، شکل‌گیری حکومت‌های مستقل و نیمه مستقل
۱۰. خلافت معتصم و خلافت متوکل
۱۱. حوادث خلافت المنتصر تا القاهر
۱۲. خلافت عباسی در دوره امیر الامرایی، اوضاع فرهنگی و تمدنی در دوره ترکان
۱۳. خلافت عباسی در دوره آل بویه، اوضاع فرهنگی و تمدنی در دوره آل بویه

۱۴. خلافت عباسی در دوره سلحوقیان، اوضاع فرهنگی و تمدنی در دوره سلحوقیان

۱۵. حوادث خلافت الناصر

۱۶. خلافت الظاهر، المستنصر و المستعصم، حمله مغولان و سقوط خلافت عباسی و بررسی علل و زمینه‌ها و پیامدهای آن.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

مجهول المؤلف (۱۹۷۱)، اخبارالدوله العباسیه، بیروت، دار الطلیعه للطباعه و النشر

ابن اثیر، علی بن محمد (۱۸۶۷)، الکامل فی التاریخ، بیروت، دار صادر

ابن اعثم کوفی، محمد بن علی (۱۳۸۰)، الفتوح، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

ابن تعزى بردی، جمال الدین یوسف (۱۹۶۳)، النجوم الزاهره، قاهره، وزاره الثقافه و الارشاد القومى

ابن خلدون، عبد الرحمن بن محمد (۱۳۸۸)، العبر، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

ابن خلکان، شمس الدین احمد بن محمد (۱۹۶۸)، وفيات الاعیان، بیروت، دار صادر

ابن خیاط، ابی عمرو (۱۹۹۵)، تاریخ خلیفه، بیروت، دار الکتب العلمیه

ابوالفرج اصفهانی، علی بن حسین (۱۹۴۹)، مقاتل الطالبین، قاهره، دار إحياء الكتب العربیه

ابن طباطبای، محمد بن علی (۱۹۶۶)، الفخری، بیروت، دار بیروت

بلاذری، احمد بن یحیی (۱۹۵۷)، فتوح البلدان بلاذری، قاهره، النهضه المصریه

بلاذری، احمد بن یحیی (۱۹۴۰)، انساب الاشراف، اورشلیم، دانشگاه عبری بیت المقدس

بنداری اصفهانی، عماد الدین محمد (۱۹۰۰)، تاریخ دوله آل سلجوق، مصر، طبع الکتب العربیه

جهشیاری، محمد بن عبدوس (۱۹۳۸)، کتاب الوزراء و الکتاب، مصر، عبد الحمید احمد حنفی

خطیب بغدادی، احمد بن علی (۱۹۹۷)، تاریخ بغداد، بیروت، دار الکتب العلمیه

بغدادی، عبد القاهر ابن طاهر (۱۹۸۷)، الفرق بین الفرق، بیروت، دار الجیل

دینوری، احمد بن داوود (۱۳۷۹)، الاخبار الطوال، قم، مکتبه الحیدریه

صولی، ابوبکر محمد بن یحیی (۱۹۵۳)، اخبار الراضی و المتقی، قاهره، مطبعه الصاوی

طبری، محمد بن جریر (۱۳۵۷)، تاریخ الرسل و الملوک، بغداد، مکتبه العصریه

مسکویه، احمد بن احمد (۱۹۱۴)، تجارب الامم، مصر، مطبعه بشرکه التمدن الصناعیه

منهاج سراج، عثمان بن محمد (۱۳۹۲)، طبقات ناصری، قاهره، المركز القومي للترجمه

- نسوی، شهاب الدین محمد (۱۳۹۴)، سیره جلال الدین منکبرنی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- یعقوبی، احمد بن اسحاق (۱۳۷۵)، تاریخ یعقوبی، بیروت، دارالعراقا
- اقبال، عباس (۱۳۴۷)، تاریخ مفصل ایران، تهران، امیرکبیر
- امین، حسین (۱۹۶۵)، تاریخ العراق فی العصر السلجوقی، بغداد، الاهلیه
- بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ (۱۸۹۸)، ترکستان نامه، پترزبورگ، آکادمی علمی
- بروکلمان، کارل (۱۳۸۳)، تاریخ ملل و دول اسلامی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- حسن، حسن ابراهیم (۱۹۶۴)، تاریخ الاسلام السیاسی و ...، قاهره، مکتبه النهضه المصریه
- خضری بک، محمد (۱۹۸۶)، الدوله العباسیه، بیروت، دار القلم
- الدوری، عبد العزیز (۲۰۰۶)، العصر العباسی، بیروت، مرکز دراسات الوحده العربیه
- العش، یوسف (۱۹۹۰)، تاریخ عصر الخلافه العباسی، بیروت، دارالفکر المعاصر
- فیاض، علی اکبر (۱۳۸۲)، تاریخ اسلام، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
- خضری، احمد رضا (۱۳۷۸)، تاریخ خلافت عباسی، تهران، سمت
- بوطالب، محمد نجیب (۱۳۸۹)، مبارزات اجتماعی در دولت عباسی، تهران، نشر علم
- شعبان، محمد عبدالحی (۱۳۸۶)، فراهم آمدن زمینه‌های سیاسی و اجتماعی نهضت عباسیان در خراسان، ترجمه پروین ترکمنی آذر، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- احمدی منش، محمد (۱۳۹۷)، فراز و فرود عباسیان، تهران، سمت
- فوزی، فاروق عمر (۱۹۷۳)، الخلافه العباسیه، بغداد، مطبعه دارالسلام
- منظر احسن، محمد (۱۳۸۳)، زندگی اجتماعی در حکومت عباسیان، ترجمه مسعود رجب‌نیا، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- دنیل، التون (۱۳۶۷)، تاریخ سیاسی و اجتماعی خراسان در زمان حکومت عباسیان، ترجمه مسعود رجب‌نیا، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- نادر، نادر (۱۳۸۴)، برآمدن عباسیان، ترجمه عبدالحسین آذرنگ، نگار نادری، تهران، سخن

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع درس: نظری

پیش نیاز: عباسیان

هدف درس: آشنایی با تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی در قلمرو حکومت‌های مستقل و نیمه مستقل در شرق جهان اسلام از تجزیه خلافت عباسی تا برآمدن آل بویه

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل و معرفی مهم‌ترین منابع و مآخذ درس، سرزمینهای شرقی در دوره امویان و عصر نخست عباسیان

۲. طاهریان، نسب طاهریان، طاهر بن حسین

۳. طلحه بن طاهر و عبدالله بن طاهر، فرهنگ و تمدن در دوره عبدالله بن طاهر (زبان فارسی، زبان عربی، تجارت و بازرگانی، علوم و دانشهای مختلف، کتاب القنی و..)

۴. طاهر بن عبدالله و عبدالله بن طاهر

۵. علل و عوامل ظهور و سقوط حکومت طاهریان، فرهنگ و تمدن در قلمرو طاهریان

۶. صفاریان، یعقوب و تشکیل حکومت صفاری

۷. یعقوب لیث و خوارج، یعقوب لیث و عباسیان، یعقوب و زبان فارسی و فرهنگ ایرانی، یعقوب و طاهریان

۸. جانشینان یعقوب لیث صفاری، فرهنگ و تمدن در قلمرو صفاریان

۹. علویان طبرستان، موقعیت سیاسی و جغرافیای طبرستان، حوادث سیاسی دوره علویان، فرهنگ و تمدن در قلمرو علویان

۱۰. سامانیان، مراحل و چگونگی تأسیس دولت سامانی، اسماعیل بن احمد و احمد بن اسماعیل

۱۱. حوادث سیاسی و اجتماعی دوره نصر بن احمد/نصر دوم

۱۲. حوادث سیاسی و اجتماعی از نصر دوم تا اسماعیل بن نوح واپسین امیر سامانی

۱۳. سامانیان و فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی، سامانیان در نگاه مستشرقان، دین و مذهب در قلمرو سامانیان، علوم و دانشهای عقلی و نقلی در قلمرو سامانیان، سامانیان و زبان فارسی، سامانیان و آداب و رسوم ایرانی

۱۴. آل محتاج، سیمجوریان، آل فریغون و آل مأمون، تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی

۱۵. آل زیار؛ خاستگاه زیاریان، مرداویج و تشکیل حکومت زیاریان

۱۶. تاریخ سیاسی جانشینان مرداوید از وشمگیر تا انوشیروان بن منوچهر، فرهنگ و تمدن ایرانی، زیاریان و زبان فارسی، زیاریان و دانشهای عقلی و نقلی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن اثیر، علی بن محمد (۱۸۶۷)، الکامل فی التاریخ، بیروت، دار صادر
- ابن اسفندیار، محمد بن حسن (۱۳۲۰)، تاریخ طبرستان و رویان و مازندران، تهران، خاور
- ابن خلدون، عبد الرحمن بن محمد (۱۳۸۸)، العبر، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- ابن خلکان، شمس الدین احمد بن محمد (۱۹۶۸)، وفیات الاعیان، بیروت، دار صادر
- ابن طباطبای، محمد بن علی (۱۹۶۶)، الفخری، بیروت، دار بیروت
- بیهقی، ابولفضل محمد بن حسین (۱۳۱۹)، تاریخ بیهقی، تهران، سنایی
- خطیب بغدادی، احمد بن علی (۱۹۹۷)، تاریخ بغداد، بیروت، دار الکتب العلمیه
- بغدادی، عبد القاهر ابن طاهر (۱۹۸۷)، الفرق بین الفرق، بیروت، دار الجیل
- جهشیاری، محمد بن عبدوس (۱۹۳۸)، کتاب الوزراء و الکتاب، مصر، عبد الحمید احمد حنفی
- راوندی، نجم الدین ابوبکر (۱۳۳۳)، راحه الصدور و آیه السرور، تهران، امیرکبیر
- ذهبی، محمد بن احمد بن عثمان (بی تا)، تاریخ الاسلام، بیروت، دارالکتب العربی
- صفدی، خلیل بن ایبک (۱۹۴۹)، الوافی بالوفیات، استانبول، وزاره المعارف
- طبری، محمد بن جریر (۱۳۵۷)، تاریخ الرسل و الملوک، بغداد، مکتبه العصریه
- قرطبی، غریب بن سعد (۱۳۶۴)، صله تاریخ طبری، تهران، اساطیر
- گردیزی، عبد الحی (۱۳۱۵)، زین الاخبار، طهران، مطبعه اتحادیه
- مجهول المؤلف، مجمل التورایخ و القصص (۱۳۱۸)، طهران، کلاله خاور
- اقبال، عباس (۱۳۴۷)، تاریخ مفصل ایران، تهران، امیرکبیر
- بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ (۱۸۹۸)، ترکستان نامه، ترجمه کریم کشاورز، پترزبورگ، آکادمی علمی
- برتلس، آندری یوگینیویچ (۱۳۴۶)، ناصر خسرو و اسماعیلیان، ترجمه یحیی آربن پور تهران، بنیاد فرهنگی ایران
- بوسورث، ادموند کلیفورد (۱۳۷۱)، سلسله های اسلامی، ترجمه فریدون بدره ای، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- بووا، لوسین (۱۳۳۶)، برمکیان، ترجمه عبدالحسین میکده، تهران، نگاه ترجمه و نشر کتاب

حسن، حسن ابراهیم (۱۹۶۴)، تاریخ الاسلام السیاسی و ...، قاهره، مکتبه النهضة المصریه

خضری، احمد رضا (۱۳۷۸)، تاریخ خلافت عباسی، تهران، سمت

دفتری، فرهاد (۱۳۷۵)، تاریخ و عقاید اسماعیلیه، تهران، نشر و پژوهش فرزاد روز

الدوری، عبد العزیز (۱۹۸۶)، الجذور التاريخيه للشعوبیه، بیروت، دار الطلیه للطباعه و النشر

زامباور، ادوارد ریترفون (۱۳۶۵)، نسب نامه خلفا و شهریاران، ترجمه محمدجواد مشکور، تهران، خیام

زرین کوب، عبد الحسین (۱۳۶۳)، تاریخ ایران بعد از اسلام، تهران، امیرکبیر

زرین کوب، عبد الحسین (۱۳۸۰)، تاریخ مردم ایران، تهران، امیرکبیر

زیدان، جرجی (۱۳۳۲)، تاریخ تمدن اسلام، ترجمه علی جواهر کلام، تهران، امیرکبیر

صدیق، غلامحسین (۱۳۷۲)، جنبشهای دینی ایرانی در قرنهای دوم و سوم هجری، تهران، پاژنگ

بویل (۱۳۶۸)، تاریخ ایران (پژوهش دانشگاه کمبریج)، ترجمه حسن انوشه، تهران، امیرکبیر

نفیسی، سعید (۱۳۳۵)، تاریخ خاندان طاهری، تهران، اقبال

راوندی، محمد بن علی (۱۳۸۶)، راحه الصدور و آیه السرور، تهران، اساطیر

نیشابوری، ظهیرالدین (۱۳۳۲)، سلجوق نامه، تهران، کلاله خاور

محمد بن ابراهیم (۱۳۴۳)، تاریخ سلجوقیان کرمان، تهران، طهوری

اقبال، عباس (۱۳۹۵)، وزارت در عهد سلاطین سلجوقی، تهران، دانشگاه تهران

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع درس: نظری

پیش نیاز: تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۱)

هدف درس: آشنایی با تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی در قلمرو خاندانهای حکومتگر در شرق جهان اسلام از برآمدن آل بویه تا سقوط خلافت عباسی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل و معرفی مهم‌ترین منابع و مآخذ درس، آل بویه، مراحل و چگونگی دستیابی خاندان بویی به قدرت، شاخه‌های چند گانه در خوزستان، کرمان و عراق.

۲. تاریخ سیاسی آل بویه (دست یابی بر بغداد، منصب امیرالامرای، مناسبات با خلافت عباسی)

۳. فرهنگ و تمدن اسلامی در دوره آل بویه، دانشهای عقلی، دانشهای شیعی، زبان عربی، زبان فارسی، هنر و معماری، آل بویه از نگاه مستشرقان

۴. آل برید و آل کاکویه (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)

۵. سلاریان، روادیان، شدادیان (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)

۶. غزنویان؛ سبکتکین و محمود (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)

۷. مسعود غزنوی (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)

۸. تاریخ سیاسی اجتماعی غزنویان در دوره جانشینان مسعود غزنوی

۹. غوریان (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)

۱۰. سلجوقیان، پیشینه تاریخی و پایگاه قبیله‌ای سلجوقیان

۱۱. حوادث سیاسی و اجتماعی دوره طغرل سلجوقی (گسترش قلمرو، مناسبات با عباسیان)

۱۲. -حوادث سیاسی و اجتماعی دوره آل بارسلان

۱۳. حوادث سیاسی و اجتماعی دوره ملکشاه

۱۴. تاریخ سیاسی و اجتماعی دوره جانشینان ملکشاه

۱۵. فرهنگ و تمدن در قلمرو سلجوقیان

۱۶. دولتهای مستقل و نیمه مستقل مقارن با سلجوقیان: مَزَیدیان، عقیلیان، مرداسیان، دانشمندیه، قراخانیان یا آل افراسیاب یا ایلک خانیان، قراختائیان، اسماعیلیه الموت، آل حسنویه، اتابکان، خوارزمشاهیان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن اثیر، علی بن محمد (۱۸۶۷)، الكامل فی التاریخ، بیروت، دار صادر
- ابن اسفندیار، محمد بن حسن (۱۳۲۰)، تاریخ طبرستان و رویان و مازندران، تهران، خاور
- ابن خلدون، عبد الرحمن بن محمد (۱۳۸۸)، العبر، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- ابن خلکان، شمس الدین احمد بن محمد (۱۹۶۸)، وفیات الاعیان، بیروت، دار صادر
- ابن طباطبای، محمد بن علی (۱۹۶۶)، الفخری، بیروت، دار بیروت
- بیهقی، ابولفضل محمد بن حسین (۱۳۱۹)، تاریخ بیهقی، تهران، سنایی
- خطیب بغدادی، احمد بن علی (۱۹۹۷)، تاریخ بغداد، بیروت، دار الکتب العلمیه
- بغدادی، عبد القاهر ابن طاهر (۱۹۸۷)، الفرق بین الفرق، بیروت، دار الجیل
- جهشیاری، محمد بن عبدوس (۱۹۳۸)، کتاب الوزراء و الکتاب، مصر، عبد الحمید احمد حنفی
- راوندی، نجم الدین ابوبکر (۱۳۳۳)، راحه الصدور و آیه السرور، تهران، امیرکبیر
- ذهبی، محمد بن احمد بن عثمان (بی تا)، تاریخ الاسلام، بیروت، دارالکتب العربی
- صفدی، خلیل بن ایبک (۱۹۴۹)، الوافی بالوفیات، استانبول، وزاره المعارف
- طبری، محمد بن جریر (۱۳۵۷)، تاریخ الرسل و الملوک، بغداد، مکتبه العصریه
- قرطبی، غریب بن سعد (۱۳۶۴)، صله تاریخ طبری، تهران، اساطیر
- گردیزی، عبد الحی (۱۳۱۵)، زین الاخبار، طهران، مطبعه اتحادیه
- مجهول المؤلف، مجمل التورایخ و القصص (۱۳۱۸)، طهران، کلاله خاور
- اقبال، عباس (۱۳۴۷)، تاریخ مفصل ایران، تهران، امیرکبیر
- بارتولد، واسیلی ولادیمیروویچ (۱۸۹۸)، ترکستان نامه، ترجمه کریم کشاورز، پترزبورگ، آکادمی علمی
- برتلس، آندری یوگینیویچ (۱۳۴۶)، ناصر خسرو و اسماعیلیان، ترجمه یحیی آربن پور تهران، بنیاد فرهنگی ایران
- بوسورث، ادموند کلیفورد (۱۳۷۱)، سلسله‌های اسلامی، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- بووا، لوسین (۱۳۳۶)، برمکیان، ترجمه عبدالحسین میکده، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب

حسن، حسن ابراهیم (۱۹۶۴)، تاریخ الاسلام السیاسی و ...، قاهره، مکتبه النهضة المصریه

خضری، احمد رضا (۱۳۷۸)، تاریخ خلافت عباسی، تهران، سمت

دفتری، فرهاد (۱۳۷۵)، تاریخ و عقاید اسماعیلیه، تهران، نشر و پژوهش فرزاد روز

الدوری، عبد العزیز (۱۹۸۶)، الجذور التاريخيه للشعوبیه، بیروت، دار الطلیه للطباعه و النشر

زامباور، ادوارد ریترفون (۱۳۶۵)، نسب نامه خلفا و شهریاران، ترجمه محمدجواد مشکور، تهران، خیام

زرین کوب، عبد الحسین (۱۳۶۳)، تاریخ ایران بعد از اسلام، تهران، امیرکبیر

زرین کوب، عبد الحسین (۱۳۸۰)، تاریخ مردم ایران، تهران، امیرکبیر

زیدان، جرجی (۱۳۳۲)، تاریخ تمدن اسلام، ترجمه علی جواهر کلام، تهران، امیرکبیر

صدیق، غلامحسین (۱۳۷۲)، جنبشهای دینی ایرانی در قرنهای دوم و سوم هجری، تهران، پاژنگ

بویل (۱۳۶۸)، تاریخ ایران (پژوهش دانشگاه کمبریج)، ترجمه حسن انوشه، تهران، امیرکبیر

نفیسی، سعید (۱۳۳۵)، تاریخ خاندان طاهری، تهران، اقبال

راوندی، محمد بن علی (۱۳۸۶)، راحه الصدور و آیه السور، تهران، اساطیر

نیشابوری، ظهیرالدین (۱۳۳۲)، سلجوق نامه، تهران، کلاله خاور

محمد بن ابراهیم (۱۳۴۳)، تاریخ سلجوقیان کرمان، تهران، طهوری

اقبال، عباس (۱۳۹۵)، وزارت در عهد سلاطین سلجوقی، تهران، دانشگاه تهران

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ حکومت‌های متقارن در شرق (۲)

هدف درس: آشنایی با پی‌آمدهای هجوم مغول به سرزمین‌های اسلامی و تاریخ و تمدن در قلمرو حکومت‌های ایلخانان، ملوک الطوائف پس از ایلخانان و تیموریان

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل و معرفی منابع و مآخذ درس، اوضاع سیاسی و اجتماعی جهان اسلام هم‌زمان با آغاز حملات مغول (خوارزمشاهیان، عباسیان، ممالیک مصر و شام، اسماعیله الموت)
۲. اقوام و گروه‌های مختلف مغول، حملات چنگیز به سرزمین‌های اسلامی
۳. تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران در دوره حکومت مغولان از چنگیز تا هولاکو (جغتور، نوسال، گرگوز، ارغون و هولاکو)
۴. آباقا و تشکیل حکومت ایلخانان، حوادث سیاسی و اجتماعی دوره گیخاتو و ارغون
۵. تاریخ سیاسی و اجتماعی ایلخانان در دوره محمود غازان
۶. اوضاع سیاسی و اجتماعی مغولان در دوره اولجایتو و ابوسعید بهادر
۷. اوضاع فرهنگی و تمدنی در دوره ایلخانان، علوم و دانش‌های عقلی و نقلی و اوضاع آموزشی، زبان فارسی و تاریخ‌نگاری فارسی، بازرگانی، دین و مذهب، تصوف، هنر و معماری ایلخانان
۸. چوپانیان (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)
۹. آل‌جلایر (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)
۱۰. آل مظفر، آل اینجو، مرعشیان، آل کیا (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)
۱۱. سربداران (تاریخ سیاسی و اوضاع فرهنگی و تمدنی)
۱۲. تیموریان، اوضاع سیاسی و اجتماعی جهان اسلام مقارن ظهور تیمور، قلمرو تیموریان، تیمور پیش از سلطنت، تشکیل حکومت تیموریان
۱۳. فتوحات تیمور، نبردهای سه ساله و پنج ساله و هفت ساله، تیمور و اروپایی‌ها، تیمور و عثمانیان، تیمور و هند، سیاست تیمور در قبال خاندان‌های کوچک حکومتگر

۱۴. اوضاع سیاسی اجتماعی در دوره جانشینان تیمور (شاهرخ، الغ بیک، عبدالطیف)

۱۵. اوضاع فرهنگی و تمدنی در قلمرو تیموریان

۱۶. اوضاع سیاسی و اجتماعی در قلمرو آق‌قونلوها و قرقویونلوها، اقدامات سیاسی، مناسبات خارجی، اوضاع علمی و آموزشی، دین و مذهب، بازرگانی و تجارت

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن اثیر، عزالدین ابوالحسین علی (۱۹۶۵)، الکامل فی التاریخ، بیروت، دار صادر
- بناکتی، داوود بن محمد (۱۳۴۸)، تاریخ بناکتی، تهران، انجمن آثار ملی
- جوینی، عطا ملک بن محمد (۱۳۵۵)، تاریخ جهانگشا، تهران، بامداد
- حافظ ابرو (۱۳۷۲)، مجمع التواریخ، تهران، میراث مکتوب
- حسینی، ابوطالب (۱۳۴۲)، تزوکیات تیموری، تهران، اسدی
- ابن عربشاه، احمد بن محمد (۱۲۸۵ ق)، عجائب المقدور فی اخبار تیمور، قاهره، مطبعه وادی النيل
- عبدالرزاق سمرقندی، عبدالرزاق بن اسحاق (۱۳۶۵)، مطلع السعیدین و مجمع البحرین، لاهور، بی‌نا
- کاشانی، ابوالقاسم عبد الله بن محمد (۱۳۴۸)، تاریخ اولجایتو، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب
- مرعشی، ظهیر الدین بن نصیر الدین (۱۳۳۳)، تاریخ طبرستان، رویان و مازندران، تهران، دنیای کتاب
- مستوفی، حمدالله (۱۳۳۹)، تاریخ گزیده، تهران، امیرکبیر
- مستوفی، حمدالله (۱۳۷۷)، ظفرنامه، تهران، وین
- مستوفی، حمدالله (۱۳۱۱)، نزه القلوب، تهران، بی‌نا
- میر خواند، محمد بن خاوند شاه (۱۳۳۹)، روضه الصفا، تهران، مرکزی
- نسوی، محمد بن احمد (۱۳۴۴)، سیرت جلال الدین مینکبرنی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب
- اشپولر، برتولد (۱۳۷۴)، تاریخ مغول در ایران، ترجمه محمود میرآفتاب، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- اقبال، عباس (۱۳۸۶)، تاریخ مغول و اوائل دوره تیمور، تهران، نامک
- بوسورث، ادموند کلیفورد (۱۳۷۱)، سلسله‌های اسلامی، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- بیانی، شیرین (۱۳۶۷)، دین و دولت در عهد مغول، تهران، مرکز نشر
- بیانی، شیرین (۱۳۴۵)، تاریخ آل جلایر، تهران، دانشگاه تهران
- گروسه، رنه (۱۳۵۳)، امپراطوری صحرا نوردان، ترجمه عبدالحسین میکده، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب

- کتبی، محمود (۱۳۶۴)، تاریخ آل مظفر، تهران، امیرکبیر
- نبئی، ابولفضل (۱۳۵۲)، تاریخ آل چوپان، تهران، چاپخانه دانش امروز
- مرتضوی، منوچهر (۱۳۵۸)، مسائل عصر ایلخانان، تبریز، دانشگاه تبریز موسسه تحقیقات اجتماعی و علوم انسانی
- مشکوتی، نصرالله (۱۳۴۳)، از سلاجقه تا صفویه، تهران، ابن سینا
- نوایی، عبدالحسین (۱۳۷۰)، اسناد و مکاتبات تاریخی ایران، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- اقبال، عباس و پیرنیا، حسن (۱۳۹۸)، تاریخ ایران، تهران، نشر نگاه
- میرجعفری، حسین (۱۳۸۷)، تاریخ سیاسی اجتماعی و اقتصادی ایران در دوره تیموریان و ترکمانان، تهران، سمت
- بویل (۱۳۶۸)، تاریخ ایران (پژوهش دانشگاه کمبریج)، ترجمه حسن انوشه، تهران، امیرکبیر
- بوآ، لوسین (۱۳۸۴)، تاریخ تیموریان، ترجمه محمود بهفروزی، تهران، آزاد مهر
- مدخلهای مرتبط در دایره المعارف اسلام (به انگلیسی)، دانشنامه جهان اسلام و دایره المعارف بزرگ اسلامی

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ایلخانان تا صفویه

هدف درس: آشنایی با زمینه‌های ظهور صفویان و تاریخ دولت صفوی از آغاز تا سقوط و اوضاع فرهنگی و تمدنی ایران در دوره صفویان

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل‌ها و منابع درس، اوضاع سیاسی ایران همزمان با ظهور صفویه (مروری بر چگونگی تأسیس دولت قره قویونلو و آق قویونلو)

۲. خاستگاه و جایگاه اجتماعی خاندان صفوی از شیخ صفی تا به قدرت رسیدن شاه اسماعیل

۳. صفویان و حکومت‌های تیموری و آق قویونلو

۴. زمینه‌ها و چگونگی دستیابی اسماعیل صفوی به قدرت و سیاست‌های مذهبی و اجتماعی اسماعیل اول

۵. ایران در دوره طهماسب

۶. حکومت جانشینان طهماسب از اسماعیل دوم تا محمد خدابنده

۶. نقش فقها و عالمان شیعه در حکومت و جامعه صفوی

۷. زمینه‌ها و چگونگی دستیابی عباس اول به حکومت و اقدامات مهم سیاسی و نظامی دوره او

۸. زمینه‌های توسعه فرهنگی، شکوفایی دانش، هنر، فناوری، شهرسازی، تجارت و امنیت راهها در دوره عباس

۹. اوضاع دینی و مذهبی، فرهنگی و تمدنی و علمی و آموزشی در قلمرو صفوی در دوره شاه عباس اول

۱۰. ایران در دوره صفی اول

۱۱. دوره پادشاهی عباس دوم

۱۲. پادشاهی سلیمان (صفی دوم)

۱۳. شورش افغانه، حملات محمود افغان به ایران و تسلط بر اصفهان، بررسی علل و زمینه‌های ضعف و شکست دولت صفوی، ایران در زمان تسلط هفت ساله افغانه بر اصفهان

۱۴. طهماسب دوم، تعرضات روسیه و عثمانی به ایران و پیامدهای آن

۱۵. ظهور نادر و شکست و اخراج افغانه از ایران

۱۶. اوضاع فرهنگی و تمدنی صفویان از شاه عباس تا سقوط

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- اسکندربیک منشی، (۱۳۵۰)، عالم آرای عباسی، تهران، امیرکبیر
- ابن بزاز، توکلی بن اسماعیل (۱۳۷۳)، صفوه الصفا، اردبیل، هیئت اردبیل شناسی
- پیرزاده زاهدی، حسین (۱۳۹۵)، سلسله نسب الصفویه، تهران، ارمغان تاریخ
- روملو، حسن (۱۳۴۲)، احسن التواریخ، تهران، کتابخانه شمس
- خواندمیر، غیاث الدین بن همام الدین (۱۳۳۳)، حبیب السیر، تهران، خیام
- شادرن، جان (۱۳۹۳)، سفرنامه شاردن، ترجمه اقبال یغمایی، تهران، توس
- قزوینی، ابوالحسن (۱۳۶۷)، فوائد الصفویه، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- کمپفر، انگلبرت (۱۳۵۰)، سفرنامه کمپفر، ترجمه کیکاس جهاندار، تهران، خوارزمی
- میرخواند، محمد بن خواند شاه (۱۳۸۰)، روضه الصفا و ذیول آن، تهران، اساطیر
- معصوم، محمد (۱۳۵۱)، تاریخ سلاطین صفویه، تهران، بنیاد فرهنگ ایران
- میرزا سمیع، محمد سمیع (۱۳۳۴)، تذکره الملوک، تهران، انجمن کتاب وزرا
- میرزا رفیعا، محمد رفیع بن حسن (۱۳۸۵)، دستور الملوک میرزا رفیعا، تهران، وزارت امور خارجه
- واله اصفهانی، محمد یوسف بن حسین (۱۳۹۰)، خلد برین، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- اقبال، عباس (۱۳۴۶)، تاریخ مفصل ایران، تهران، خیام
- باستانی پاریزی، محمد ابراهیم (۱۳۹۲)، سیاست و اقتصاد (عصر صفوی)، تهران، نشر علم
- پارسادوست، منوچهر (۱۳۷۵)، شاه اسماعیل اول، تهران، شرکت سهامی انتشار
- پارسادوست، منوچهر (۱۳۹۱)، شاه طهماسب، تهران، شرکت سهامی انتشار
- سحاب، ابولقاسم (۱۳۲۵)، تاریخ زندگانی شاه عباس کبیر، تهران، بنگاه مربی
- سیوری، راجر مروین (۱۳۷۸)، ایران عصر صفوی، ترجمه کامبیز عزیزی، تهران، نشر مرکز

فلسفی، نصرالله (۱۳۱۶)، تاریخ روابط ایران و اروپا در دوره صفویه، طهران، بین

فلسفی، نصرالله (۱۳۳۹)، زندگانی شاه عباس اول، تهران، نگاه

مجیر شیبانی، نظام الدین (۱۳۴۶)، تشکیل شاهنشاهی صفویه، تهران، دانشگاه تهران

مزاوی، میشل (۱۳۶۳)، پیدایش دولت صفویه، ترجمه یعقوب آژند، تهران، نشر گسترده

مینورسکی، ولادیمیر فردروویچ (۱۳۳۴)، سازمان اداری حکومت صفوی، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، زوار

متی، رودلف پی (۱۳۹۳)، ایران در بحران، مترجم حسن افشار، تهران، نشر مرکز

جعفریان، رسول (۱۳۸۸)، سیاست و فرهنگ روزگار صفوی، تهران، علم

ریاض الاسلام (۱۳۷۳)، تاریخ روابط ایران و هند در دوره صفویه و افشاریه، ترجمه محمدباقر آرام و عباسقلی غفاری فرد، تهران، امیرکبیر

بخشی، موسی الرضا (۱۳۹۲)، جایگاه مدرسه در عصر صفوی، تهران، یاسین نور

کنبی، شیدا (۱۳۸۵)، هنر و معماری صفوی، ترجمه مزداد موحد، تهران، فرهنگستان هنر

مدخل‌های مرتبط با صفویه در دایره‌المعارف اسلام (به انگلیسی)، دانشنامه جهان اسلام و دایره‌المعارف بزرگ اسلامی

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ایلخانان تا صفویه

هدف درس: آشنایی با تاریخ و تمدن حکومت عثمانی، چگونگی اقتدار و فروپاشی

سرفصل

۱. بیان سرفصل درس، نقد و تحلیل منابع، مآخذ و پژوهش‌های مربوط و تشریح زمینه‌های تاریخی و اوضاع سیاسی آناتولی و آسیای صغیر در آستانه ظهور عثمانیان
۲. بیان نسب و تبار ترکان عثمانی و علل و چگونگی مهاجرت آنان به آسیای صغیر
۳. بررسی علل، اهداف و روند کشورگشایی‌های عثمانیان در بالکان و غرب آناتولی
۴. بیان مناسبات تیموریان و عثمانیان و دلایل شکست عثمانی و پیامدهای آن
۵. محمد اول و انسجام دوباره حکومت عثمانی، مراد دوم و آغاز کشورگشایی در اروپا
۶. زمینه‌ها و چگونگی فتح قسطنطنیه در دوره محمد فاتح و آغاز نبردها در صربستان، بوسنی، آلبانی
۷. سلطان بایزید دوم و ظهور صفویه
۸. سلیم اول و جنگ با صفویان و ممالیک و اعلام خلافت
۹. سلیمان قانونی و گسترش فتوحات در اروپا، اصلاحات و اقدامات مهم قانونی و عمرانی وی
۱۰. زمینه‌های پیدایش ضعف و انحطاط در حکومت عثمانی
۱۱. اقدامات عمرانی احمد اول به‌ویژه در مکه و مدینه و تداوم لشکرکشی به اتریش، لهستان، ایتالیا و ایران
۱۲. بررسی علل شکست نیروی دریایی عثمانی در دوره محمد چهارم و شورش در آناتولی در دوره سلیمان دوم و احمد دوم
۱۳. عثمانی و ظهور قدرت‌های جدید نظیر روسیه، فرانسه و انگلستان
۱۴. علل، زمینه‌ها و پیامدهای ظهور نهضت‌های اصلاح طلبی، تجدد گرایی، جنبش جوانان ترک و پان ترکیسم
۱۵. علل و عوامل ضعف و تجزیه خلافت عثمانی با تاکید بر جنگ جهانی اول و انحلال خلافت و تشکیل ترکیه جدید

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- حموی، احمد بن محمد (۱۹۹۳)، فضائل سلاطین بنی عثمان، دارالکتاب الجامعی
- سرهنگ، اسماعیل (۱۳۶۶)، تاریخ الدوله العثمانیه، بیروت، دارالفکر الحدیث
- لویس، برنارد (۱۳۵۰)، استانبول و تمدن امپراطوری عثمانی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب
- زیدان، جرجی (۱۹۹۸)، الانقلاب العثماني، بیروت، دار صادر
- اوزون چارشیلی، اسماعیل حقی (۱۳۶۸)، تاریخ امپراطوری عثمانی، ترجمه وهاب ولی، تهران، کیهان
- حصری، ساطع (۱۹۶۰)، البلاد العربیه و الدوله العثمانیه، بیروت، دارالعلم للملایین
- فهمی، عبدالسلام عبدالعزیز (۱۳۷۷)، السلطان محمد فاتح، مصر، دارالاندلس الجدیده
- علی حسون (۱۹۸۰)، تاریخ الدوله العثمانیه، دمشق، المکتب الاسلامی
- محمد فؤاد (۱۹۶۷)، قیام الدوله العثمانیه، بیروت، دارالکاتب العربی للطباعه و النشر
- السید، محمد (۱۹۹۷)، مصر فی العصر العثماني، قاهره، مدبولی
- ووسینیچ، وین (۱۳۴۶)، تاریخ امپراطوری عثمانی، ترجمه سهیل آذری، تبریز، فرانکلین
- هامر، پورگشتال (۱۳۶۷)، تاریخ امپراطوری عثمانی، ترجمه، جمشید کیانفر، میرزازکی علی آبادی، تهران، زرین

شبه قاره هند

Indian Subcontinent

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ایلخانات تا صفویه

هدف درس: آشنایی دانشجویان با تحولات سیاسی و اجتماعی شبه قاره هند از ورود اسلام تا تجزیه و بررسی اوضاع فرهنگی و تمدنی مسلمانان در این دوره

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل‌ها، آشنایی با دوره بندی تاریخ هند (هند باستان، هند میانه، هند جدید)، هند و "هند و سند" از نظر جغرافیانگاران و مورخان مسلمان، جغرافیای تاریخی شبه قاره هند، اوضاع سیاسی و اجتماعی هند مقارن حمله عرب‌ها
۲. مناسبات هندیان با مسلمانان پیش از آغاز فتوحات (زطها، سیابجه و...)، نخستین حملات عرب‌ها، حملات محمد بن قاسم ثقفی و فتح سند
۳. تاریخ سیاسی اجتماعی سند در دوره والیان اموی و عباسی، تشکیل حکومت‌های محلی بنو هباره، بنو سامه و بنو ماهان و گسترش تشیع در سند
۴. حملات محمود غزنوی به سند و هند، غوریان و حمله به سند و هند و تشکیل نخستین حکومت مستقل مسلمان توسط سرداران غوری در دهلی
۵. تشکیل سلسله‌های مشهور به سلاطین دهلی، ویژگی‌های کلی سیاسی و اجتماعی دوره سلاطین دهلی، تاریخ سیاسی و فرهنگی مسلمان در هند در دوره ممالیک و خلجیان
۶. تاریخ سیاسی و اجتماعی و تمدنی هند در دوره حکومت تغلقیان، سادات و لودیان، حملات تیمور به هند و نتایج و پیامدهای آن، هنر و معماری در این دوره
۷. تشکیل حکومت بابرین در دهلی، ویژگی‌های کلی حکومت بابرین، تاریخ سیاسی و اجتماعی و تمدنی هند در دوره بابرین از بابر تا اکبر شاه (بابر و همایون)

۸. تاریخ سیاسی و اجتماعی و تمدنی هند در دوره بابریان از اکبر تا پایان حکومت اورنگ زیب (اکبر، جهانگیر، شاهجهان، اورنگ زیب)،
۹. تاریخ سیاسی و اجتماعی و تمدنی هند در دوره جانشینان اورنگ زیب (از بهادرشاه اول تا بهادر شاه دوم)، ورود اروپاییها، تسلط کمپانی هند شرقی و سپس دولت انگلیس بر هند
۱۰. تاریخ سیاسی و اجتماعی و تمدنی مسلمانان در دوره خاندانهای محلی در دکن (بهمنیان، بریدشاهیان، عادلشاهیان، نظامشاهیان، قطبشاهیان، عمادشاهیان و آصفشاهیان)
۱۱. اوضاع سیاسی و اجتماعی و تمدنی مسلمانان در دوره حکومتهای محلی در مالوه، گجرات، خاندیش، جونیپور و سند
۱۲. اوضاع سیاسی و اجتماعی و تمدنی مسلمانان در دوره حکومتهای محلی در بنگال (سلاطین بنگال: الیاسشاهیان، حسین شاهیان، سوریان و کرانیها)
۱۳. اوضاع سیاسی و اجتماعی و تمدنی مسلمانان در دوره سلاطین کشمیر، شاهمیریان و چکها
۱۴. اوضاع دینی، مذهبی و آموزشی مسلمانان در هند از آغاز تا تجزیه: تشیع و شاخه‌های مختلف آن، تصوف و تأثیر آن بر سیاست و اجتماع هند، طریقت‌های مشهور تصوف در هند، نهادهای آموزشی، مسلمانان و آموزش‌های جدید
۱۵. دیوانسالاری اسلامی در هند، تأثیر دیوانسالاری غزنوی و سلجوقی در هند، مناصب و مشاغل، دیوان‌ها، زبان فارسی و نقش آن در دیوانسالاری و دیگر حوزه‌های فرهنگی و تمدنی هند
۱۶. جنبش‌های دینی و سیاسی اسلامی در دوره انگلیسی‌ها، قیام ۱۸۵۷ یا جنبش موتینی، مسلمانان و مسئله دو ملت، مسلمانان و اصلاحات سیاسی، اجتماعی و آموزشی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

کوفی، علی بن حامد (۱۳۵۸)، تاریخ سند/ چچنامه، دهلی، مطبعه لطیفی

منهاج سراج جوزجانی (۱۳۴۲)، طبقات ناصری، کابل، انجمن تاریخ افغانستان

برنی، ضیاءالدین (۱۸۶۲)، تاریخ فیروزشاهی، کلکته، آسیاتک سوسیتی بنگاله

عفیف، شمس سراج (۱۳۸۵)، تاریخ فیروزشاهی، تهران، اساطیر

علامی، ابوالفضل (۱۸۷۷)، اکبرنامه، کلکته، مطبع مظهرالعجایب

علامی، ابوالفضل(۱۸۹۳)، آیین اکبری، لکهنو، مطبع منشی نول کشور

هروی، احمد بن مقیم(۱۹۱۱)، طبقات اکبری، کلکته، انجمن آسیایی بنگال

بهارستان شاهی(۱۹۸۲)، بی جا، انجمن شرعی شیعیان جامو و کشمیر

بداونی، عبدالقادر(۱۳۸۰)، منتخب التواریخ، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

خافی خان، محمدهاشم(۱۹۲۵)، منتخب اللباب، کلکته، مطبع مرسلین بابتست

فرشته، محمدقاسم بن غلامعلی(۱۳۸۷)، تاریخ فرشته، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

سلیم، غلامحسین(۱۸۹۰)، ریاض السلاطین/تاریخ بنگاله، کلکته، بی نا

معصومی، محسن(۱۳۹۰)، فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی دکن در دوره بهمنیان، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

یاری، سیاوش(۱۳۹۴)، تاریخ اسلام در هند، تهران، ادیان

رضوی، اطهرعباس(۱۳۹۷)، تاریخ سیاسی اجتماعی شیعه اثنی عشریه در هند، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

رضوی، اطهرعباس(۱۳۸۰)، تاریخ تصوف در هند، ترجمه منصور معتمدی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

ریاض الاسلام(۱۳۹۲)، تاریخ روابط ایران و هند، ترجمه عباسقلی غفاری فرد و محمدباقر آرام، تهران، امیرکبیر

ارشاد، فرهنگ(۱۳۷۹)، مهاجرت ایرانیان به هند، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

-مقاله HIND در EI2 و INDIA در EI3-

Cambridge History of India; History of India, Jackson;

Henry, Elliot, and Nabu, Press(2010), The History of India, as Told by Its Own Historian

singh, Attar(1976), Socio-cultural Impact of Islam on India, Chandigarh, Panjab University

Hardy(1973), The Muslims of British India, Cambridge University Press

Munshirm ,Mohammad(2003), The Indian Muslims, Manoharlal Pub Pvt Ltd

Habib, Erfan(2011), Economic History of Medieval India1200-1500 ,Pearson Education

Kumar, Dharma(1983), The Cambridge Economic History of India, Cambridge University Press

Husain, Sheikh Abrar, and Hasnain, Nadeem (1988), Shias and Shia Islam in India, Harnam Publications

Brunner, Rainer, and Ende, Werner(2001), The Twelver Shia in Modern Times, Brill Academic Pub

The Shi'a of India(1979), Hollister, Munshiram Manoharlal Publishers Pvt Ltd

Hunter, William(1881), The Imperial Gazetteer of India, Oxford

A History of Sufism in India(1992), Rizvi, Munshiram Manoharlal Publishers

The History of British India(2006), Riddick, Praeger

Medieval India under Mohammedan rule:712-1764(2015), Lane-Pool, Sagwan Press

Sherwani, Joshi(1974), History of Medieval Deccan: 1295-1724, Government of Andhra Pradesh

Cultural History of Medieval India(2012), Nayeem,Orient Blackswan PVT.LTD

Architecture of Mughal India(1992), Asher, Cambridge University Press

The architecture of India, Grover(1980), Vikas Publishing House Pvt.Ltd

Indian Islamic Architecture(2007), Burton, Brill Academic Pub

Administrative History of Medieval India(1992), Bhaitia, South Asia Books

Qureshi, Sh(1942), The Administration of the Sultanate of Delhi Muhammad Ashraf

Mughal administration(2019), Sarkar, Raj Publication

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجویان با تاریخ و تمدن مصر و شام و بررسی مهم‌ترین حوادث از آغاز ورود اسلام تا پایان دوره فاطمیان

سرفصل

۱. اهمیت مطالعه تاریخ مصر و شام و بررسی مهم‌ترین منابع کهن و جدید
۲. مصر و شام در آستانه فتوحات مسلمانان، اوضاع سیاسی، اقتصادی، اجتماعی
۳. فتوحات مسلمانان در شام: دومه الجندل، مؤته، تبوک، اجنادین و یرموک
۴. فتح مصر به دست عمرو عاص: انگیزه‌ها، فتح مهم‌ترین شهرها، رفتار مسلمانان با مصریان
۵. علل پیروزی مسلمانان در شام و مصر
۶. مصر و شام در دوره خلافت عثمان بن عفان و علی بن ابی طالب
۷. مصر در دوره امویان: والیان و نظام سیاسی، اداری، اجتماعی
۸. مصر در نود سال اول دوره عباسیان: والیان مصر، آغاز ولایت ترکان بر مصر، اسلامی شدن مصر
۹. شام در دوره والیان عباسی، شورشها و فتنه سفیانی، اسلامی شدن شام
۱۰. بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی مصر و شام در دوره طولونیان، روابط طولونیان با خلافت عباسی، مروری به وضع تمدنی مصر در این دوره
۱۱. بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی مصر و شام در دوره اخشیدیان و روابط ایشان با مرکز خلافت، مروری بر وضع تمدنی مصر در این دوره
۱۲. بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی و تمدنی حمدانیان در شام
۱۳. حکومت بنی مرداس و سلجوقیان در شام
۱۴. فاطمیان در مغرب: تأسیس و تثبیت خلافت جدید

۱۵. فاطمیان در مصر: تأسیس قاهره و گسترش خلافت فاطمی (دوره اقتدار)

۱۶. فاطمیان در دوره وزیران (دوره ضعف)، تحلیلی از سقوط فاطمیان و بررسی ابعاد تمدنی مصر در این دوره

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن عبدالحکم، عبدالرحمن بن عبدالله (۱۹۱۴)، فتوح مصر و اخبارها، پاریس، مجلس المعارف الغرناوی
- کندی، عمر بن محمد (۱۹۰۸)، الولاء و کتاب القضاء، بغداد، مکتبه المثنی
- سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۱۳۲۷)، حسن المحاضره فی اخبار مصر و القاهره، بولاق، مطبعه الشرفیه
- مقریزی، احمد بن علی (۱۹۵۹)، المواعظ و الاعتبار، لبنان، احیاء العلوم
- مقریزی، احمد بن علی (۱۹۴۸)، اتعاظ الحنفاء، قاهره، دار الفكر العربی
- ابن تغری بردی، ابوالمحاسن یوسف (۱۹۲۹)، النجوم الزاهره فی ملوک مصر و القاهره، قاهره، دار الکتب المصریه
- ازدی، محمد بن عبدالله (۱۸۵۴)، تاریخ فتوح شام، کلکته، مطبع بیتست مشن
- صنهاجی، ابوعبید الله محمد (۱۹۸۱)، اخبار ملوک بنی عبید و سیرتهم، قاهره، دارالصحوة للنشر و التوزیع
- ابوشامه، ابوالقاسم شهاب الدین (۱۹۹۷)، الروضتین فی اخبار الدولتین النوریه و الصلاحیه، بیروت، موسسه الرساله
- زیدان، جرجی (۱۸۸۹)، تاریخ مصر الحديث، مصر، مطبعه المقتطف
- کردعلی، محمد (۱۹۶۹)، خطط الشام، بیروت، دارالعلم الملايين
- الاسکندری، عمر (۱۹۹۶)، تاریخ مصر، قاهره، مکتبه مدبولی
- حسن، ابراهیم حسن (۱۹۶۱)، تاریخ الاسلام، قاهره، مکتبه النهضة
- حتی، فیلیپ خوری (۱۳۴۴)، تاریخ عرب: تاریخ سوریه و لبنان و فلسطین، تبریز، فرانکلین
- شلبی، احمد (۱۹۸۶)، موسوعه التاريخ الاسلامی، ج ۵ (تاریخ مصر و سوریه)، قاهره، مکتبه النهضة المصریه
- دیاب، صابر محمد (۲۰۰۱)، دراسات فی تاریخ مصر الاسلامیه و حضارتها من الفتح الاسلامی حتی منتصف القرن الثالث، قاهره، دارالفکر العربی
- زیور، محمد احمد (۱۹۸۹)، العلاقات بین الشام و مصر فی العهدين الطولوني و الاخشیدی، دمشق، دارحسان
- هولت، پیتر و دیگران (۱۳۹۵)، تاریخ اسلام، پژوهش دانشگاه کمبریج، ترجمه تیمور قادری، تهران، انتشارات مهتاب
- Petry, Carl F (1999), The Cambridge history of Egypt, Cambridge University Press

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: مصر و شام (۱)

هدف درس: آشنایی دانشجویان با زمینه‌ها و عوامل بروز جنگ‌های صلیبی و پیامدهای فرهنگی-تمدنی آن و شناخت اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مصر و شام در دوره‌های اتابکان شام، ایوبیان و ممالیک

سرفصل

۱. بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی شام در دوره عمادالدین زنگی
۲. بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی شام در جانشینان دوره عمادالدین زنگی
۳. بررسی علل بروز جنگ‌های صلیبی و تشکیل امارت‌های صلیبی نشین
۴. بررسی آثار و نتایج جنگ‌های صلیبی و علل شکست صلیبیان از مسلمانان
۵. تأسیس حکومت ایوبیان و مهم‌ترین اقدامات صلاح‌الدین ایوبی
۶. نبردهای صلاح‌الدین با صلیبیان
۷. جانشینان صلاح‌الدین ایوبی و نقش ملک عادل در اتحاد دوباره ایوبیان
۸. جنگ‌های صلیبی پنجم و ششم
۹. جنگ هفتم صلیبی و پایان حکومت ایوبیان
۱۰. اوضاع اجتماعی و فرهنگی و تمدنی در دوره ایوبیان و عوامل سقوط حکومت ایوبیان
۱۱. سیطره ممالیک بر مصر و شام
۱۲. ممالیک بحری، نقش بیبرس در بنیانگذاری واقعی حکومت ممالیک
۱۳. ممالیک برجی
۱۴. مروری بر اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی مصر در عصر ممالیک بحری و برجی
۱۵. پایان سیطره ممالیک بر مصر و شام و آغاز تسلط عثمانیان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن تغری بردی، ابوالمحاسن یوسف (۱۹۲۹)، النجوم الزاهره فی ملوک مصر و القاهره، قاهره، دار الکتب المصریه
- مقریزی، احمد بن علی (۱۹۸۵)، السلوک لمعرفة دول الملوک، قاهره، لجنة التألیف و الترجمة و النشر
- مقریزی، احمد بن علی (۱۹۵۹)، المواعظ و الاعتبار، لبنان، احیاء العلوم
- سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر (۱۳۲۷)، حسن المحاضرة فی اخبار مصر و القاهره، بولاق، مطبعة الشرفیه
- سیوطی، جلال الدین عبدالرحمن بن ابی بکر (۱۴۰۸)، تاریخ الخلفاء، بیروت، دار الکتب العلمیه
- قلقشندی (۱۹۸۵)، مآثر الانافه فی معالم الخلافة، کویت، مطبعة حکومته الكويت
- قلقشندی (۱۹۱۰-۱۹۲۰)، صبح الاعشی فی صناعة الانشاء، قاهره،
- ابن اثیر، عزالدین ابوالحسن علی (۱۹۶۵)، الکامل فی التاریخ، بیروت، دار صادر
- ابوشامه، ابوالقاسم شهاب الدین (۱۹۹۷)، الروضتین فی اخبار الدولتین النوریه و الصلاحیه، بیروت، موسسه الرساله
- حتی، فیلیپ خوری (۱۳۴۴)، تاریخ عرب: تاریخ سوریه و لبنان و فلسطین، تبریز، فرانکلین
- زیدان، جرجی (۱۸۸۹)، تاریخ مصر الحديث، مصر، مطبعة المقتطف
- الاسکندری، عمر (۱۹۹۶)، تاریخ مصر، قاهره، مکتبه مدبولی
- شلبی، احمد (۱۹۸۶)، موسوعة التاریخ الاسلامی، ج ۵ (تاریخ مصر و سوریه)، قاهره، مکتبه النهضة المصریه
- کردعلی، محمد (۱۹۶۹)، خطط الشام، بیروت، دارالعلم الملايين
- عبادی، احمد (۱۹۹۵)، فی تاریخ الايوبیین و الممالیک، قیام دولة الممالیک الاولى فی مصر و الشام، بیروت، دارالنهضة
- البیومی، اسماعیل (۱۹۹۸)، النظم المالیه فی مصر و الشام زمن سلاطین الممالیک، مصر، الهيئة المصریة العامة للكتاب
- چارشلی، اوزون (۱۳۷۰)، تاریخ عثمانی، ترجمه ایرج نوبخت، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی
- سلیم، محمود رزق (۱۳۸۱)، عصر سلاطین الممالیک و نتاجه العلمی و الادبی، الجمهوریه العربیه المتحدہ، مکتبه الادب بالجماهیر
- شبارو، عصام محمد (۱۳۸۶)، دولت ممالیک، ترجمه شهلا بختیاری، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- مدخل جنگ‌های صلیبی در دانشنامه جهان اسلام

Petry, Carl F (1999), The Cambridge history of Egypt, Cambridge University Press, Vol.1

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: شناخت توصیفی-تحلیلی دانشجویان با پیدایی، مبانی، فرآیند، روند و عوامل گسترش تشیع در جهان اسلام و نقش آن در فرهنگ و تمدن اسلامی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، طرح درس و معرفی منابع و مآخذ، تواریخ سیاسی، سیره‌ها، مناقب و فضائل، مقاتل، غیبت‌نامه‌ها، تراجم و شرح احوال، فرق و مذاهب

۲. تعاریف، اصطلاحات، مفاهیم و ادبیات تشیع و تمایز آن با دیگر فرق اسلامی

۳. دوره بندی تاریخی تشیع: دوره حضور و دوره غیبت و فرآیند تاریخ تشیع در هر دوره

۴. دوره امامت امام علی(ع)

۵. دوره امامت امام حسن(ع) و امام حسین(ع)

۶. دوره امامت امام سجاد(ع)

۷. دوره امامت امام باقر(ع) و امام صادق(ع)

۸. دوره امامت امام کاظم(ع) و امام رضا(ع)

۹. دوره امامت ابن‌الرضا(ع) تا غیبت امام دوازدهم(ع)

۱۰. غیبت: فلسفه و پیامدهای آن

۱۱. بررسی اجمالی مهم‌ترین قیام‌های شیعی و نقش آنها در تاریخ تشیع

۱۲. خاندان‌های برجسته شیعی و نقش آنها در گسترش تشیع

۱۳. بررسی اجمالی نقش دولت‌های شیعی ادریسیان، زیدیه یمن، علویان طبرستان، حمدانیان، مرداسیان، عقیلیان و فاطمیان در تاریخ تشیع

۱۴. بررسی اجمالی نقش دولت‌های شیعی آل بویه، اسماعیلیه ایران، سربداران، مرعشیان، آل کیا و صفویه در تاریخ تشیع

۱۵. تأسیس مراکز و حوزه‌های مختلف فرهنگی و علمی شیعیان در مدینه، کوفه، قم و ری، بغداد، اصفهان، نقش هر یک در تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی

۱۶. نتیجه‌گیری

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- گروه تاریخ پژوهشگاه حوزه و دانشگاه (۱۳۹۰)، تاریخ تشیع، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- جعفریان، رسول (۱۳۹۱)، گزیده حیات سیاسی و فکری امامان شیع، قم، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه
- آقائوری، علی (۱۳۸۵)، خاستگاه تشیع و پیدایش فرقه‌های شیعی در عصر امامان، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- نصیری رضی، محمد (۱۳۸۴)، تحلیلی از تاریخ تشیع و امامان (ع)، قم، دفتر نشر معارف
- جعفری، سید حسین محمد (۱۳۷۲)، تشیع در مسیر تاریخ، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- جعفریان، رسول (۱۳۷۶)، حیات فکری و سیاسی امامان شیعه (ع)، قم، مرکز جهانی علوم اسلامی
- لالانی، ارزینا (۱۳۸۱)، نخستین اندیشه‌های شیعی، تهران، نشر و پژوهش فرزاد روز
- شهیدی، جعفر (۱۳۵۸)، پس از پنجاه سال، تهران، امیرکبیر
- فضل‌الله، محمدجواد (۱۳۹۲)، صلح الامام الحسن، بیروت، دارالغدير
- عاملی، جعفر مرتضی (۱۳۶۸)، زندگانی سیاسی امام رضا (ع)، مشهد، کنگره جهانی امام رضا (ع)
- عاملی، جعفر مرتضی (۱۳۶۵)، زندگانی سیاسی امام جواد، قم، دفتر انتشارات اسلامی
- حسین، جاسم محمد (۱۳۶۷)، تاریخ سیاسی غیبت امام دوازدهم، ترجمه محمدتقی آیت‌اللهی، تهران، امیرکبیر
- جعفریان، رسول (۱۳۸۶)، تاریخ تشیع در ایران، تهران، انتشارات علم
- شیخ مفید، محمد بن محمد (۱۴۱۳)، الارشاد فی معرفه حجج‌الله علی العباد، قم، کنگره شیخ مفید
- طبرسی، حسن بن فضل (۱۳۳۸)، اعلام الوری باعلام الهدی، تهران، مکتبه علمیه الاسلامیه
- اربلی، علی بن عیسی (۱۴۰۱)، کشف الغمه فی معرفه الائمه، بیروت، دار الکتاب الاسلامیه
- ابن شهر آشوب، محمد بن علی (۱۳۷۹)، مناقب آل ابی طالب، قم، علامه
- هالم، هاینس (۱۳۸۵)، تشیع، ترجمه محمد تقی اکبری، قم، نشر ادیان
- Cole, Juan R.I, and Keddie, Nikki R (1986), Shi'ism and Social Protest, London, Yale University Press

کشورهای اسلامی در آسیا

Islamic Countries in Asia

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با کشورهای اسلامی در آسیا، شکل‌گیری، استقلال، تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی و نیز شرایط حاکم

سرفصل

۱. آشنایی با جغرافیای طبیعی، انسانی و سیاسی جنوب شرق آسیا

۲. گسترش اسلام در جنوب شرق آسیا (بیان نظرات مختلف)

۳. مالزی

۴. اندونزی

۵. پاکستان (۱)

۶. پاکستان (۲)

۷. بنگلادش

۸. افغانستان

۹. کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس (کویت، بحرین)

۱۰. کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس (امارات متحده عربی و عمان)

۱۱. عربستان سعودی

۱۲. عراق

۱۳. ترکیه

۱۴. اردن

۱۵. سوریه

۱۶. لبنان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

اسعدی، مرتضی (۱۳۶۶)، جهان اسلام، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

فوبلیکوف و دیگران (۱۳۶۰)، تاریخ معاصر کشورهای عربی، ترجمه حسین شهری، تهران، آوا

دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی (بی تا) مجموعه کتاب سبز، تهران، وزارت خارجه

کلارک، جان (۱۳۵۶)، جغرافیای جمعیت و کشورهای درحال توسعه، ترجمه هوشنگ بهرام بیگی، تهران، سحاب

طه، محمود (۱۹۶۸)، جغرافیة العالم الاسلامی، قاهره، دارالمعارف

بروکلمان، کارل (۱۳۸۳)، تاریخ ملل و دول اسلامی، ترجمه هادی جزایری، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

ارسلان، شکیب (۱۹۷۱)، حاضر العالم الاسلامی، بیروت، دارالفکر

کنتول اسمیت، ویلفرد (۱۳۵۶)، اسلام در جهان امروز، ترجمه حسینعلی هروی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران

مداخل کشورهای مرتبط در دانشنامه جهان اسلام و دائره المعارف بزرگ اسلامی

EF^2 ; EF^3 ;

Postlethwayt, M.(1757), *The Universal Dictionary of Commerce and Trade*, 2nd ed., London

Steensgaard, N.(1973), *Cracks, Caravans and Companies: the Structural Crisis in the European-Asian trade in the 17th Century*,” Studentlitterature

J. D. Tracy (ed.)(1993), *The Rise of Merchant Empires Long Distance Trade in the Early Modern World 1350-1750*, Cambridge University Press, Cambridge

Curtin, P. H.(1984), *Cross-cultural trade in world history*, Cambridge University Press, Cambridge

James R. Fichter (2019), *British and French Colonialism in Africa, Asia and the Middle East: Connected Empires across the Eighteenth to the Twentieth Centuries*, Palgrave Macmillan

کشورهای اسلامی در افریقا

Islamic Countries in Africa

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با کشورهای اسلامی در افریقا، شکل‌گیری، استقلال، تحولات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نیز شرایط حاکم

سرفصل

۱. مغرب (۱)
۲. مغرب (۲)
۳. مغرب (۳)
۴. الجزایر (۱)
۵. الجزایر (۲)
۶. الجزایر (۳)
۷. تونس (۱)
۸. تونس (۲)
۹. تونس (۳)
۱۰. لیبی (۱)
۱۱. لیبی (۲)
۱۲. مصر (۱)
۱۳. مصر (۲)
۱۴. مصر (۳)
۱۵. سودان
۱۶. موریتانی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

اسعدی، مرتضی (۱۳۶۶)، جهان اسلام، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

فوبلیکوف و دیگران (۱۳۶۰)، تاریخ معاصر کشورهای عربی، ترجمه حسین شهری، تهران، آوا

طهماسب، شروین و تبریزی، مهتاب (۱۳۵۶)، *آشنایی با کشورهای افریقای غربی و مرکزی*، تهران، سروش

ارسلان، شکیب (۱۹۷۱)، *حاضر العالم الاسلامی*، بیروت، دارالفکر

بوازار، مارسل (۱۳۶۹)، اسلام و جهان امروز، ترجمه مسعود محمدی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی

دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی (بی تا) *مجموعه کتاب سبز*، تهران، وزارت خارجه

مداخل کشورهای مرتبط در *دانشنامه جهان اسلام و دائرة المعارف بزرگ اسلامی*

EF^2 ; EF^3

Postlethwayt, M.(1757), *The Universal Dictionary of Commerce and Trade*, 2nd ed., London

Cambridge History of Islam (Volume 2, Part A); Roger Benjamin(2003), *Orientalist Aesthetics: Art, Colonialism, and French North Africa, 1880-1930*, University of California Press

James R. Fichter(2019), *British and French Colonialism in Africa, Asia and the Middle East: Connected Empires across the Eighteenth to the Twentieth Centuries*, Palgrave Macmillan

Nehemia Levtzion and Randall L.(2000), Pouwels, *History Of Islam In Africa*, Ohio University Press

Benjamin F. Soares and René Otayek (eds.)(2007), *Islam and Muslim Politics in Africa*, Palgrave Macmillan US

کلیات فرهنگ و تمدن اسلامی

General Perspective to Islamic Culture and Civilization

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: همه دروس تخصصی تا ترم ششم

هدف درس: آشنایی توصیفی-تحلیلی دانشجویان با مبانی، مؤلفه‌ها، پیدایی، فرآیند و عوامل رشد، گسترش، شکوفایی و ضعف و رکود فرهنگ و تمدن اسلامی در تعامل و تقابل با دیگر فرهنگ‌ها و تمدن‌ها

سرفصل

۱. کلیات: معنای لغوی و اصطلاحی فرهنگ و تمدن در زبان‌های فارسی، عربی و...، چیستی فرهنگ و تمدن، نسبت میان فرهنگ و تمدن
۲. فرهنگ و تمدن اسلامی: تعریف و مفهوم، خاستگاه جغرافیایی، زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی
۳. مبانی و اصول فرهنگ و تمدن اسلامی: ۱. مبانی قرآنی ۲. مبانی سنت و سیره نبوی
۴. وام‌گیری‌های فرهنگی و تمدنی مسلمانان از کانون‌های فرهنگی و تمدنی پیش از ظهور اسلام
۵. فرآیند و روند پیدایش مبانی و ارکان دینی فرهنگ و تمدن اسلامی در دوره نبوی
۶. سیر و دوره‌بندی تاریخی فرهنگ و تمدن اسلامی: دوره بندی بنا به معیارهای سیاسی، قومی، فرهنگی و اقتصادی، هفت دوره تاریخی - فرهنگی تمدن اسلامی بنا به معیار فرهنگی
۷. مشخصات و مختصات و مؤلفه‌های دوره پیدایی (دوره ۲۳ ساله آغاز نزول وحی تا رحلت رسول خدا(ص))
۸. مشخصات و مختصات و مؤلفه‌های دوره گسترش جغرافیایی (از رحلت رسول خدا(ص) تا اوایل قرن دوم هجری)
۹. مشخصات و مختصات و مؤلفه‌های دوره اخذ و اقتباس مواریث فرهنگی-تمدنی دیگر اقوام (از اوایل قرن دوم تا اوایل قرن چهارم)
۱۰. مشخصات و مختصات و مؤلفه‌های دوره رشد و شکوفایی فرهنگی و تمدنی (اوایل قرن چهارم تا اوایل قرن ششم)
۱۱. ادامه مباحث جلسه قبل
۱۲. مشخصات و مختصات و مؤلفه‌های دوره ضعف و رکود (اوایل قرن ششم تا اواسط قرن چهاردهم)
۱۳. ادامه مباحث جلسه قبل

۱۴. مشخصات و مختصات و مؤلفه‌های دوره زوال تمدنی (اواسط قرن چهاردهم تا اوایل قرن پانزدهم)

۱۵. مشخصات و مختصات و مؤلفه‌های دوره نوین فرهنگی و تمدنی (اوایل قرن پانزدهم تا کنون)

۱۶. ادامه مباحث جلسه قبل

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- جمعی از نویسندگان (۱۳۹۸)، چیستی تمدن، ترجمه سید محمد حسین صالحی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- بورلو، ژوزف (۱۳۸۶)، تمدن اسلامی، ترجمه اسدالله علوی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی
- میکل، آندره (۱۳۸۱)، اسلام و تمدن اسلامی، ترجمه حسن فروغی، تهران، سمت
- بابایی، حبیب‌الله (۱۳۹۹)، تنوع و تمدن در اندیشه اسلامی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- بابایی، حبیب‌الله (۱۳۹۹)، جستارهای نظری در تمدن اسلامی، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- بابایی، حبیب‌الله (۱۳۹۳)، کاوش‌های نظری در الهیات و تمدن، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- تمدن و جهانی شدن (مجموعه مقالات) (۱۴۰۰)، ترجمه رسول نوروزی و فضا خاتمی‌نیا، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- بهمنی، محمدرضا (۱۳۹۸)، عیار تمدنی جمهوری اسلامی ایران، قم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- توین بی، آرنولد (۱۳۹۳)، بررسی تاریخ تمدن، ترجمه محمدحسین آریا، تهران، امیرکبیر
- دورانت، ویلیام جیمز (۱۳۹۹)، تاریخ تمدن، ترجمه حسین کامیاب و دیگران، تهران، علمی فرهنگی
- مؤنس، حسین (۱۹۹۸)، الحضاره، کویت، المجلس الوطنی للثقافه و الفنون والآداب
- وات، ویلیام مونتگمری (۱۳۶۱)، تأثیر اسلام در اروپا، تهران، مولى
- علی، جواد (۱۹۶۸)، المفصل فی تاریخ العرب قبل الاسلام، بیروت، دارالعلم للملایین
- الشرقاوی، عفت (۱۹۸۵)، فی فلسفه الحضاره الاسلامیه، بیروت، دارالنهضة العربیه
- خطیب، سلیمان (۱۳۶۵)، أسس مفهوم الحضاره فی الاسلام، قاهره، الزهراء للاعلام العربی
- خطیب، سلیمان (۱۴۱۳)، فلسفه الحضاره عند مالک بن نبی، قاهره، المعهد العالمی للفکر الاسلامی
- شاخت، یوزف (۱۳۵۷)، تراث الاسلام، کویت، المجلس الوطنی للثقافه و الفنون والآداب

تشکیلات و نهادهای مالی در اسلام

Financial Organisations and Institutions in Islam

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنا ساختن دانشجویان با تشکیلات و نظام مالی در دولت‌های اسلامی

سرفصل

۱. کلیات درس مشتمل بر بیان سرفصل، تعریف مفاهیم، معرفی منابع و مطالعات و تحقیقات
۲. نگاهی اجمالی به وضع مالی و مالیه ایران ساسانی، روم شرقی و جریزه‌العرب در آستانه ظهور اسلام
۳. تشریح منابع و درآمدهای مالی در عهد پیامبر (ص): خمس غنائم، صوافی (خالصجات)
۴. تشریح منابع و درآمدهای مالی در عهد پیامبر (ص): زکات و صدقات
۵. تشریح منابع و درآمدهای مالی در عهد پیامبر (ص): جزیه (مالیات سرانه)
۶. فتوحات و مسئله اراضی مفتوح العنوه (بلاعهد) و مفتوح بالصلح (اراضی عهد)
۷. مساحی اراضی مفتوح و وضع خراج
۸. شیوه‌های جبايت خراج: خراجی یا نقدی (خراج وظیفه)، مقاسمه، مقاطعه یا التزام/تقبیل
۹. اقطاع و مباحث مرتبط با آن (قطاع، تیول، سیورغال، زعامت، تیمار، جاگیرداری، جامگی، طعمه)
۱۰. عشور و مکوس (عوارض و مالیات‌های وضع شده بر مال‌التجاره‌های مسلمانان، اهل ذمه و اهل حرب)
۱۱. اموال فی و مصارف آن
۱۲. تشکیلات، وظایف، آثار و پیامدهای نخستین دیوان مالی: دیوان عطا
۱۳. دارالضرب و مسئله تعریب النقود
۱۴. نظام پولی: تعریب النقود، دارالضرب
۱۵. آشنایی با مصطلحات و مواضع دبیران و کاتبان مالی (بر اساس مفاتیح‌العلوم خوارزمی)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- قاضی، ابویوسف (۱۹۷۹ م)، *کتاب الخراج*، بیروت، دار المعرفه
- ماوردی (۱۴۱۴ ق)، *الاحکام السلطانیه*، بیروت، دار الفکر
- جهشیاری (۱۴۰۸ ق)، *کتاب الوزراء و الکتّاب*، بیروت، دار الفکر الحدیث
- قلقشندی (۱۹۷۰ م)، *صبح الاعشی فی صناعة الانشاء*، بیروت، دار الکتب العلمیه
- ابوعبید (۱۴۰۸ ق)، *الاموال*، بیروت، دار الفکر
- مینورسکی (۱۳۳۴)، *سازمان اداری حکومت صفوی*، تهران، ترجمه مسعود رجب نیا، انجمن کتاب و کتاب فروشی زوار
- دانیل، دنت (۱۳۹۲)، *مالیات سرانه*، ترجمه محمد علی موحد، تهران، خوارزمی
- خوارزمی (۱۳۶۲)، *مفاتیح العلوم*، ترجمه حسین خدیو جم، تهران، مرکز انتشارات علمی و فرهنگی
- اجتهادی، ابوالقاسم (۱۳۶۳)، *بررسی وضع مالی و مالیه مسلمین*، تهران، سروش
- الدوری، عبدالعزیز (۲۰۰۸ م)، *النظم الاسلامیه*، بیروت، مرکز دراسات الوحده العربیه
- انور الرفاعی (۱۳۹۳)، *تشکیلات اسلامی*، ترجمه سید جمال موسوی، مشهد، به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)
- ضیاءالدین الریس (۱۳۷۳)، *خراج و نظامهای مالی*، اصفهان، ترجمه فتحعلی اکبری، دانشگاه اصفهان
- مداخل «خراج، جزیه، بیت المال، دیوان، اقطاع، جامگی، سکه» در EI^2 ، دبا و دجا؛
- مقالات «قطاع در عهد پیامبر (ص)» در مقالات و بررسیها شماره ۶۳؛ «طعمه و تحول آن در تشکیلات اداری اسلام» در مجله تاریخ اسلام شماره ۱۲ و «تحقیقی درباره تأسیس و وظایف نخستین دیوان در تشکیلات اسلامی» در مقالات و بررسیها، شماره ۷۰؛
- والتر هینس (۱۳۸۸)، *اوزان و مقیاسها در فرهنگ اسلامی*، تهران، ترجمه غلامرضا وهرام، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنا ساختن دانشجویان با سازمان‌ها، نهادهای دیوان‌های حکومتی و مناصب و مشاغل اداری، قضائی، نظامی و انتظامی در دولت‌های اسلامی و تکوین و تطور آنها

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل‌ها و منابع درس، آشنایی با مفهوم تشکیلات در حوزه‌های سیاسی و اداری و تبیین نسبت میان حکومت و تشکیلات، اسلام و سیاست
۲. سرچشمه‌های تشکیلات اداری و سیاسی در اسلام (ایران، بیزانس، جزیره العرب)
۳. حکومت در دوره خلفای راشدین، تشکیلات سیاسی و اداری در دوره خلفای راشدین
۴. خلافت در لغت و اصطلاح، القاب خلفا، شروط و وظایف خلیفه، علامات وشارات خلافت، آداب، رسوم و تشریفات دارالخلافة
۵. خلافت در اسلام (مفاهیم نظری خلافت، تاریخچه خلافت از دوره خلفای راشدین تا انقراض خلافت‌های اسلامی)، نهاد ولایتعهدی، تاریخچه ولایتعهدی در دوره خلافت‌های اسلامی (اموی، عباسی، امویان اندلس، فاطمیان)
۶. امارت در لغت و اصطلاح، شروط و وظایف امیر عام و امیر خاص، امارت استکفاء و امارت استیلاء، امیرالامرائی، اتابکی، خدیوی، تاریخچه امارت در دوره خلافت‌های اسلامی (اموی، عباسی، امویان اندلس، فاطمیان)
۷. وزارت در لغت و اصطلاح (سرچشمه‌های نهاد وزارت در ایران پیش از اسلام)، انواع وزارت
- ۸- تاریخچه وزارت در دوره خلافت‌ها و حکومت‌های مستقل مسلمان، القاب وزیران، تشریفات دارالوزراء
۹. آشنایی با آثار و احوال خاندان‌های برجسته وزارت در دوره‌های خلافت‌های اسلامی و حکومت‌های مستقل مسلمان
۱۰. حجاب در لغت و اصطلاح و تاریخچه حجاب در دوره خلافت‌های اسلامی و حکومت‌های مستقل مسلمان
۱۱. دیوان در لغت و اصطلاح، شکل‌گیری دیوان و تاریخچه دیوانسالاری در دوره خلافت‌های اسلامی و حکومت‌های مستقل مسلمان
۱۲. معرفی دیوان‌های مختلف در دوره خلافت‌های اسلامی و حکومت‌های مستقل مسلمان، دیوان انشاء و دواوین وابسته (نظیر دیوان

فضّ، دیوان خاتم، دیوان توقیع، دیوان رقاع)

۱۳. دیوان جیش و نظام سپاهیگری در دولت‌های اسلامی، تشکیلات نظامی، ساختار سپاه، شیوه‌های نبرد، سلاح‌های مختلف

۱۴. دیوان‌های شرطه و حسبه، دیوان برید و اشراف و نقابۀ الاشراف

۱۵. تشکیلات قضایی، دیوان قضا و قاضی‌القضاتی، آئین دادرسی در اسلام، دیوان مظالم

۱۶. بررسی اجمالی برخی از مناصب اداری و تشریفات، نظیر استاددار، دوادار، آخور سالار، چاشنیگیر، و ...

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

ماوردی (۱۳۸۳)، *الاحکام السلطانیة*، تهران، ترجمه حسین صابری، انتشارات علمی و فرهنگی

جهشیاری (۱۴۰۸ ق)، *کتاب الوزراء و الکتاب*، بیروت، دار الفکر الحدیث

ابن طباطبای (۱۳۹۰)، *آداب السلطانیة (تاریخ الفخری)*، تهران، ترجمه محمدوحید گلپایگانی، انتشارات علمی و فرهنگی

قلقشندی (۱۹۷۰ م)، *صبح الاعشی فی صناعة الانشاء*، بیروت، دار الکتب العلمیة

ابن خلدون (۱۸۵۸ م)، *مقدمه*، بیروت، مکتبۀ لبنان

ابن اخوه (۱۴۰۸ ق)، *معالم القربه فی الاحکام الحسبه*، قم، مکتبه الاعلام الاسلامی

قاضی، ابویوسف (۱۹۷۹ م)، *کتاب الخراج*، بیروت، دار المعرفة

ابن آدم، یحیی (۱۹۸۷ م)، *کتاب الخراج*، قاهره، دارالشروق

قدامۀ بن جعفر (۱۹۸۱ م)، *کتاب الخراج و صنعة الكتاب*، بغداد، دارالرشید

ابوعبید (۴۰۸ ق)، *الاموال*، بیروت، دار الفکر

علی عبدالرزاق (۱۳۹۱)، *اسلام و مبانی قدرت*، تهران، ترجمه امیر رضایی، قصیده سرا

بارتولد (۱۳۷۷)، *خلیفه و سلطان*، تهران، ترجمه سیروس ایزدی، امیرکبیر

آدام متز (۱۳۶۶)، *تمدن اسلامی در قرن چهارم هجری*، ترجمه علیرضا ذکاوتی قراگزلو، تهران، امیرکبیر

جرجی زیدان (۱۹۶۷ م)، *تاریخ التمدن الاسلامی*، بیروت، دارالمکتبه الحیاه

انور الرفاعی (۱۳۹۳)، *تشکیلات اسلامی*، ترجمه سید جمال موسوی، مشهد، به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

هربرت بوسه (۱۳۶۷)، *پژوهشی در تشکیلات دیوان اسلامی*، ترجمه غلامرضا ورهرام، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی

شیخلی (۱۳۹۹)، *اصناف در عصر عباسی*، ترجمه دکتر هادی عالم زاده، تهران، سمت

تنکابنی، حمید(۱۳۸۳)، درآمدی بر دیوانسالاری در ایران، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی

شهیدی پاک، محمدرضا (۱۳۹۳)، تاریخ تشکیلات در اسلام، قم، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی

کتانی(۱۳۹۱)، نظام اداری مسلمانان در صدر اسلام، تهران، ترجمه علیرضا ذکاوتی قراگزلو، سمت

ضاهر وتر(۱۳۷۴)، مدیریت نظامی در نبردهای پیامبر، ترجمه اصغر قائدان، تهران، صریر

اقبال، عباس(۱۳۹۵)، وزارت در عهد سلاطین سلجوقی، تهران، دانشگاه تهران

مدخل‌های مرتبط با تشکیلات و نهادهای اداری و قضایی در دایره‌المعارف اسلام(به انگلیسی)، دانشنامه جهان اسلام و دایره‌المعارف بزرگ اسلامی

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجویان با تاریخ تحول تعلیم و تربیت اسلامی از آغاز بعثت نبوی تا سده اخیر با تأکید بر مراکز و مؤسسات آموزشی و پژوهشی

سرفصل

۱. نظام تعلیم و تربیت در تمدن اسلامی
۲. جایگاه و اهمیت تعلیم و تربیت در اسلام
۳. وضع تعلیم و تربیت و سوادآموزی در عصر جاهلی
۴. تعلیم و تربیت در قرآن و آموزه‌های رسول اکرم(ص)
۵. مراکز آموزشی: معرفی اجمالی جایگاه‌های آموزشی در دو مرحله ابتدایی و عالی مانند: مکتب یا کتاب، مسجد، مسجد جامع، مدرسه، دارالعلم، زاویه، خانقاه، رباط، تربه، بیمارستان، بادی.
۶. بررسی تفصیلی مراکز آموزش ابتدایی عمومی و خصوصی
۷. بررسی تفصیلی مراکز آموزشی عالی: مسجد و مدرسه
۸. معرفی مهم‌ترین مساجد آموزشی و جوامع از جمله مسجدالنبی، مسجدالحرام، جامع بصره، جامع کوفه، جامع‌الازهر
۹. پیدایش مدارس: اولین مدارس خصوصی در خراسان
۱۰. تأسیس نظامیه‌ها و انگیزه و هدف خواجه نظام‌الملک
۱۱. آثار علمی و اجتماعی مدارس نظامیه
۱۲. گسترش مدارس در سرزمین‌های اسلامی و معرفی مهم‌ترین مدارس در ایران، عراق، شام و مصر
۱۳. دیگر مراکز آموزشی: بیمارستانها، رصدخانه‌ها
۱۴. معرفی مهم‌ترین بیمارستان‌ها در سرزمین‌های اسلامی

۱۵. مراکز پژوهشی: بیت‌الحکمه

۱۶. مراکز پژوهشی: دارالعلم‌ها : انگیزه پیدایش، اهداف، افول

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابوالفضل عزتی(۱۳۹۵)، آموزش و پرورش اسلامی، تهران، بعثت
- شلیبی، احمد(۱۳۶۱)، تاریخ آموزش در اسلام، ترجمه محمدحسین ساکت، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- حجتی، سید محمدباقر(۱۳۹۴)، آداب تعلیم و تعلم در اسلام، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- عبدالله فیاض(۱۹۷۲م)، تاریخ التربیه عند الامامیه، بغداد، جامعه بغداد
- جواد علی(۲۰۰۱م)، المفصل فی تاریخ العرب، بیروت، دارالساقی
- غنیمه، عبدالرحیم(۱۳۷۷)، تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، ترجمه نورالله کسائی، تهران، سمت
- کسائی، نورالله(۱۳۷۴)، مدارس نظامیه و تأثیرات علمی و اجتماعی آن، تهران، امیرکبیر
- منیر الدین احمد(۱۳۸۴)، نهاد آموزش در اسلام، ترجمه محمدحسین ساکت، تهران، نگاه معاصر
- مدخل های مربوط در دایره‌المعارف اسلام(به انگلیسی) و دانشنامه جهان اسلام و دایره‌المعارف بزرگ اسلامی

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ آموزش و پرورش در اسلام(۱)

هدف درس: آشنایی دانشجویان با تاریخ و تحول نهادهای آموزشی در اسلام شامل رشته‌های تحصیلی، روش‌های تعلیم و تعلم، نظام اداری و مالی، مقررات و آداب آموزشی

سرفصل

۱. اهمیت و ضرورت تاریخ آموزش و پرورش اسلامی و مروری بر مهم‌ترین منابع
۲. آداب استادی در نظام آموزشی مسلمانان
۳. آداب شاگردی در نظام آموزشی مسلمانان
۴. پیدایش و گسترش رشته‌های علوم ادبی و دینی
۵. پیدایش و گسترش رشته‌های علوم دخیله
۶. روش‌های فرادھی: سخنرانی، قرائت، املاء، مناظره
۷. روش‌های فراگیری: حفظ، مذاکره و مباحثه
۸. متون درسی، معرفی مهم‌ترین متون در علوم گوناگون
۹. منابع مالی مراکز و مؤسسات آموزشی
۱۰. سازمان اداری و مالی مدارس با تأکید بر نقش وقف در گسترش مراکز علمی
۱۱. مقررات آموزشی
۱۲. تاریخ اجازه، اجازه نامه‌ها و شهادت نامه‌های علمی
۱۳. القاب و عناوین علمی استادان در علوم گوناگون
۱۴. آموزش و پرورش زنان در تمدن اسلامی
۱۵. تحلیلی از ادوار آموزش و پرورش در تمدن اسلامی

۱۶. بررسی استمرار نظام آموزشی کهن مسلمانان در عصر حاضر

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

ابوالفضل عزتی(۱۳۹۵)، آموزش و پرورش اسلامی، تهران، بعثت

کسائی، نورالله(۱۳۷۴)، مدارس نظامیه، تهران، امیرکبیر

غنیمه، عبدالرحیم(۱۳۷۷)، تاریخ دانشگاه‌های بزرگ اسلامی، ترجمه نورالله کسائی، تهران، سمت

نخستین، مهدی(۱۳۶۷)، تاریخ سرچشمه‌های اسلامی آموزش و پرورش غرب، ترجمه عبدالله ظهیری، مشهد، آستان قدس رضوی

داغ، محمد و حفظ الرحمن رشید اویمین (۱۳۷۴)، تاریخ تعلیم و تربیت در اسلام، ترجمه علی اصغر کوشافر، دانشگاه تبریز

اقبال قاسمی، پویا(۱۳۷۸)، تاریخ آموزش و پرورش ایران قبل و بعد از اسلام، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

قاسمی پویا، اقبال(۱۳۷۸)، مدارس جدید در دوره قاجاریه بانیان و پیشروان، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

جغرافیانگاری در اسلام Geographical Writing in Islam

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با دانش جغرافیا، مکاتب جغرافیایی و جغرافیانگاری در تمدن اسلامی

سرفصل

۱. تعریف علم جغرافیا، جغرافیا نزد اعراب جاهلی، مفاهیم جغرافیایی در قرآن و سنت
۲. تغییر واژه و تقسیمات جغرافیا نزد جغرافیادانان مسلمان
۳. عوامل توجه مسلمانان به علم جغرافیا
۴. انتقال اطلاعات جغرافیایی هندی، ایرانی و یونانی به اسلام، تأثیرات جغرافیایی هند، ترجمه آثار جغرافیایی هند در جغرافیای اسلامی
۵. تأثیرات جغرافیای ایرانی در جغرافیای اسلامی
۶. تأثیر سنت‌های دریانوردی ایرانیان در دریانوردی مسلمانان
۷. تأثیرات جغرافیای یونان در جغرافیای اسلامی
۸. دوران شکوفایی علم جغرافیا در قلمرو اسلام و چهره‌های شاخص آن
۹. پیدایش مکاتب جغرافیایی در اسلام: مکتب جغرافیا نگاری عراقی، ویژگی‌ها و چهره‌ها و آثار شاخص آن
۱۰. پیدایش مکاتب جغرافیایی در اسلام: مکتب جغرافیانگاری بلخی و ویژگی‌های و چهره‌ها و آثار شاخص آن؛ مقایسه دو مکتب عراقی و بلخی
۱۱. پیدایش جغرافیای ریاضی نزد مسلمانان، آغاز توجه به جغرافیای نجومی در دوره امویان و عباسیان، زیج‌های بزرگ دوران اسلامی
۱۲. پیدایش و اقسام کتب جغرافیای عمومی، جغرافیادانان لغوی و مؤلفان کتب انواء، در سده سوم هجری، سفرنامه‌ها
۱۳. بازرگانی و اکتشافات جغرافیایی، دریانوردی و ادبیات بحری مسلمانان، سفارت‌های سیاسی، آثار مسلمانان در زمینه شگفتی‌ها و عجایب جهان
۱۴. مکتب نقشه نگاری اسلامی، نقشه‌کشی در دوره امویان، ایجاد نقشه در دوره عباسیان، نقشه‌های اصطخری و ابن‌حوقل، مقدسی، مکتب نقشه نگاری ادریسی یا مکتب سیسیل، اختراع کره جغرافیایی توسط شریف ادریسی، آثار و تألیفات در زمینه نقشه نگاری
۱۵. انحطاط دانش جغرافیا و بررسی عوامل آن، پیدایش کتب کیهان‌شناختی یا کیهان‌نگاری، مانند کتاب الاقالیم ابن سعید مغربی، پیدایش جغرافیای ناحیه‌ای و محلی، تألیفات درباره جغرافیای ناحیه‌ای
۱۶. معاجم یا فرهنگ‌های جغرافیایی و ادبیات بحری دوران انحطاط

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

علاوه بر منابع اصلی جغرافیایی مسلمانان:

کراچکوفسکی (۱۳۹۰)، تاریخ نوشته‌های جغرافیایی در جهان اسلام، ترجمه ابوالقاسم پاینده، تهران، شرکت انتشارات علمی فرهنگی

مقبول احمد و تشنر (۱۳۸۷)، تطور علم جغرافیا در اسلام، ترجمه محمد حسن گنجی و عبدالحسین آذرنگ، تهران، کتاب مرجع

جغرافیای تاریخی سرزمین های غربی جهان اسلام

Historical Geography of the central and Western Lands of the Islamic World

مقطع : کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با جغرافیای تاریخی (طبیعی و انسانی) سرزمین های مرکزی و غربی جهان اسلام از جزیره العرب تا اندلس

سرفصل

۱. بیان سرفصل، اهداف و کاربردهای آن، معرفی منابع و مآخذ مرتبط با موضوع درس
۲. عربستان شمالی (صخره ای) و عربستان صحرائی (بیابان های نفود، دهناء، بادیه الشام ، عروض، ربع الخالی، حضرموت و احقاف)
۳. عربستان مرکزی (حجاز، تهامه، نجد، یمامه)
۴. عربستان جنوبی (سعید)، اقوام و ادیان منطقه یمن، نجران ، المهره، احقاف، سبا، حمیر، قتبان، معینیان
۵. شام: ثغور و عواصم
۶. شام، اجناد خمسه: قنسرين، حمص، دمشق، اردن و فلسطین
۷. مصر: صحرای سینا، مصر سفلی
۸. مصر علیا یا صعيد مصر
۹. بلاد نوبه و بجا
۱۰. بلاد لوبیه و برقه
۱۱. مغرب ادنی و افریقیه
۱۲. مغرب وسطی
۱۳. مغرب اقصی
۱۴. جزایر بحر الروم

۱۵. شبه جزیره ایبری: ولایت جنوبی و شرقی اندلس

۱۶. شبه جزیره ایبری: ولایات غربی و شمالی اندلس

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن جعفر، قدامه (بی تا)، کتاب الخراج، بیروت، دار احیاء التراث العربی
- اصطخری، ابواسحاق ابراهیم (۱۹۲۷)، مسالک و ممالک، لیدن، مطبعه بریل
- ابن سراجیون (۱۳۴۷)، الاقالیم السبعه الی نهایت العماره، وین، مطبعه آدولف هولز هوزن
- حدود العالم من المشرق الی المغرب (۱۳۴۰)، به کوشش منوچهر ستوده، تهران، دانشگاه تهران
- ابن خردادبه، عبيدالله (۱۳۰۹)، المسالک و الممالک، لیدن، بریل
- ابن فقیه (۱۹۹۶)، البلدان، بیروت، عالم الکتب
- ابن رسته (۱۸۹۲)، الاعلاق النفیسه، لیدن، مطبعه بریل
- مسعودی، علی بن حسین (۲۰۰۰)، التنبیه و الاشراف، دمشق، وزاره الثقافه
- مرزوقی اصفهانی (۱۹۹۶)، کتاب الأزمنه والأمكنه، بیروت، دارالکتب العلمیه
- زهری، محمد بن ابی بکر (بی تا)، الجغرافیه، قاهره، مکتبه الثقافه الدینیّه
- ابودلف، سعد بن مهلهل (۱۳۵۴)، سفرنامه، تهران، زوار
- ابن حوقل، ابوالقاسم محمد (۱۹۹۲)، صورہ الارض، بیروت، دار مکتبه الحیاه
- مقدسی، محمد بن احمد (۱۹۸۷)، احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم، بیروت، دار احیاء التراث العربی
- ادریسی، محمد بن محمد (۲۰۰۲)، نزهة المشتاق فی اختراق الافاق، قاهره، مکتبه الثقافیه الدینیّه
- ابن فضل الله عمری (۱۹۲۴)، مسالک الأبصار فی ممالک الأمصار، قاهره، دارالکتب المصریّه
- حموی، یاقوت بن عبدالله (۱۹۰۶)، معجم البلدان، مصر، مطبعه السعاده
- ابن عذارى، محمد بن محمد (۱۹۵۰)، البیان المغرب فی اخبار الاندلس و المغرب، بیروت، دارصادر
- بکری، عبدالله بن عبدالعزیز (۱۴۰۳)، معجم ما استعجم، بیروت، عالم الکتب
- سخاوی، محمد بن عبدالرحمان (۱۴۲۲)، البلدانیات، ریاض، دارالعطاء
- ابن بطوطه (۱۹۳۸)، الرحله، مصر، مکتبه التجاریه
- قبادیانی، ناصر خسرو (۱۳۹۵)، سفرنامه، تهران، زوار
- بغدادی، صفی الدین (۱۹۹۲)، مرآصد الاطلاع علی اسماء المکنه والبقاع، بیروت، دارالجلیل

بکری، عبدالله بن عبدالعزیز(۱۹۱۱)، المغرب فی ذکر بلاد افريقية و المغرب، پاریس، بی نا

اصفهانی، حسن بن عبدالله(۱۹۶۸)، بلاد العرب، ریاض، دارالایمامة

قرچانلو، حسین(۱۳۹۳)، جغرافیای تاریخی کشورهای اسلامی، تهران، سمت

قائدان، اصغر(۱۳۹۸)، جغرافیای اماکن عصر نبوت، تهران، مشعر

لادی، عاتق بن غیث(۱۹۸۲)، معجم معالم الجغرافیه فی السیره النبویه، مکه، دارمکه للنشر و التوزیع

ناصری طاهری، عبدالله(۱۳۷۵)، تاریخ سیاسی اجتماعی شمال آفریقا، تهران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

مقالات مرتبط در دائره المعارف بزرگ اسلامی و دانشنامه جهان اسلام،

Mushtaq Ur-Rahman(2007), Geography of the Muslim World, The Muslim World 1100-1700: Early Sources on Middle East ,hiroyuki Mashita

Travis Zadeh(2017), Mapping Frontiers Across Medieval Islam: Geography

Fuat Sezgin(2000), Mathematical Geography and Cartography in Islam

Encyclopaedia of Islam

Samuel Marinus(1900), Arabia: the Cradle of Islam: Studies in the Geography Zwemer

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با جغرافیای تاریخی سرزمین‌های بخش شرقی خلافت و جغرافیای تاریخی مناطق، شهرها و اقالیم ایران

سرفصل

۱. مکتب عراقی و تقسیمات ایرانی هفت اقلیم، نگاه جغرافیدانان مکتب عراقی، مقدمه‌ای بر محدوده جغرافیایی ایران قبل از اسلام، ایالت جبال (مدیا، قهستان)، تحولات جغرافیایی، تقسیمات
۲. ایالت‌های باختری جبال (قرماسین، هگمتانه)
۳. ایالت‌های شمال و جنوب خاوری جبال (ری، اصفهان، کشوین، سلطانیه)
۴. بین‌النهرین علیا (جزیره و فرات علیا)، موصل و دیار ربیع، نینوا، ادسا یا الرها، قرقیسیاء
۵. بین‌النهرین سفلی و سواد (تیسفون یا مدائن، بغداد، کوفه، بصره، واسط، حیره)
۶. اقلیم قفقاز شمالی و جنوبی (باکو، دربند، نخجوان، گرجستان، ابخاز، ارمنیه، شروان، اران، موغان)
۷. اقلیم آذربایجان (تبریز، ارومیه، اردبیل، مراغه)
۸. اقلیم فارس و کوره‌های پنجگانه، (کوره اردشیر خره [شیراز]، کوره شاپور خره، ارکان، اصطخر [پرسپولیس]، دارابجرد [شبانکاره]، منطقه جروم و سرود
۹. اقلیم شمالی ساحلی (شرق خزر یا کاسپین)، شهرها و مناطق آن (گرگان و استرآباد، قومس، ساری، طبرستان، رویان، آمل)
۱۰. اقلیم شمالی ساحلی (غرب خزر یا کاسپین)، گیلان، مرعش، طالش، دولاب، کسکر، آستارا
۱۱. اقلیم جنوبی ساحلی (خلیج فارس)، خوزستان و مکران و بنادر و شهرهای آن، اهواز [هرمز] شهر، رامهرمز، شوش اهواز، شوشتر [تستر] عسکر مکر، عبادان، هرمز، جزیره کیش، کشم، بنادر مکران (جاسک، کنارک، میر جاوه، بندر تیز)
۱۲. اقلیم کویری و شهرهای آن (یزد یا کته، اردستان، کرمان یا بردسیر، جیرفت، سیرجان، بم، نرماشیر، کویر لوت، طبس، قائن، خور و بیابانک)

۱۳. اقلیم سیستان (سجستان و مکران)، زرنج، بست، زابل، غزنه، کابل، قندهار، قصدار
۱۴. اقلیم خراسان و قهستان و چهار ربع آن (نیشابور، مرو، هرات، بلخ) و شهرهای آنها (مرو، بخارا، نیشابور یا ابر شهر، طوس، قائن، تون، شایگان، مروالرو، هرات، غور، بامیان، بلخ، جوزجان، طخارستان)
۱۵. اقلیم ماوراءالنهر (ورارد)، ایالت جیحون، (رود جیحون [آمودریا، رود و خش]، دریاچه آرال [خوارزم]، اسپجج، سرزمین خُتل، ترمذ، کش، بدخشان، خوارزم، قوادیان و چغانیان و سغد، تاشکند، سمرقند، بخارا، خیوه)
۱۶. اقلیم ماوراءالنهر، ایالت سیحون، (رود سیحون [سیر دریا، رود بخشاراته]، فرغانه، طخارستان، خجند، جرجانیه یا گرگانج، اخسیکث، چاچ، قبا، فاراب یا اتار، طراز، اشروسنه)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن خردادبه، عیدالله (۱۳۰۹)، المسالك و الممالك، لیدن، بریل
- اصطخری، ابواسحاق ابراهیم (۱۹۲۷)، مسالك و ممالك، لیدن، مطبعه بریل
- ابن حوقل، ابوالقاسم محمد (۱۹۹۲)، صوره الارض، بیروت، دار مکتبه الحیاه
- حدود العالم من المشرق الى المغرب (۱۳۴۰)، به کوشش منوچهر ستوده، تهران، دانشگاه تهران
- مقدسی، محمد بن احمد (۱۹۸۷)، احسن التقاسیم فی معرفه الاقالیم، بیروت، دار احیاء التراث العربی
- حموی، یاقوت بن عبدالله (۱۹۰۶)، معجم البلدان، مصر، مطبعه السعاده
- بکران، محمد بن نجیب (۱۳۴۲)، جهان نامه، تهران، ابن سینا
- ابن فضلان (۱۳۴۵)، سفرنامه، تهران، انتشارات بنیاد فرهنگ ایران
- قزوینی، زکریا ابن محمد (۱۳۷۳)، آثار العباد و اخبار البلاد، تهران، امیرکبیر
- ابن اسفندیار، محمد بن حسن (۱۳۲۰)، تاریخ طبرستان و رویان و مازندران، تهران، خاور
- مرعشی، ظهیرالدنی (۱۳۶۴)، تاریخ گیلان، تهران، اطلاعات
- اصفهان، ابونعیم (۱۹۹۰)، تاریخ اصفهان، بیروت، دارالکتب العلمیه
- بیهقی، علی بن زید (۱۳۴۵)، تاریخ بیهق، تهران، فروغی
- لسترنج، گای (۱۳۹۳)، جغرافیای تاریخی سرزمینهای خلافت شرقی، ترجمه محمود عرفان، تهران، علمی فرهنگی
- باستانی راد، حسن (۱۳۸۹)، منبع شناسی جغرافیای تاریخی شهرهای شرقی، کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، شماره ۱۴۸
- نهیچی، عبدالحسین (۱۳۸۰)، جغرافیای تاریخی شهرها، تهران، مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان
- حکیم، محمدتقی خان (۱۳۶۶)، جغرافیای تاریخی شهرهای ایران، تهران، زرین

بارتولد، واسیلی (۱۳۸۶)، تذکره جغرافیای تاریخی ایران، ترجمه حمزه سردادور، تهران، توس

بارتولد، واسیلی (۱۳۶۶)، ترکستان نامه، ترجمه کریم کشاورز، تهران، آگاه

ستوده، منوچهر (۱۳۷۷)، از آستارا تا استرآباد، تهران، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی

ستوده، منوچهر (۱۳۸۸)، آثار تاریخی ورارود و خوارزم، تهران، انتشارات موقوفات دکتر افشار

Sources of the History and Geography of Iran, Iranian Culture Foundation; Persian Historiography and Geography:

Bertold Spuler (2003), Bertold Spuler on Major Works Produced ,Pustaka Nasional

Rocco Rante (2015), Greater Khorasan: History, Geography, Archaeology and Material Culture, Walter de Gruyter

Encyclopædia Iranica - Volume 12

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: شناخت توصیفی-تحلیلی دانشجویان با تاریخ‌نگاری در اسلام، چگونگی پیدایی، عوامل، مکاتب، روش‌ها، اشکال و انواع موضوعات و معرفی نمونه آثار برجسته

سرفصل

۱. معرفی سرفصل‌ها، طرح درس و منابع درس، تعریف تاریخ و تاریخ‌نگاری به مفهوم عام و در اسلام، موضوع و مفهوم و اهمیت، انگیزه‌ها و اهداف تاریخ‌نگاری

۲. زمینه‌ها و عوامل بیرونی مؤثر در پیدایی تاریخ‌نگاری اسلامی، موارث عربی، یهودی، بیزانسی-مسیحی، ایرانی، یونانی

۳. عوامل اصلی مؤثر در پیدایی تاریخ‌نگاری اسلامی، قرآن و سنت

۴. مراحل اصلی شکل‌گیری تاریخ‌نگاری اسلامی، سنت نقل شفاهی، تک‌نگاری، جوامع‌نگاری

۵. مکاتب تاریخ‌نگاری در اسلام، تعریف مکتب و مکتب تاریخ‌نگاری

۶. مکتب مدینه و معرفی بنیانگذاران آن و آثار آنها

۷. مکتب عراق و معرفی بنیانگذاران آن و آثار آنها

۸. مکاتب شام، مغرب و آندلس و معرفی بنیانگذاران آن و آثار آنها

۹. مکاتب ایرانی و هندی و معرفی بنیانگذاران آن و آثار آنها

۱۰. روش‌های تاریخ‌نگاری اسلامی با معرفی نمونه‌های آثار

۱۱. اشکال تاریخ‌نگاری در اسلام با معرفی نمونه‌های حدیثی-خبری، سالشماری، دودمانی، طبقات، فرهنگنامه‌ای، تبار شناختی

۱۲. بررسی اجمالی سیر و تطور تاریخ‌نگاری اسلامی درسرمین‌های مختلف حجاز، عراق، مصر و شام، ایران و هند، تاریخ‌نگاری در عصر عثمانی و صفوی

۱۳. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی و معرفی آثار برجسته سیر و مغازی، مقاتل و فتن و حروب، خراج و فتوح

۱۴. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی و معرفی آثار برجسته، تواریخ عمومی، تواریخ دودمانی یا سیاسی، تواریخ محلی

۱۵. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی و معرفی آثار برجسته، انسب، طبقات، وزارت و دیوانسالاری ۱۶. انواع موضوعات در تاریخ‌نگاری اسلامی و معرفی آثار برجسته، فرهنگنامه‌ها، فرق و مذاهب

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- سجادی، صادق، و عالم زاده، هادی (۱۳۸۸)، تاریخ‌نگاری در اسلام، تهران، سمت
- روزنتال، فرانتس (۱۳۶۵)، تاریخ تاریخ‌نگاری در اسلام، ترجمه اسدالله آزاد، مشهد، آستان قدس رضوی مؤسسه چاپ و انتشارات
- رابینسون، چیس اف (۱۳۹۲)، تاریخ‌نگاری اسلامی، ترجمه محسن الویری، تهران، سمت
- شولر، گریگور (۱۳۹۳)، شفاهی و مکتوب، ترجمه نصرت نیلساز، تهران، حکمت
- ترکمنی آذر، پروین (۱۳۹۲)، تاریخ‌نگاری در ایران، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- فلیکس و دیگران (۱۳۹۴)، تاریخ‌نگاری در اسلام (مجموعه مقالات)، ترجمه یعقوب آژند، تهران، نشر گسترده
- کافیجی، محیی الدین (۱۳۶۹)، المختصر فی علم التاریخ، بیروت، عالم الکتب
- سخاوی، محمد بن عبد الرحمن (۱۳۴۹)، الاعلان بالتوبیخ لمن ذم التاریخ، دمشق، القدسی
- سواژه، ژان (۱۳۶۶)، مدخلی بر تاریخ شرق اسلامی، ترجمه نوش آفرین انصاری، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
- بروکلمان، کارل (۱۹۹۳)، تاریخ ادبیات عرب، قاهره، الهیئه المصریه العامه للکتاب
- دوری، عبدالعزیز (۲۰۰۵)، نشأت علم التاریخ، بیروت، مرکز دراسات الوحده العربیه

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با راه‌های نفوذ علوم دخیله در دنیای اسلام و واکنش مسلمانان نسبت به این علوم

سرفصل

۱. واژه‌شناسی علوم بیگانه یا دخیله، مراکز علوم بیگانه که بر تمدن اسلامی تأثیرگذار بودند: یونان، بابل، ایران و هند
۲. مراکز انتقال علوم بیگانه یونانی: مدرسه آتن، مدرسه اسکندریه، مدرسه انطاکیه علما و دانشمندان مدرسه اسکندریه، طریقه انتقال از اسکندریه به انطاکیه
۳. انتقال علوم یونانی از انطاکیه به مراکز علمی سریانی جزیره و حاشیه فرات، رها و قنسرین و اطراف دجله، نصیبین و دیرهای مسیحی
۴. انتقال علوم یونانی از حرّان به مراکز علمی سریانی حاشیه دجله و فرات. صائبین حرّان، ناقلان علوم یونانی به عالم اسلام، مانند: خاندان ثابت بن قُرّه، بتّانی و دیگران.
۵. نقش مدارس رها و نصیبین در انتقال علوم یونان به ایران ساسانی، ترویج آیین نسطوری در مغرب و جنوب ایران
۶. نقش مراکز علمی در انتقال علوم ایرانی، یونانی و هندی به فرهنگ و تمدن اسلامی، ایجاد جندی‌شاپور و تأسیس مدرسه آن، کلیسا و مدرسه ریوآردشیر نزدیک اَرّجان
۷. نقش مدرسه جندی‌شاپور در انتقال علوم یونانی، ایرانی و هندی به فرهنگ و تمدن اسلامی، مدرسه طب جندی‌شاپور در دوران قباد و انوشیروان، نقش بزرگمهر در انتقال علوم هندی و نقش نسطوریان در انتقال علوم یونانی به اسلامی، آمدن دانشمندان بزرگ یونانی به دربار انوشیروان
۸. نقش و انتقال معارف هندی از طریق مراکز علمی خراسان، سند و جندی‌شاپور به فرهنگ و تمدن اسلام، نجوم و ریاضیات هندی، جغرافیا، پزشکی و بازی شطرنج
۹. معارف دوران جاهلی عرب قبل از اسلام و اثر آن در فرهنگ و تمدن اسلام، نجوم، انواء، طب، بيطاری، ادبیات و شعر
۱۰. ظهور اسلام و فتح سرزمین‌های بیگانه و آشنایی با مؤسسات فرهنگی و تمدنی ملل مغلوب و آشنایی با علوم ملل قدیم چون: یونان، ایران، قبط، هند و آسیای صغیر و اندلس ...و الگو برداری از علوم متداول

۱۲. جذب دانشمندان غیر مسلمان، نقش ایرانیان در تدوین علوم عقلی و علل تأثیر آنها در ترجمه و نقل علوم بیگانه به فرهنگ و تمدن اسلامی، آغاز توجه به ترجمه علوم بیگانه در دوران اموی و عباسی
۱۳. تشکیل مراکز علمی مانند بیت‌الحکمه، مجالس بحث و مناظره علمی در دربار خلفاء و خانه‌های وزراء، امرا و خاندان‌های دانش پرور مانند برامکه و آل بخیشوع
۱۴. چگونگی استفاده مسلمانان از علوم عقلی، دوران اعتلای علوم عقلی، عصر منصور، دوران مأمون و واثق، تشویق خلفا و وزراء و امرا در پیشبرد علوم
۱۵. واکنش فقها و اهل سنت در برابر علوم بیگانه، تکفیر فلاسفه، منطقین، ریاضیدانان و منجمان، برخورد با فلسفه و منطق، هندسه، نجوم و احکام نجوم
۱۶. مراکز مهم علوم عقلی در سرزمین‌های اسلامی، خاندان‌های بزرگ ایرانی و غیر ایرانی که در پیشبرد علوم بیگانه و نقل و ترجمه علوم تأثیر داشته‌اند، مانند: برامکه، موسی بن شاکر خوارزمی، خاندان حنین، ثابت بن قره حرانی، خاندان ماسویه، خاندان بجیشوع

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن ابی اصیبعه (۱۹۵۷م)، طبقات الاطباء، بیروت، دارمکتبه الحیاء
- قفطی (۱۳۷۱)، تاریخ الحکما، تهران، دانشگاه تهران
- سلیمان بن جلیل اندلسی (۱۹۵۵م)، تاریخ الحکما، قاهره، مطبعة المعهد العلمی الفرنسی الآثار الشرقيه بالقاهره
- ابن صاعد اندلسی (بی تا)، طبقات الامم، قاهره، دارالمعارف
- صفا، ذبیح الله (۱۳۹۵)، تاریخ علوم عقلی در تمدن اسلامی، تهران، دانشگاه تهران
- پی یر روسو (۱۳۹۱)، تاریخ علوم و صناعات، ترجمه حسن صفاری، تهران، امیرکبیر
- ذلّیسی اولیری (۱۳۵۵)، انتقال علوم یونانی به عالم عربی، ترجمه احمد آرام، تهران، جاویدان
- جرج سارتن (۱۳۴۶)، تاریخ علم، ترجمه احمد آرام، تهران، امیرکبیر
- نصر، سید حسین (۱۳۵۰)، علم و تمدن در اسلام، ترجمه احمد آرام، تهران نشر اندیشه
- تقی زاده (۱۳۷۹)، تاریخ علوم در اسلام، تهران، فردوس

تاریخ علوم نقلی و روایی

History of Hadith and Narrative Sciences

مقطع : کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با سیر تاریخی علوم نقلی و روایی، علوم قرآنی، تفسیر، حدیث، فقه و اصول فقه، مولفان و آثار و مراکز مهم علمی

سرفصل

۱. کلیات و مبانی، مفهوم علم در قرآن و حدیث و دیگر متون اسلامی، مفهوم‌شناسی علوم اسلامی
۲. طبقه‌بندی علوم از نظر اندیشمندان مسلمان
۳. علم‌اللغه و علوم عربی، اهمیت و فواید علم لغت و زبان عربی، آثار لغوی و فرهنگ‌نامه‌ها و معاجم، لغت‌شناسان مشهور مسلمان
۴. قرآن و وحی، معنا و مفهوم وحی، کیفیت نزول وحی، نخستین آیات، نحوه جمع‌آوری و کتابت آیات، کاتبان وحی، سوره‌های مکی و مدنی و ویژگی‌های آن، جمع‌آوری و تصحیف قرآن
۵. علوم قرآنی، اسباب النزول، ناسخ و منسوخ، محکم و متشابه، قرائات سبعة، مهم‌ترین متون علوم قرآنی
۶. علم تفسیر، معنا و مفهوم لغوی و اصطلاحی تفسیر و فواید و اهمیت آن، انواع تفاسیر و مهم‌ترین روش‌های تفسیری با ذکر نمونه‌هایی از تفاسیر فریقین
۷. تاریخ کتابت و نگارش تفسیر، عصر پیامبر(ص)، صحابه و تابعان، نخستین مفسران، عصر ائمه اطهار، عصر غیبت، نخستین کتب تفسیری شیعه و اهل سنت، مفسران مشهور
۸. علم حدیث، تعریف لغوی و اصطلاحی حدیث، تفاوت خبر و حدیث، روایت و سنت، اهمیت و جایگاه حدیث، انواع حدیث و ویژگی‌های آن
۹. تاریخ حدیث و سیر آن در میان شیعیان، سیر تدوین منابع حدیثی شیعه، محدثان شیعی و آثار آنان
۱۰. تاریخ حدیث و سیر آن در میان اهل سنت، سیر تدوین متون و مجامع حدیثی شامل صحاح و سنن و مهم‌ترین متون و منابع حدیثی و محدثان
۱۱. تاریخ علوم حدیث، اهمیت و فواید آن، درایه‌الحديث، روايه‌الحديث، مصطلح‌الحديث، علم رجال و مهم‌ترین منابع علوم حدیث و رجال

۱۲. علم فقه، تعریف لغوی و اصطلاحی فقه، اهمیت و ضرورت آن، آیات الاحکام، دوران مکی و مدنی، قوانین و احکام تأسیسی و امضایی، مراحل صدور و ابلاغ

۱۳. دوره‌های مختلف تاریخ فقه، عصر پیامبر (ص) و عصر تشریع، عصر صحابه، تابعان، ائمه اطهار و عصر تفریع

۱۴. ادوار فقه شیعه، تأسیس مکتب فقهی شیعه (مذهب جعفری)، فقه شیعه در عصر غیبت، فقه‌های شیعه و مهم‌ترین آثار فقهی آنان

۱۵. ادوار فقه اهل سنت، مذاهب چهار گانه فقهی، جایگاه فقه‌های اهل سنت مکه، مدینه، شام، مصر و ایران، مهم‌ترین متون فقهی اهل سنت

۱۶. علم اصول فقه، تعریف و مفهوم لغوی و اصطلاحی اصول فقه، اهمیت و فایده اصول، ادله اصول، تاریخ پیدایش اصول فقه در میان شیعه و اهل سنت، مهم‌ترین علمای اصولی شیعه و اهل سنت، تقابل جریان اصولگرایی و اخباری‌گرایی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

فارابی، ابونصر (۱۹۹۶)، احصاء العلوم، بیروت، مکتبه الهلال

ابن ندیم (۱۹۷۸)، الفهرست، بیروت، دارالمعرفه

سیوطی، جلال‌الدین (۱۳۹۶)، طبقات المفسرین، قاهره، مکتبه وهبه

سیوطی، جلال‌الدین (۱۹۷۴)، الاتقان فی علوم القرآن، مصر، هیئته المصریه العامه للكتاب

رازی، ابوحاتم (۱۹۵۲)، الجرح والتعديل، بیروت، دار احیاء التراث العربی

کشی، محمد بن عمر (بی‌تا)، رجال، کربلا، موسسه الاعلمی للمطبوعات

طوسی، محمد بن حسن، (۱۴۲۹)، زبدة المقال فی علم الرجال، تهران، مرکز نشر آثار العلامة المصطفوی

ذهبی، محمدحسین (۱۹۷۶)، التفسیر و المفسرون، قاهره، دارالکتب الحدیثه

سبکی، تاج‌الدین (۱۳۲۴)، طبقات الشافعیه الکبری، مصر، مطبعه حسینیّه

زرکشی، محمد بن بهادر (۱۹۸۸)، البرهان فی علوم القرآن، بیروت، دارالفکر

رامیار، محمود (۱۳۴۶)، تاریخ قرآن، تهران، نشر اندیشه

مدیرشانه‌چی، کاظم (۱۳۷۷)، تاریخ حدیث، تهران، سمت

سبحانی، جعفر (۱۴۱۶)، کلیات فی علم الرجال، قم، موسسه النشر الاسلامی

مطهری، مرتضی (۱۳۶۷)، آشنایی با علوم اسلامی، تهران، صدرا

العینین، بدران (۱۳۸۱)، تاریخ فقه اسلامی، ترجمه نوید نقشبندی، دانشگاه کردستان

خرم‌شاهی، بهاء‌الدین (۱۳۹۰)، قرآن پژوهی، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

میرمحمدی، ابوالفضل (۱۳۷۷)، تاریخ و علوم قرآن، قم، دفتر انتشارات اسلامی

حجتی کرمانی، محمدباقر (۱۳۹۳)، پژوهشی در تاریخ قرآن، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی

معارف، مجید (۱۳۷۶)، تاریخ حدیث شیعه، تهران، ضریح

Motzki Harald (2016), Hadith: Origins and Developments, Routledge

Gabriel Said Reynolds (2007), The Qur'an in its Historical Context, Routledge

Juynboll G. H. A (1996), Studies on the Origins and Uses of Islamic Ḥadīth, Routledge

Motzki Harald (2002), The Origins of Islamic Jurisprudence Meccan Fiqh Before the Classical Schools, Brill

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با سیر تاریخی علوم عقلی و کشفی اعم از علوم دخیله و اسلامی از جمله کلام، فلسفه و عرفان

سرفصل

۱. تبیین و تشریح سرفصل و اهداف درس، معرفی مهم‌ترین منابع درس، بیان فواید و اهمیت این علوم
۲. علوم عقلی (تعریف و حدود علوم عقلی، معنا و مفهوم علوم دخیله، تاریخچه ورود علوم عقلی به جهان اسلام
۳. علم کلام، تعریف لغوی و اصطلاحی، فواید و اهمیت و ضرورت آن، نقش علم کلام در دفاع از شریعت، ارتباط کلام و فلسفه و تفاوت آنها، تاریخ و منشاء پیدایش علم کلام در اسلام و نقش معتزله
۴. موضوعات کلامی، مهم‌ترین مناقشات کلامی، شامل حکم مرتکب گناهان کبیره، ایمان و عمل، قضا و قدر، رویت خداوند در روز قیامت
۵. معرفی مهم‌ترین آثار کلامی و متکلمان اسلامی، ابوالحسن اشعری، واصل بن عطاء، ابوبکر باقلانی، امام الحرمین جوینی
۶. فرقه‌ها و مذاهب کلامی و اعتقادی شیعی، امامیه، زیدیه، کیسانیه، غلاه و مفوضه، اسماعیلیه، اخوان الصفا، نصیری، دروزیه، احسائی و شیخیه
۷. فرقه‌ها و مذاهب کلامی و اعتقادی اهل سنت، خوارج، اشاعره، اهل حدیث، مرجئه، معتزله، ماتریدیه، قدریه، مجسمه و مشبهه
۸. علم فلسفه، تعریف و منشاء پیدایش فلسفه در اسلام، موضوع، اهمیت و غایت فلسفه، فلسفه یونانی و فلسفه اسلامی
۹. تاریخچه شکل‌گیری فلسفه در جهان اسلام، رابطه کلام و فلسفه، نگاه منتقدان فلسفه و متشرعان و متکلمان، بیان فلسفه مشاء و اشراق و فیلسوفان این دو مشرب، حکمت متعالیه و مبانی معرفتی آن
۱۰. معرفی مهم‌ترین آثار فلسفی و فیلسوفان مسلمان شرق جهان اسلام، کندی، ابوالعباس سرخسی، احمد بن سهل بلخی، فارابی، بوعلی سینا، زکریای رازی، مسکویه، سهروردی، امام فخر رازی، ملاصدرا
۱۱. مهم‌ترین آثار فلسفی و فیلسوفان غرب جهان اسلام، ابن رشد، ابن باجه، ابن طفیل
۱۲. عرفان و تصوف، تعریف و منشاء پیدایش عرفان اسلامی و تصوف، موضوع و مبادی و غایت عرفان، روابط صوفیه و فقها، تصوف و تسنن، تصوف و تشیع

۱۳. مبانی و موضوعات عرفان عملی، مقامات و احوال سلوک و عرفان نظری، مکاتب عرفانی، عرفان در مکاتب مختلف، ویژگی‌های عارف و مراتب عرفانی

۱۴. عارفان و متصوفه مشهور ایرانی، ابوسعید ابوالخیر، حلاج، بایزید بسطامی، ابوحامد غزالی، ابوبکر طوسی، عین‌القضاة همدانی، جامی، خواجه عبدالله انصاری، مولوی

۱۵. عارفان مشهور غرب جهان اسلام، ابن مسره، محی‌الدین ابن عربی، ابن عریف، ابن سبعین

۱۶. معرفی مهم‌ترین آثار عرفانی در جهان اسلام، از جمله اسرارالتوحید، کشف المحجوب، مرصاد العباد، الفصوص، حی بن یقظان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- اشعری، ابوالحسن (۱۹۹۴ م)، الابانه عن اصول الديانه، بيروت، دارالنفائس
- ابوحنیفه (۱۴۲۸ م)، الفقه الاکبر، بيروت، دارالکتب العلمیه
- نصیرالدین طوسی (۱۴۰۷ ق)، تجرید الاعتقاد، تهران، مکتب الاعلام السلامی
- اشعری، ابوالحسن (۱۹۸۰ م)، الامامه، بيروت، دارالنشر فرانشتاینر
- اشعری، ابوالحسن (۱۹۸۰ م)، مقالات الاسلامیین، بيروت، دارالنشر فرانز شتاينر
- شهرستانی، محمد بن عبدالکریم (۱۹۹۵ م)، ملل و نحل، بيروت، دارالمعرفه
- شبلی نعمانی (۱۳۸۳)، تاریخ علم کلام، ترجمه سید محمد تقی فخر داعی، تهران، نشر اساطیر
- نویختی، حسن بن موسی (۱۹۸۴ م)، فرق الشیعہ، بيروت، دارالضواء
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۴)، آشنایی با علوم اسلامی، تهران، صدرا
- غزالی، احمد (۱۳۸۸)، سوانح العشاق، تهران، دانشگاه تهران
- شبستری، محمود (۱۳۸۷)، گلشن راز، کرمان، خدمات فرهنگی کرمان
- هجویری، علی بن عثمان (۱۳۸۳)، کشف المحجوب، تهران، سروش
- رازی، نجم الدین (۱۳۸۷)، مرصاد العباد، تهران، فردوس
- ابوسعید ابوالخیر (۱۳۸۶)، اسرار التوحید فی مقامات، تهران، آگاه
- رینولد الن نیکلسون (۱۳۶۶)، عرفای اسلام، ترجمه ماهدخت بانو، تهران، موسسه نشر هما
- همایی، جلال الدین (۱۳۶۲)، تصوف در اسلام، تهران، موسسه نشر هما
- بوعلی سینا (۱۴۰۴ ق)، الشفا، قم، مرعشی نجفی
- بوعلی سینا (۲۰۰۷ م)، رساله احوال النفس، پاریس، دار بیبلیون

اخوان الصفا(۱۹۹۲ م)، رسائل اخوان الصفا، بيروت، الدار الاسلاميه

ابن رشد(۱۳۷۷)، تفسير ما بعد الطبيعه، تهران، حكمت

علامه طباطبائي(۱۳۷۴)، نهايه الحكمة، قم، موسسه النشر الاسلامي

كاپلستون، فردريك(۱۳۸۸)، تاريخ فلسفه يونان و روم، ترجمه جلال الدين مجتبوي، تهران، شركت انتشارات علمي و فرهنگي

محمد شريف، ميان، پورجوادى، نصرالله(۱۳۹۱)، تاريخ فلسفه در اسلام، تهران، مركز نشر دانشگاهي

مقالات مرتبط در دائرهالمعارف بزرگ اسلامي و دانشنامه جهان اسلام

Borchert, Donald M(2005), Encyclopedia of Philosophy, USA, Macmillan Rreference USA,10 Vol.

Campo, Juan Eduardo(2010), Encyclopedia of Islam. Infobase Pubilishing

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: انتقال علوم به جهان اسلام

هدف درس: آشنایی دانشجویان با دستاوردها و مباحث اصلی تاریخ علوم ریاضی در تمدن اسلامی

سرفصل

۱. جایگاه علوم ریاضی در طبقه‌بندی علوم در تمدن اسلامی
۲. شاخه‌های علوم ریاضی در تمدن اسلامی
۳. نهضت ترجمه و ترجمه علوم ریاضی به عربی
۴. آشنایی با کتاب‌ها و رساله‌های شاخص ریاضی‌دانان دوره اسلامی
۵. آشنایی با دستاوردهای علمی ریاضی‌دانان دوره اسلامی
۶. مبانی عددنویسی در تمدن اسلامی، شیوه عددنویسی ده‌دهی
۷. آشنایی با کتاب‌ها و رساله‌های شاخص منجمان دوره اسلامی
۸. آشنایی با دستاوردهای علمی منجمان دوره اسلامی
۹. مبانی گاهشماری در دوره اسلامی، تقویم‌های دوره اسلامی
۱۰. مبانی گاهشماری در دور اسلامی، روش‌های کیسه‌گیری
۱۱. مبانی کیهان‌شناسی دوره اسلامی، افلاک و ترتیب آن‌ها
۱۲. مبانی کیهان‌شناسی دوره اسلامی، استدلال‌هایی برای اثبات مرکزیت و سکون زمین
۱۳. آشنایی با اسطرلاب به عنوان ابزار علمی
۱۴. مبانی علم‌المناظر در تمدن اسلامی، نظریه صدوری و دخولی نور
۱۵. آشنایی با آثار مهم و دستاوردهای دانشمندان دوره اسلامی در فناوری، کتاب‌های حیل
۱۶. آشنایی با تاریخ مراکز آموزش علوم ریاضی در تمدن اسلامی، رصدخانه‌ها

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- جی.ال. برگرن (۱۳۷۴)، گوشه‌هایی از ریاضیات دوره اسلامی، ترجمه محمد قاسم وحیدی، تهران، فاطمی
- بکار، عثمان (۱۳۸۱)، طبقه‌بندی علوم از نظر حکمای مسلمان، ترجمه سید حسین نصر، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی
- اسماعیل بن رزاز جزری (۱۳۸۱)، مبانی نظری و عملی مهندسی مکانیک در تمدن اسلامی (الجامع بین العلم و العمل النافع فی صناعة الحیل)، ترجمه محمد جواد ناطق، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
- خرقی، عبدالاجبار (۱۳۹۹)، منتهی الإدراک فی تقاسیم الأفلاک، تصحیح و مقدمه از حنیف قلندری، تهران، مرکز نشر میراث مکتوب
- گمینی، امیرمحمد (۱۳۹۴)، دایره‌های مینایی: پژوهشی در تاریخ کیهان‌شناسی در تمدن اسلامی، تهران، حکمت سینا، پژوهشکده تاریخ
- لیندبرگ، دیوید (۱۳۷۷)، سرآغازهای علم در غرب، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- معصومی همدانی، حسین (۱۴۰۰)، تاریخ و فلسفه علم، تهران، هرمس
- کارل آلفونسو نلینو (۱۳۴۹)، تاریخ نجوم اسلامی، ترجمه احمد آرام، تهران، کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: انتقال علوم به جهان اسلام

هدف درس: آشنایی دانشجویان با سیر تاریخی پیدایی و گسترش علوم طبیعی در تمدن اسلامی

سرفصل

۱. زمینه‌های پیدایش علم طب اسلامی، تأثیر طب بین‌النهرین، یونان و ایران
۲. طب در دوران ساسانیان، پیدایش جندی‌شاپور، ایجاد مدرسه و کلیسای جندی‌شاپور، تشکیل دانشگاه جندی‌شاپور در زمان انوشیروان، ورود طب هندی به جندی‌شاپور، ورود طب یونانی توسط پزشکان نسطوری، مراکز علمی رها، نصیبین، آمد
۳. طب دوره جاهلی عرب، طب زمان پیامبر (ص)، روش پیشگیری امراض به سفارش پیامبر (ص)، حارث بن کلد و پسرش نصر بن حارث، پزشکان صدر اسلام، پیدایش طب‌النبی‌ها، طب دوران اموی، پزشکان مسیحی شام در دربار امویان، مانند: سرجون مسیحی، تیاذوق
۴. عواملی که باعث توجه خلفای عباسی به طب گردید، پزشکان دوره گرد دوران عباسی، توجه خلفا به دانشگاه جندی‌شاپور و دعوت از پزشکان آن، آمدن رئیس بیمارستان جندی‌شاپور به بغداد، آغاز انتقال بیمارستان جندی‌شاپور به بغداد، ساختن نخستین بیمارستان در بغداد در دوران منصور عباسی، آغاز توجه به نقل و ترجمه کتابهای علمی
۵. پزشکان بزرگ عصر اول عباسی: خاندان ماسویه، خاندان بختیشوع، خاندان حنین، آثار و تألیفات مهم پزشکان این خاندان‌ها
۶. پزشکی در عصر دوم عباسی، حنین و متوکل عباسی، رفتار متوکل با پزشکان، پزشکان معروف عصر دوم عباسی، حنین بن اسحاق، اسحاق بن حنین، بختیشوع، اسرائیل بن زکریا طبقوری، سخت‌گیری متوکل نسبت به اهل ذمه به‌ویژه نسطوریان
۷. پزشکی در دوره خلافت مقتدر، تأسیس بیمارستان مقتدریه بغداد، پزشکان مهم بیمارستان مقتدری بغداد، ثابت بن قُرّة حرّانی، سنان بن ثابت
۸. چشم پزشکی در اسلام، ماسویه چشم پزشک عصر اول عباسی، تشخیص بعضی از بیماری‌های چشم
۹. آثار و تألیفات چشم پزشکی در عصر اول عباسی، چشم پزشکان بزرگ مسلمان
۱۰. عضد الدوله و تأسیس بیمارستان عضدی، علی بن عباس مجوس (چشم پزشک عضدالدوله) در فارس صاحب کتاب الملکی، تسلط

عضدالدوله بر بغداد، بنای بیمارستان عضدی بغداد، توجه عضدالدوله به ترجمه و نقل علوم، دعوت عضدالدوله از پزشکان دو عراق برای آمدن به بیمارستان عضدی بغداد

۱۱. پزشکان بزرگ بیمارستان عضدی بغداد مانند: جبرئیل بن عبیدالله (چشک پزشک) ابوالحسین بن تفاح، ابوالحسن کشکریا، ابن تلمیذ، ابوالبرکات بهودی

۱۲. آثار و تألیفات پزشکان بیمارستان عضدی بغداد، تشخیص بیماری سکت، پزشکان بیمارستان عضدی بعد از مرگ عضدالدوله، خرابی بیمارستان عضدی بر اثر سیل و مرمت آن

۱۳. انتقال چشم پزشکی اسلامی از مشرق اسلامی به غرب جهان اسلام، پزشکی و چشم پزشکی در مصر، مغرب، اندلس و صقلیه (سلیسیل)

۱۴. پیدایش طبیعیات، ترجمه آثار ارسطو در طبیعیات، ترجمه کتاب الحشایش دیوسکوریدس عین زربی در دوره عباسیان، اصلاح و ترجمه مجدد آن در عصر امویان اندلس توسط نیکلای بیزانسی، تأثیر کتاب الحشایش در پیدایش کتب اقرابادین گیاهان دارویی

۱۵. دارو سازی و پیدایش آن، کتب طب النبوی و طب الصادق و نقش آنها در پیدایش کتب داروسازی اسلامی، اقرابادین های مهم مانند: اقرابادین شاپور بن سهل، داروسازان برجسته، آثار و تألیفات مهم داروسازی، ایجاد شرابخانه در بیمارستانه

۱۶. فلاحه، علوم مختلف دامی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

ابن ابی اصیبعه (۱۹۵۷م)، طبقات الاطباء، بیروت، دارمکتبه الحیاء

ابن صاعد اندلسی (بی تا)، طبقات الامم، قاهره، دارالمعارف

قفطی (۱۳۹۵)، تاریخ الحکما، ترجمه بهمن دارایی، تهران، مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران

سلیمان بن جلیل اندلسی (۱۹۵۵م)، تاریخ الحکما، قاهره، مطبعة المعهد العلمی الفرنسی الآثار الشرقيه بالقاهره

نجم آباد، محمود (۱۳۷۵)، تاریخ پزشکی ایران، تهران، دانشگاه تهران

براون، ادوارد (۱۳۸۴)، تاریخ طب عربی، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

فنتزمر، گرهارد (۱۳۶۶)، پنج هزار سال پزشکی، ترجمه سیاوش آگاه، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

الگود، سیریل (۱۳۵۲)، تاریخ پزشکی ایران، ترجمه محسن جاویدان، تهران، اقبال

محمدی ملایری، محمد (۱۳۹۴)، تأثیر فرهنگ ایران در اسلام، تهران، توس (جوانه)

اولیری (۱۳۷۴)، انتقال علوم یونانی به عالم عربی، ترجمه احمد آرام، تهران، مرکز نشر دانشگاهی

نصر، سیدحسین (۱۳۹۴)، علم و تمدن در اسلام، ترجمه احمد آرام، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با مطالعات غربیان در حوزه تاریخ، فرهنگ و تمدن اسلامی و نقد این مطالعات

سرفصل

۱. معرفی سرفصل، آشنایی با منابع، آشنایی با شرق‌شناسی
۲. اسلام‌شناسی و مطالعات اسلامی
۳. انگیزه‌های آغاز مطالعات اسلامی در غرب
۴. نخستین حوزه‌های مطالعات اسلامی، گام‌های نخستین در مطالعات اسلامی در غرب
۵. جنگ‌های صلیبی و تأثیر آن بر مطالعات اسلامی
۶. نقش عالمان یهودی در گسترش مطالعات اسلامی در غرب
۷. نقش بومیان مناطق اسلامی در گسترش مطالعات اسلامی در غرب
۸. جایگاه صنعت چاپ در گسترش مطالعات اسلامی
۹. نهضت اصلاح دین در غرب و تأثیر آن بر مطالعات اسلامی
۱۰. عصر روشنگری و مطالعات اسلامی
۱۱. استعمار و مطالعات اسلامی (سده‌های ۱۸-۲۰ میلادی)
۱۲. انجمنها (آسیایی، جغرافیایی و منطقه‌ای)
۱۳. دایره‌المعارف‌های تخصصی در حوزه مطالعات اسلامی مانند: دایره‌المعارف‌های اسلام (سه چاپ)، قرآن
۱۴. آشنایی با پژوهشگران برجسته در حوزه مطالعات اسلامی در غرب و نقد آثار ایشان (سه جلسه)
۱۵. آشنایی با پژوهشگران برجسته در حوزه مطالعات اسلامی در غرب و نقد آثار ایشان

۱۶. آشنایی با پژوهشگران برجسته در حوزه مطالعات اسلامی در غرب و نقد آثار ایشان

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- اسعدی، مرتضی (۱۳۸۱)، تاریخ مطالعات اسلامی در غرب انگلیسی زبان، تهران، سمت
- حسینی طباطبایی، مصطفی (۱۳۷۵)، نقد آثار خاورشناسان، تهران، چاپخش
- مینوی، مجتبی (۱۳۵۶)، اسلام از دریچه چشم مسیحیان، تاریخ و فرهنگ، تهران، خوارزمی
- العقیقی، نجیب (۱۹۶۴)، المستشرقون، مصر، دارالمعارف
- بدوی، عبدالرحمن (۲۰۰۲)، موسوعه المستشرقون، بیروت، دارالعلم الملايين
- زهرالدین، صالح (۱۹۹۱)، الاسلام و الاستشراق، بی جا، دارالندوة الجديد
- شرقاوی، محمدعبدالله (۱۹۹۳)، الاستشراق فی الفكر الاسلامی المعاصر، بیروت، دارالفکر العربی
- سعید، ادوراد (۱۳۷۷)، شرق شناسی، ترجمه عبدالرحیم گواهی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- آثار در موضوع تاریخ اسلام شناسی در کشورها و دانشگاه های مختلف

J. Waardenburg, "Mustashriḳūn," *ET*², vol. VII;

J. Waardenburg, "Islamic Studies," *The Encyclopedia of Religion*, vol. 7

Arndt Graf (2011), Schirin Fathi and Ludwig Paul (ed.), *Orientalism and Conspiracy*, I. B. Tauris

D. A. Kerr (2002), "Christian mission and Islamic studies: Beyond antithesis," *International Bulletin of Missionary Research*

Annemarie Schimmel (2010), "Islamic Studies in Germany: A Historical Overview," *Islamic Studies*, 49:3

Robert Gleave (2008), "The 'Future' of Islamic Studies: A Clutch of Conferences," *Journal of Qur'anic Studies*, Vol. 10: 1

Bustami M. S. Khir (2007), "Islamic Studies within Islam: definition, approaches and challenges of modernity," *Journal of Beliefs & Values: Studies in Religion & Education*, 28:3

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: بررسی چگونگی رویارویی جهان اسلام و اندیشمندان مسلمان با استعمار و نیز فرهنگ و تمدن مغرب زمین از آغاز قرون جدید تا عصر حاضر

سرفصل

۱. چیستی و ویژگیهای تمدن غرب
۲. چیستی و ویژگیهای تمدن غرب
۳. پویایی اندیشه و سودجویی در غرب
۴. چیستی و مراحل استعمار
۵. توجه کشورهای غربی به جهان اسلام در دوران مدرن
۶. انگیزه‌های تجاری و سیاسی - نظامی حاکم بر مناسبات غرب با جهان اسلام
۷. ایستایی اندیشه در جهان اسلام و بی توجهی مسلمانان به سرچشمه‌های اقتدار قدرت‌های غربی
۸. مشکلات اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جهان اسلام (سده‌های ۱۶-۱۹ م)
۹. عدم توفیق واکنش حکومت‌های اسلامی به اقدامات و استعمار قدرت‌های بزرگ اروپایی
۱۰. عدم موفقیت اصلاحات حکومتی در جهان اسلام
۱۱. واکنش دینی و مردمی مسلمانان به ضعف حکومت‌های مسلمان و اوضاع مسلمین (سلفی گری، سنوسیة، مهدویت)
۱۲. جنبشهای فکری: سید جمال الدین اسدآبادی
۱۳. جنبشهای فکری: محمد عبده
۱۴. جنبشهای فکری: محمد رشید رضا
۱۵. جنبشهای فکری: اقبال لاهوری
۱۶. جنبشهای فکری: علامه مودودی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- عنایت، حمید(۱۳۶۲)، اندیشه سیاسی در اسلام معاصر، تهران، خوارزمی
- عنایت، حمید(۱۳۷۰)، سیر اندیشه سیاسی عرب، دین و جامعه، تهران، کتاب‌های جیبی
- بیومی، ابراهیم(۲۰۱۱)، اخوان المسلمین، مصر، مکتبه الشروق الدولیه
- لاهوری، اقبال(۱۳۹۷)، احیاء فکر دینی در اسلام، ترجمه احمد آرام، تهران، سهامی انتشار
- طباطبایی، محیط(۱۳۵۰)، نقش جمال الدین اسدآبادی در بیداری مشرق زمین، تهران، دارالتبلیغ اسلامی
- حسینی طباطبایی، مصطفی(۱۳۵۷)، شیخ محمد عبده، تهران، قلم
- حائری، عبدالهادی(۱۳۹۴)، نخستین رویاروئیهای ایرانیان با دو رویه تمدن بورژوازی غرب، تهران، امیر کبیر
- مداخل مرتبط در دانشنامه جهان اسلام و دائره المعارف بزرگ اسلامی
- EF^2 ; EF^3 ;
- C. R. Wickham(2002), *Mobilizing Islam: religion, activism, and political change in Egypt*, Columbia University Press
- S. Khatab(2006), *The Political Thought of Sayyid Qutb, The Theory of Jahiliyyah*, London, Routledge
- A. Black(2008), *The West and Islam Religion and Political Thought in World History*, London, Oxford University Press
- R. Jackson(2010), *Mawlana Mawdudi and Political Islam: Authority and the Islamic state*, Routledge

تاریخ هنرهای اسلامی (۱)

History of Islamic Arts(1)

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با جایگاه هنر در اندیشه اسلامی، زمینه‌ها و چگونگی شکل‌گیری هنر در دوره خلفای راشدین و عصر اموی و بررسی اجمالی آثار برجسته هنری این دوره

سرفصل

۱. معرفی سرفصل و منابع درس و ارائه تعاریف گوناگون هنر
۲. تبیین سرچشمه‌های هنرهای مختلف اسلامی: ایران و روم
۳. تبیین جایگاه و اهمیت آثار هنری در تاریخ فرهنگ و تمدن بشری
۴. تقسیم بندی موضوعات هنری و بیان انواع هنر
۵. هنرهای تجسمی و غیر تجسمی و توضیح عناصر و مؤلفه‌های هر یک
۶. جایگاه هنر در اندیشه اسلامی با تکیه بر قرآن و سنت
۷. بیان مواضع مسلمانان از گروه‌های مختلف مذهبی نسبت به هنر
۸. بیان مراحل و چگونگی شکل‌گیری انواع هنر در دوره خلفای راشدین و عصر اموی
۹. شهرسازی در دوره خلفای راشدین و اموی با تکیه بر شهرهای نوساخته
۱۰. جایگاه مسجد در دوره مورد نظر با تکیه بر مسجد الحرام، مسجد الاقصی، مسجد النبی، قبة الصخره، جامع دمشق
۱۱. چگونگی و چرائی کاخ‌سازی در جهان اسلام و معرفی کاخ‌های دوره اموی
۱۲. خوشنویسی و نقاشی
۱۳. حجاری و فلزکاری

۱۵. سفالگری

۱۶. جمع بندی و مرور

*همه مطالب این سر فصل‌ها باید با نمایش تصاویر و اسلاید در کارگاه و همراه با سفر علمی و مراجعه به موزه ها و مکان های تاریخی ارائه گردد.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- تولستوی، لئون (۱۳۸۳)، هنر چیست، ترجمه کاوه دهگان، تهران، امیرکبیر
- آیت اللهی، حبیب الله (۱۳۶۴)، هنر چیست، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجا
- کروچه، بندتو (۱۳۹۳)، کلیات زیباییشناسی، ترجمه فواد روحانی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- نیوتن، اریک (۱۳۸۸)، معنی زیبایی، ترجمه پرویز مرزبان، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- بورکھات، تیتوس (۱۳۹۲)، هنر مقدس، ترجمه جلال ستاری، تهران، سروش
- نبوی، سید عباس (۱۳۷۸)، چیستی هنر، تهران، معاونت فرهنگی
- علینقی وزیر (۱۳۸۰)، تاریخ عمومی هنرهای مصور، تهران، هیرمند
- آرنولد (۱۳۵۷)، تاریخ اجتماعی هنر و ادبیات، ترجمه حشمت جزنی، تهران، دانشگاه ملی ایران
- کونل، ارنست (۱۳۸۷)، هنر اسلامی، ترجمه هوشنگ طاهری، تهران، توس
- پرایس، کریستین (۱۳۹۳)، هنر اسلامی، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، امیرکبیر
- گرابار، الگ (۱۳۹۶)، شکل گیری هنر اسلامی، ترجمه مهدی گلچین عارفی، تهران، حکمت سینا
- رایس، تالبوت (۱۳۸۱)، هنر اسلامی، ترجمه ماه ملک بهار، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- هوک، جان (۱۳۸۴)، سبک شناسی هنر معماری در سرزمین اسلامی، ترجمه پرویز ورجاند، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- بلر، شیلا و جاناتان ام بلوم (۱۳۹۲)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه اردشیر اشراقی، تهران، سروش
- ادینگهاوزن، ریچارد و الگ گرابار (۱۳۷۹)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه یعقوب آژند، تهران، سمت
- گدار، آندره (۱۳۷۷)، هنر ایران، ترجمه یعقوب آژند، تهران، سمت
- ویلبر، دونالد (۱۳۶۵)، معماری اسلامی ایران در دوره ایلخانان، ترجمه بهروز حبیبی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی
- الرفاعی، انور (۱۳۹۰)، تاریخ هنر در سرزمین های اسلامی، ترجمه عبدالرحیم قنوت، مشهد، جهاد دانشگاهی واحد
- بینیون، لورنس و بازیل گری (۱۳۸۳)، سیر تاریخ نقاشی ایران، ترجمه محمد ایرانمنش، تهران، امیرکبیر
- اشرفی، م. م. (۱۳۶۷)، همگامی نقاشی با ادبیات، ترجمه روبین پاکباز، تهران، نگاه

- تالبت راييس، ديويڊ (۱۳۷۵)، نقاشي اسلامي، ترجمه ماه ملك بهار، تهران، شركت موسسه علمي فرهنگي
- تيتوس بوركهارت (۱۳۹۳)، هنر اسلامي، ترجمه مسعود رجبنيا، تهران، سروش
- جنسن، ه. و. (۱۳۷۹)، تاريخ هنر، ترجمه پرويز مرزبان، تهران، نشر علمي فرهنگي
- كيانيان، محمد يوسف (۱۳۷۹)، معماری ايران در دوره اسلامي، تهران، سمت
- گدار، آندره (۱۳۸۸)، آثار ايران، ترجمه ابوالحسن سروقدمقدم، مشهد، بنياد پژوهش‌هاي اسلامي آستان قدس رضوي
- هنرفر، لطف الله (۱۳۹۰)، اصفهان، تهران، شركت موسسه علمي فرهنگي
- ديماند، س. م. (۱۳۹۰)، راهنمای صنايع اسلامي، ترجمه عبدالله فريار، تهران، شركت موسسه علمي فرهنگي
- زكي محمد حسن (۱۳۶۳)، تاريخ صنايع ايران بعد از اسلام، ترجمه محمد حسن خليلي، تهران، اقبال
- زكي محمد حسن (۲۰۱۶ م)، الكنوز الفاطميه، مصر، الموسسه المصريه للطباعه و النشر
- مدخل‌هاي مرتبط با هنرهای اسلامي و هنرمندان مسلمان در دايره‌المعارف اسلام (به انگليسي)، دايره‌المعارف بزرگ اسلامي و دانشنامه جهان اسلام

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ هنرهای اسلامی (۱)

هدف درس: آشنایی با انواع هنر در جهان اسلام در دوره عباسیان و حکومت‌های مسلمان متقارن فاطمیان، آل بویه، سامانیان، غزنویان، سلجوقیان، خوارزمشاهیان، مرابطون، موحدون

سرفصل

۱. بیان سرفصل‌ها و معرفی منابع درس
۲. تبیین اوضاع سیاسی، تمدنی و فرهنگی جهان اسلام در دوره مذکور
۳. جایگاه هنر نزد عباسیان و بیان چگونگی شکل‌گیری مکاتب هنری
۴. تبیین دو مکتب بغداد و سامرا در دوره نفوذ ایرانیان و ترکان
۵. بررسی اجمالی انواع هنر در قلمرو آل بویه
۶. بررسی اجمالی انواع هنر در قلمرو غزنویان
۷. بررسی اجمالی انواع هنر در قلمرو خاندان‌های حکومتگر کوچک در شرق: آل مأمون، آل فریغون و...
۸. بررسی و معرفی آثار هنری در دوره سلجوقیان و خوارزمشاهیان
۹. بررسی اجمالی انواع هنر در قلمرو طولونیان و اخشیدیان
۱۰. بررسی اجمالی انواع هنر فاطمیان
۱۱. بیان انواع هنر در قلمرو ایوبیان و زنگیان
۱۲. معرفی آثار هنری و معماری در دوره ممالیک
۱۳. بررسی اجمالی انواع هنر و آثار هنری در مغرب
۱۴. معرفی آثار هنری و معماری در اندلس در دوره امویان
۱۵. معرفی جایگاه هنر و آثار هنری در دوره مرابطون و موحدون

* همه مطالب این سر فصل‌ها باید با نمایش تصاویر و اسلاید در کارگاه و همراه با سفر علمی و مراجعه به موزه‌ها و مکان‌های تاریخی ارائه گردد.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- لستوی، لئون (۱۳۸۳)، هنر چیست، ترجمه کاوه دهگان، تهران، امیرکبیر
- آیت‌اللهی، حبیب‌الله (۱۳۶۴)، هنر چیست، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجا
- کروچه، بندتو (۱۳۹۳)، کلیات زیباشناسی، ترجمه فواد روحانی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- نیوتن، اریک (۱۳۸۸)، معنی زیبایی، ترجمه پرویز مرزبان، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- بورکھات، تیتوس (۱۳۹۲)، هنر مقدس، ترجمه جلال ستاری، تهران، سروش
- نبوی، سید عباس (۱۳۷۸)، چیستی هنر، تهران، معاونت فرهنگی
- علینقی وزیر (۱۳۸۰)، تاریخ عمومی هنرهای مصور، تهران، هیرمند
- آرنولد (۱۳۵۷)، تاریخ اجتماعی هنر و ادبیات، ترجمه حشمت جزنی، تهران، دانشگاه ملی ایران
- کونل، ارنست (۱۳۸۷)، هنر اسلامی، ترجمه هوشنگ طاهری، تهران، توس
- پرایس، کریستین (۱۳۹۳)، هنر اسلامی، ترجمه مسعود رجب‌نیا، تهران، امیرکبیر
- گرابار، الگ (۱۳۹۶)، شکل‌گیری هنر اسلامی، ترجمه مهدی گلچین عارفی، تهران، حکمت سینا
- رایس، تالبوت (۱۳۸۱)، هنر اسلامی، ترجمه ماه ملک بهار، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- هوگ، جان (۱۳۸۴)، سبک‌شناسی هنر معماری در سرزمین اسلامی، ترجمه پرویز ورجاند، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- بلر، شیل و جان‌اتان ام بلوم (۱۳۹۲)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه اردشیر اشراقی، تهران، سروش
- ادینگهاوزن، ریچارد و الگ گرابار (۱۳۷۹)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه یعقوب آژند، تهران، سمت
- گدار، آندره (۱۳۷۷)، هنر ایران، ترجمه یعقوب آژند، تهران، سمت
- ویلبر، دونالد (۱۳۶۵)، معماری اسلامی ایران در دوره ایلخانان، ترجمه بهروز حبیبی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی
- الرفاعی، انور (۱۳۹۰)، تاریخ هنر در سرزمین‌های اسلامی، ترجمه عبدالرحیم فنوت، مشهد، جهاد دانشگاهی واحد
- بینیون، لورنس و بازیل گری (۱۳۸۳)، سیر تاریخ نقاشی ایران، ترجمه محمد ایرانمنش، تهران، امیرکبیر
- اشرفی، م. م. (۱۳۶۷)، همگامی نقاشی با ادبیات، ترجمه روبین پاکباز، تهران، نگاه
- تالبوت رایس، دیوید (۱۳۷۵)، نقاشی اسلامی، ترجمه ماه ملک بهار، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی

- تیتوس بورکهارت (۱۳۹۳)، هنر اسلامی، ترجمه مسعود رجب‌نیا، تهران، سروش
- جنسن، ه. و. (۱۳۷۹)، تاریخ هنر، ترجمه پرویز مرزبان، تهران، نشر علمی فرهنگی
- کیانین، محمد یوسف (۱۳۷۹)، معماری ایران در دوره اسلامی، تهران، سمت
- گدار، آندره (۱۳۸۸)، آثار ایران، ترجمه ابوالحسن سروقدمقدم، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی
- هنرفر، لطف‌الله (۱۳۹۰)، اصفهان، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- دیماند، س. م. (۱۳۹۰)، راهنمای صنایع اسلامی، ترجمه عبدالله فریار، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- زکی محمد حسن (۱۳۶۳)، تاریخ صنایع ایران بعد از اسلام، ترجمه محمد حسن خلیلی، تهران، اقبال
- زکی محمد حسن (۲۰۱۶ م)، الكنوز الفاطمیه، مصر، الموسسه المصریه للطباعه و النشر
- مدخل‌های مرتبط با هنرهای اسلامی و هنرمندان مسلمان در دایره‌المعارف اسلام (به انگلیسی)، دایره‌المعارف بزرگ اسلامی و دانشنامه جهان اسلام

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ هنرهای اسلامی(۲)

هدف درس: آشنایی با سیر تاریخی انواع هنر در جهان اسلام در دوره ایلخانی، تیموری، عثمانی، صفوی، زندیه، سلاطین مسلمان هند

سرفصل

۱. بیان سرفصل‌ها و معرفی و نقد منابع و پژوهش‌های درس
۲. تبیین اوضاع سیاسی، تمدنی و فرهنگی جهان اسلام در دوره‌های یاد شده
۳. بیان ویژگی‌های سبک هنر و معماری در عصر ایلخانی و معرفی آثار برجسته آن دوره
۴. هنر و معماری در دوره تیموری و معرفی آثار مهم آن دوره(دو جلسه)
۵. هنر و معماری در دوره تیموری و معرفی آثار مهم آن دوره
۶. هنر و معماری و آثار برجسته هنری مسلمانان در قلمرو عثمانی(دو جلسه)
۷. هنر و معماری و آثار برجسته هنری مسلمانان در قلمرو عثمانی
۸. بیان ویژگی‌های و آثار برجسته هنری و معماری دوره صفویان و زندیان(دو جلسه)
۹. بیان ویژگی‌های و آثار برجسته هنری و معماری دوره صفویان و زندیان
۱۰. بیان تأثیر سبک هنری صفویه در شرق جهان اسلام بویژه شبه قاره و چگونگی و راه‌های انتقال آن
۱۲. بیان ویژگی‌ها و آثار هنری شبه قاره هند در دوره اسلامی(دو جلسه)
۱۳. بیان ویژگی‌ها و آثار هنری شبه قاره هند در دوره اسلامی
۱۳. بیان چگونگی و نحوه تأثیر سبک‌های هنری جهان اسلام بر هنر غربی
۱۴. بیان چگونگی و نحوه تأثیر سبک‌های هنری بر جهان اسلام معاصر

*همه مطالب این سرفصل‌ها باید با نمایش تصاویر و اسلاید در کارگاه و همراه با سفر علمی و مراجعه به موزه ها و مکان های تاریخی ارائه گردد.

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- لستوی، لئون (۱۳۸۳)، هنر چیست، ترجمه کاوه دهگان، تهران، امیرکبیر
- آیت اللهی، حبیب الله (۱۳۶۴)، هنر چیست، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجا
- کروچه، بندتو (۱۳۹۳)، کلیات زیباشناسی، ترجمه فواد روحانی، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- نیوتن، اریک (۱۳۸۸)، معنی زیبایی، ترجمه پرویز مرزبان، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- بورکها، تیتوس (۱۳۹۲)، هنر مقدس، ترجمه جلال ستاری، تهران، سروش
- نبوی، سید عباس (۱۳۷۸)، چیستی هنر، تهران، معاونت فرهنگی
- علینقی وزیر (۱۳۸۰)، تاریخ عمومی هنرهای مصور، تهران، هیرمند
- آرنولد (۱۳۵۷)، تاریخ اجتماعی هنر و ادبیات، ترجمه حشمت جزنی، تهران، دانشگاه ملی ایران
- کونل، ارنست (۱۳۸۷)، هنر اسلامی، ترجمه هوشنگ طاهری، تهران، توس
- پرایس، کریستین (۱۳۹۳)، هنر اسلامی، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، امیرکبیر
- گرابار، الگ (۱۳۹۶)، شکل گیری هنر اسلامی، ترجمه مهدی گلچین عارفی، تهران، حکمت سینا
- رایس، تالبوت (۱۳۸۱)، هنر اسلامی، ترجمه ماه ملک بهار، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- هوک، جان (۱۳۸۴)، سبک شناسی هنر معماری در سرزمین اسلامی، ترجمه پرویز ورجاند، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- بلر، شیل و جانانان ام بلوم (۱۳۹۲)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه اردشیر اشراقی، تهران، سروش
- ادینگهاوزن، ریچارد و الگ گرابار (۱۳۷۹)، هنر و معماری اسلامی، ترجمه یعقوب آژند، تهران، سمت
- گدار، آندره (۱۳۷۷)، هنر ایران، ترجمه یعقوب آژند، تهران، سمت
- ویلبر، دونالد (۱۳۶۵)، معماری اسلامی ایران در دوره ایلخانان، ترجمه بهروز حبیبی، تهران، دانشگاه شهید بهشتی
- الرفاعی، انور (۱۳۹۰)، تاریخ هنر در سرزمین های اسلامی، ترجمه عبدالرحیم قنوات، مشهد، جهاد دانشگاهی واحد
- بینیون، لورنس و بازیل گری (۱۳۸۳)، سیر تاریخ نقاشی ایران، ترجمه محمد ایرانمنش، تهران، امیرکبیر
- اشرفی، م.م. (۱۳۶۷)، همگامی نقاشی با ادبیات، ترجمه روبین پاکباز، تهران، نگاه
- تالبوت رایس، دیوید (۱۳۷۵)، نقاشی اسلامی، ترجمه ماه ملک بهار، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- تیتوس بورکهارت (۱۳۹۳)، هنر اسلامی، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، سروش
- جنسن، ه. و. (۱۳۷۹)، تاریخ هنر، ترجمه پرویز مرزبان، تهران، نشر علمی فرهنگی
- کیانیان، محمد یوسف (۱۳۷۹)، معماری ایران در دوره اسلامی، تهران، سمت

گدار، آندره (۱۳۸۸)، آثار ایران، ترجمه ابوالحسن سروقدمقدم، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی

هنرفر، لطف‌الله (۱۳۹۰)، اصفهان، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی

دیماند، س. م. (۱۳۹۰)، راهنمای صنایع اسلامی، ترجمه عبدالله فریار، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی

زکی محمد حسن (۱۳۶۳)، تاریخ صنایع ایران بعد از اسلام، ترجمه محمد حسن خلیلی، تهران، اقبال

زکی محمد حسن (۲۰۱۶ م)، الكنوز الفاطمیه، مصر، الموسسه المصریه للطباعه و النشر

مدخل‌های مرتبط با هنرهای اسلامی و هنرمندان مسلمان در دایره‌المعارف اسلام (به انگلیسی)، دایره‌المعارف بزرگ اسلامی و دانشنامه جهان اسلام

زبان انگلیسی تخصصی (۱)

Specialized English(1)

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: یادگیری استفاده از متون انگلیسی در زمینه تاریخ و تمدن اسلامی

سر فصل

- ۱- آشنایی با فرهنگهای یک زبانه انگلیسی به انگلیسی و نحوه استفاده از آنها
- ۲- یادگیری و تمرین نظام‌های آوانگاری و حرف نویسی
- ۳- آشنایی با اختصارات متون تخصصی و تبدیل تقویم میلادی و هجری
- ۴- درک متون انگلیسی در حوزه تاریخ و جغرافیای صدر اسلام، سیره پیامبر اسلام(ص) و خلفای راشدین و خلافت اموی بر اساس دایره‌المعارف اسلام و پژوهشهای جدید

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

Encyclopedia of Islam, 2nd and 3rd Edition

Marshall Hodgson(1974) ,The Venture of Islam: Conscience and History in a World Civilization, 3-volumes, , University of Chicago Press.

Gergor Schoeler(2011),The Biography of Muhammad, Nature and Authenticity, Gergor Schoeler, London and New York: Routledge,

Fred McGraw Donner(1998),Narratives of Islamic Origins: The Beginnings of Islamic Historical Writing, Fred McGraw Donner, Princeton: the Darwin Press, INC.

زبان انگلیسی تخصصی (۲)

Specialized English(2)

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: زبان انگلیسی تخصصی (۱)

هدف درس: افزایش توانایی استفاده از تحقیقات جدید به زبان انگلیسی در زمینه تاریخ و تمدن اسلامی

سرفصل

۱. مرور آوانگاری و حرف نویسی نامها و اصطلاحات اسلامی

۲. درک متون انگلیسی در حوزه خلافت عباسی، تشکیلات و نهادهای اسلامی، تاریخ هنر و معماری، نهضت ترجمه و تاریخ علوم در

اسلام بر اساس دائرهالمعارف اسلام و پژوهشهای جدید.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

Encyclopedia of Islam, 2nd and 3rd Edition

Marshall Hodgson(1974) ,The Venture of Islam: Conscience and History in a World Civilization, 3-volumes, , University of Chicago Press.

Markus Hattstein, Peter Delius(2015),Islam: Art and Architecture, H.F.Ullmann Publishing GmbH.

Amira Bennison(2009),The Great Caliphs, the Golden Age of Abbasid Empire, I.B.Tauris.

زبان انگلیسی تخصصی (۳)

Specialized English(3)

مقطع: کارشناسی

نوع درس: تخصصی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: زبان انگلیسی تخصصی (۲)

هدف درس: افزایش توانایی استفاده از تحقیقات جدید به زبان انگلیسی در زمینه تاریخ و تمدن اسلامی

سرفصل

درک متون انگلیسی در حوزه تاریخ صفویان، عثمانیان و گورکانیان هند و تحولات اخیر جهان اسلام بر اساس دائره المعارف اسلام و پژوهشهای جدید

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

Encyclopedia of Islam, 2nd and 3rd Edition

Marshall Hodgson(1974) ,The Venture of Islam: Conscience and History in a World Civilization, 3-volumes, , University of Chicago Press.

Andre Wink(2002),Al-Hind, the Making of the Indo-Islamic World: Early Medieval India and the Expansion of Islam 7Th-11th Centuries,Leiden,Brill.

Andrew Newman(2008),Safavid Iran: Rebirth of a Persian Empire, Andrew Newman, I.B.Tauris.

دروس اختیاری

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: بررسی چگونگی مواجهه ایرانیان و اندیشمندان ایرانی با فرهنگ و تمدن مغرب زمین از آغاز تا عصر حاضر با تأکید بر عصر استعمار

سرفصل

۱. وجوه کارشناسی و استثماری - استعماری تمدن غرب (۱)
۲. وجوه کارشناسی و استثماری - استعماری تمدن غرب (۲)
۳. انگیزه‌های غرب در توجه به ایران
۴. ایرانیان و تمدن غرب از آغاز تا پایان عصر صفویه (۱)
۵. ایرانیان و تمدن غرب از آغاز تا پایان عصر صفویه (۲)
۶. ایرانیان و تمدن غرب از آغاز تا پایان عصر صفویه (۳)
۷. ایرانیان و تمدن غرب در سده ۱۸ م (ادوار افشاریه و زندیه)
۸. برداشت ایرانیان از تمدن غرب در سده‌های ۱۹ و ۲۰ م (دوره قاجاریه) (۱)
۹. برداشت ایرانیان از تمدن غرب در سده‌های ۱۹ و ۲۰ م (دوره قاجاریه) (۲)
۱۰. غرب‌گرایی در ایران
۱۱. غرب‌گرایی و غرب‌زدگی در ایران
۱۲. غرب‌ستیزی در ایران (۱)
۱۳. غرب‌ستیزی در ایران (۲)
۱۴. اصلاح‌طلبی در ایران معاصر
۱۵. معرفی و نقد اندیشه‌های برجسته‌ترین نمایندگان گرایش‌ها (۱)
۱۶. معرفی و نقد اندیشه‌های برجسته‌ترین نمایندگان گرایش‌ها (۲)

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- شوشتری، عبداللطیف (۱۳۶۳)، تحفه العالم، تهران، طهوری
- کرمانشاهی، آقا احمد (۱۳۷۳)، مرآت الأحوال جهان نما، قم، انصاریان
- ابوطالب بن محمد اصفهانی (۱۳۸۳)، مسیر طالبی، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- حائری، عبدالهادی (۱۳۹۴)، نخستین رویارویی های اندیشه گران ایران با دوروی تمدن بورژوازی غرب، تهران، امیرکبیر
- الگار، حامد (۱۳۵۹)، نقش روحانیت پیشرو در جنبش مشروطیت، ترجمه ابوالقاسم سری، تهران، توسن
- حائری، عبدالهادی (۱۳۹۲)، تشیع و مشروطیت، تهران، امیرکبیر
- نائینی (۱۳۸۲)، تنبیه الامه و تنزیه المله، قم، بوستان کتاب قم
- کرمانی، ناظم الاسلام (۱۳۸۴)، تاریخ بیداری ایرانیان، تهران، امیرکبیر
- آدمیت، فریدون (۱۳۶۳)، اندیشه های طالبوف تبریزی، تهران، دماوند
- آدمیت، فریدون (۱۳۹۲)، اندیشه ترقی و حاکمیت قانون، تهران، خوارزمی
- آدمیت، فریدون (۱۳۹۴)، فکر آزادی، تهران، گستره
- آدمیت، فریدون (۱۳۴۴)، اندیشه های میرزا فتحعلی آخوند زاده، تهران، خوارزمی
- شیبانی (۱۳۹۴)، سفر / روایتیان به ایران، ترجمه سید ضیاءالدین دهشیری، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- فلسفی، نصرالله (۱۳۹۵)، سیاست خارجی ایران در دوران صفویه، تهران، شرکت موسسه علمی فرهنگی
- مدخل های مرتبط در دانشنامه جهان اسلام و دائره المعارف بزرگ اسلامی

El²; El³;

Arasteh, R.(2008), Education and Social Awakening in Iran; Cronin, S., "Importing Modernity: European Military Missions to Qajar Iran," Comparative Studies in Society and History, 50: 1

Martin, V.(1996), "An Evaluation of Reform and Development of the State in the Early Qājār Period," Die Welt des Islams, 36: 1

Matin, K.(2013), Recasting Iranian Modernity: International Relations and Social Change, Oxon,

Mirsepasi, A.(2004), Intellectual Discourse and the Politics of Modernization, Cambridge,

Fard Saidi, M.(1974), Early Phases of Political Modernization in Iran, 1870-1925, Ph. D dissertation,

Tavakoli-Targhi, M.(2001), "The Homeless Texts of Persianate Modernity," Cultural Dynamics 13: 3

Vakili-Zad, C.(1996), "Collision of Consciousness: Modernization and Development in Iran," Middle Eastern Studies, 32: 3

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی توصیفی-تحلیلی دانشجویان با جایگاه و نقش و دست‌آوردهای علمی و فرهنگی امامان شیعه(ع) در تاریخ و فرهنگ و تمدن اسلامی

سرفصل

۱. معرفی سرفصل، طرح و منابع درس، مستندات قرآنی و حدیثی امامان معصوم(ع)
۲. ماهیت جایگاه و نقش امامان معصوم(ع) در دوره حضور ۲۵۰ ساله آنان و چرایی آن
۳. حیات علمی، فرهنگی و سیاسی امام علی(ع) در تاریخ اسلام از رحلت رسول خدا(ص) تا شهادت، مواضع سه گانه اعتراض، همکاری و کناره‌گیری
۴. آموزه‌های دینی (روش‌شناسی، اصلاح‌گری و...)، اخلاقی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی امام علی(ع) براساس نهج البلاغه
۵. حیات و کارکرد علمی، فرهنگی حسنین(ع) در تاریخ اسلام
۶. مدینه پایگاه فعالیت‌های علمی و فرهنگی امامان شیعه(ع): چرایی و سیر تحول آن
۷. حیات و کارکرد علمی و فرهنگی امام علی بن حسین(ع) در تاریخ اسلام
۸. حیات علمی و کارکرد فرهنگی امام باقر(ع) با تأکید بر آراء آن حضرت در تبیین اصل امامت و حوزه مباحث حدیثی، کلامی و فقهی، مواجهه با دیگر فرق اسلامی
۹. حیات علمی و کارکرد فرهنگی امام صادق(ع) با تأکید بر آراء آن حضرت در تبیین اصل امامت و حوزه مباحث حدیثی، کلامی و فقهی، مواجهه با دیگر فرق اسلامی، مناظره‌های علمی
۱۰. حیات علمی و کارکرد فرهنگی امام کاظم(ع) با تأکید بر آراء آن حضرت در مواجهه با دیگر فرق اسلامی، آموزه‌های حدیثی، کلامی و فقهی، تعارض‌های فکری و سیاسی با خلفای عباسی

۱۱. حیات علمی و کارکرد فرهنگی امام رضا(ع) با تأکید بر آراء آن حضرت در مواجهه و مناظره با پیروان دیگر فرق اسلامی و دیگر ادیان، آموزه‌های حدیثی، کلامی و فقهی
۱۲. حیات علمی و کارکرد فرهنگی ابن‌الرضا(ع) با تأکید بر آراء آنان در مواجهه با خلفای عباسی و مناظره با پیشوایان دیگر فرق اسلامی، آموزه‌های حدیثی، کلامی و فقهی آنان، تعارض‌های فکری و سیاسی آنان با خلفای عباسی
۱۳. مبانی و منابع، فکری و فرهنگی امامان شیعه(ع) در طول ۲۵۰ سال دوره حضور
۱۴. منظومه و اصول فکری و فرهنگی امامان شیعه(ع) در طول ۲۵۰ سال دوره حضور
۱۵. میراث مکتوب امامان شیعه در طول دوره ۲۵۰ سال حضور
۱۶. دست‌آوردها

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- جعفریان، رسول (۱۴۲۳ق)، حیات سیاسی و فکری امامان شیعه و گزیده آن، قم، انصاریان
- مادلونگ(۱۳۷۷)، جانشینی محمد، ترجمه احمد نمایی و دیگران، مشهد، آستان قدس رضوی
- آقانوری، علی (۱۳۸۶)، خاستگاه تشیع و پیدایش فرقه‌های شیعی در عصر امامان، قم، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- محمد جعفری، سید حسین(۱۳۸۲)، تشیع در مسیر تاریخ، ترجمه محمدتقی آیت‌اللهی، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- ارزینا آر، لالائی(۱۳۹۵)، نخستین اندیشه‌های شیعی، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران، موسسه نشر فرزانه‌روز
- امین، سید حسن(۱۴۱۲ق)، لجانب العلمی و الفکری من شخصیه الامام الصادق(ع) (مجموعه مقالات)، بیروت، السید حسن الامین
- شهیدی، سید جعفر (۱۳۹۷)، پس از پنجاه سال، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- فضل‌الله، محمد جواد (۱۳۸۳)، صلح الامام الحسن، ترجمه حسینعلی تاجیک‌اسلامی، تهران، آینه زمان
- شهیدی، سید جعفر(۱۳۸۹)، زندگانی علی بن الحسین، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- عطاردی، عزیزالله(۱۴۰۹ق)، مسندالامام الکاظم، مشهد، المعتمر العالمی للامام الرضا (ع)
- عاملی، جعفر مرتضی(۱۳۹۰)، زندگانی سیاسی امام رضا (ع) تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- عاملی، جعفر مرتضی(۱۳۸۱)، زندگانی سیاسی امام جواد (ع) قم، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

عطاردی، عزیزالله (۱۳۶۸)، مسندالامام الجواد، مشهد، المعتمر العالمی للامام الرضا (ع)

مدرسی طباطبایی، سید حسین (۱۳۸۶)، میراث مکتوب شیعه، ترجمه سید علی قرائی و رسول جعفریان، قم، نشر مورخ

هالم، هاینس (۱۳۸۹)، تشیع، ترجمه محمد تقی اکبری، قم، نشر ادیان

Cole, Juan R.I, and Keddie, Nikki R(1986), Shi`ism and Social Protest, London, Yale University Press

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجویان با انسان‌شناسی اجتماعی و فرهنگی، قوم‌نگاری، قوم تاریخ و انسان‌شناسی تاریخی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل و معرفی منابع، شکل‌گیری و تحولات انسان‌شناسی: مردم‌شناسی اروپامحور، فلکلور و مطالعه فرهنگ عامه.
۲. انسان‌شناسی زیستی و انسان‌شناسی اجتماعی و فرهنگی
۳. فرهنگ و دیگربودگی دو مفهوم محوری انسان‌شناسی
۴. روش انسان‌شناسی: کار میدانی، قوم‌نگاری و مشاهده مشارکتی
۵. مکاتب انسان‌شناسی ۱: تطور‌گرایی، اشاعه‌گرایی
۶. مکاتب انسان‌شناسی ۲: کارکردگرایی، ساختارگرایی و فرهنگ‌گرایی
۷. روابط جنسی و خونی (انسان‌شناسی خویشاوندی ۱)
۸. نظام‌های خویشاوندی (انسان‌شناسی خویشاوندی ۲)
۹. تولید و مصرف و مبادله (انسان‌شناسی اقتصادی ۱)
۱۰. مناسبات تولیدی (انسان‌شناسی اقتصادی ۲)
۱۱. قدرت و سازمان سیاسی (انسان‌شناسی سیاسی ۱)
۱۲. دولت و ملت (انسان‌شناسی سیاسی ۲)
۱۳. سحر، جادو، اسطوره (انسان‌شناسی دین ۱)
۱۴. آیین‌ها و مناسک (انسان‌شناسی دین ۲)
۱۵. انسان‌شناسی و تاریخ: انسان‌شناسی تاریخی و تاریخ اجتماعی و فرهنگ.

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ماناگن، جان و پیتر جاست (۱۳۹۳)، انسان شناسی اجتماعی و فرهنگی، ترجمه احمد رضا تقاء، تهران، ماهی
- فکوهی، ناصر (۱۳۸۳)، تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان شناسی، تهران، نشر نی
- ریویر، کلود (۱۳۹۶)، مقدمه‌ای بر انسان شناسی، ترجمه ناصر فکوهی، تهران، نشر نی
- روح الامینی، محمود (۱۳۹۱)، گرد شهر با چراغ در میانی انسان شناسی، تهران، عطار
- میشل، پانوف و میشل پرن (۱۳۹۲)، فرهنگ مردم شناسی، ترجمه علی اصغر عسگری خانقاه، تهران، سمت
- روح الامینی، محمود (۱۳۷۷)، زمینه فرهنگ شناسی، تهران، عطار
- بووی، فیونا (۱۳۹۲)، مقدمه‌ای بر انسان شناسی دین، ترجمه مهرداد عربستانی، تهران، نشر افکار
- جرج فریزر، جیمز (۱۳۸۳)، شاخه زرین، پژوهشی در جادو و دین، ترجمه کاظم فیروزمند، تهران، آگاه
- دورکیم، امیل (۱۳۹۶)، صور بنیانی حیات دینی، ترجمه باقر پرهام، تهران، نشر مرکز
- لوی-برول، لوسین (۱۳۹۳)، کارکردهای ذهنی در جوامع عقب افتاده، تهران، ترجمه یدالله موقن، هرمس
- وسترمارک، ادوارد (۱۳۹۷)، بازمانده‌هایی از فرهنگ دوران جاهلی در تمدن اسلامی، ترجمه و تعلیقات علی بلوکباشی، تهران، فرهنگ جاوید
- داندلسن، پس‌الن (۱۳۹۸)، اسفند وحشی: پژوهشی درباره سحر و جادو در فرهنگ عامه ایران، ترجمه ابوالقاسم سری، تهران، فرهنگ جاوید

مبانی روان‌شناسی اجتماعی

Basics of Social Psychology

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجویان با روش و یافته‌های روان‌شناسی اجتماعی و بهره‌گیری از آنها در مطالعات تاریخی

سرفصل

۱. روان‌شناسی تجربی: چیستی، پیدایش و تحولات
۲. مکاتب روان‌شناسی ۱: روان‌شناسی آزمایشی، رفتارگرایی، روان‌کاوی
۳. مکاتب روان‌شناسی ۲: روان‌شناسی انسانگرا، روان‌شناسی شناختی، روان‌شناسی تکاملی
۴. روان‌شناسی اجتماعی (تعریف، پیشینه و مسائل)
۵. شناخت اجتماعی: خست شناختی و طرحواره‌ها.
۶. شناخت اجتماعی: ادراک اجتماعی، نظریه‌های اسناد
۷. نگرش‌ها و راهبردهای تغییر نگرش و رفتار
۸. پیشداوری، تعصب و تبعیض
۹. پرخاشگری و خشنونت
۱۰. کشش متقابل و روابط
۱۱. نفوذ اجتماعی و هم‌رنگی با جماعت
۱۲. خود: ناهماهنگی شناختی
۱۳. خود: توجیه خو .
۱۴. ساختار و عملکرد گروه و رهبری

۱۵. روان‌شناسی فرهنگی: فرهنگ و تفاوت‌های فرهنگی

۱۶. روان‌شناسی و تاریخ: روان تاریخ اجتماعی و زندگینامه نگاری روان‌شناختی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

مایلز هیوستون، ولفگانگ اشتروبه و کلاوس یوناس (۱۳۸۴)، مقدمه‌ای بر روان‌شناسی اجتماعی، ترجمه جواد اژه ای و جهانبخش صادقی، تهران، سمپاد

رابرت بارون، دان بیرن و نایلا برنسکامب (۱۳۹۷)، روان‌شناسی اجتماعی، ترجمه دکتر یوسف کریمی، تهران، روان

آرونسون، الیوت (۱۳۹۹)، روانشناسی اجتماعی، ترجمه حسین شکر کن، تهران، رشد

جونز، ادوارد (۱۳۷۱)، روان‌شناسی اجتماعی از آغاز تا کنون، محمد تقی طوسی، مشهد، آستان قدس رضوی

جی.هین، استیون (۱۳۹۹)، روانشناسی فرهنگی، ترجمه علی فتحی آشتیانی، تهران، سمت

پنینگتون، دونالدسی (۱۳۹۴)، شناخت اجتماعی، ترجمه نوشین شاهنده، تهران، دانش‌پرور

فروم، اریک (۱۳۹۱)، آناتومی ویرانسازی انسان (پرخاشجویی و ویرانسازی)، ترجمه احمد صبوری، تهران، آشیان

هایت، جانانان (۱۴۰۰)، ذهن درستکار، ترجمه امین یزدانی و هادی بهمنی، تهران، تالیف

هاوزر، مارک (۱۳۹۷)، ذهن اخلاقی، ترجمه محمد فرخی یکتا، تهران، هرمس

گلور، جانانان (۱۳۹۳)، انسانیت: تاریخ اخلاقی سده بیستم، ترجمه افشین خاکباز، تهران، آگاه

Gay, Peter (1985), Freud for Historians, London, Oxford University Press,

Loewenberg, Peter (1996), Decoding the Past: The Psychohistorical Approach, Peter Loewenberg, Routledge,

Loewenberg, Peter (1995), Fantasy and Reality in History, London, Oxford University Press,

Paul H. Elovitz (2018), The Making of Psychohistory: Origins, Controversies, and Pioneering Contributors, Paul H. Elovitz, Routledge,

William Todd Schultz (2005), Handbook of Psychobiography, London, Oxford University Press,

Loewenberg, Peter (1995), Fantasy and Reality in History, London, Oxford University Press

Paul H. Elovitz (2018), *The Making of Psychohistory: Origins, Controversies, and Pioneering Contributors*, Paul H. Elovitz, Routledge.

William Todd Schultz (2005), *Handbook of Psychobiography*, London, Oxford University Press.

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با مهم‌ترین وقایع تاریخی و فرهنگی - تمدنی اسلام در مغرب کبیر و صقلیه (سیسیل)

سرفصل

۱. بیان سرفصل و محورهای اصلی درس و معرفی منابع و مآخذ و پژوهش‌های مربوط به حوزه افریقیه و مغرب
۲. اوضاع جغرافیائی، سیاسی، تاریخی و تمدنی مغرب در آستانه فتح به دست مسلمانان
۳. زمینه‌ها، اهداف، روند و پیامدهای فتح مغرب
۴. مغرب در دوره والیان اموی
۵. مغرب در دوره والیان عباسی
۶. مغرب در دوره حکومت‌های مستقل و نیمه مستقل اغلبی و رستمی
۷. مغرب در دوره حکومت‌های مدراری و ادریسی
۸. زمینه‌ها و چگونگی ظهور فاطمیان در افریقیه
۹. مغرب در دوره خلفای فاطمی
۱۰. صِقْلَیَّه در عصر اغلبیان و فاطمیان
۱۱. مغرب در عصر زیریان و بنی حماد
۱۲. اوضاع سیاسی و تاریخی مغرب در دوره مرابطون
۱۳. اوضاع سیاسی و تاریخی مغرب در دوره موحدون
۱۴. افریقیه و مغرب در دوره حفصیان، مرینیان و شرفاء
۱۵. مغرب در دوره عثمانی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- ابن عذاری مراکشى (۱۹۸۳ م)، البيان المغرب، بيروت، دارالثقافه
- عبدالواحد مراکشى (۲۰۰۶ م)، المعجب فى تلخیص اخبار المغرب، بيروت، المكتبة العصريه
- ابن محمد الدباغ، ابوزيد عبدالرحمن (۱۹۹۵ م)، معالم الايمان فى معرفه اهل القيروان، بيروت، دارالكتب العلميه
- على بن محمد احمد فاسى (ابن ابى زرع)، (۱۸۴۳ م)، الانيس المطرب بروض القرطاس فى اخبار ملوك المغرب و تاريخ مدينه فاس، اوپسالا، دار الطباعه المدرسيه
- ابن وردان (۱۹۸۸ م)، تاريخ مملكه الاغالبه، قاهره، مكتبه مدبولي
- ابن ابى دينار (۱۹۶۷ م)، المؤنس فى الاخبار افريقيه و تونس، بيروت، دارالمسيره
- اسماعيل، محمود (۱۹۸۹ م)، الادراسه فى المغرب، كويت، مكتبه الفلاح
- الدشراوى، فرحات (۱۹۹۴ م)، الخلافه الفاطميه بالمغرب، بيروت، تعريب حمادى الساحلى، دارالغرب الاسلامى
- ابن ابار (۱۹۹۵ م)، الحله السيراء، قاهره، تصحيح حسين مونس، دارالمعارف
- السلوى (۲۰۰۷ م)، الاستقصاء لخبار دول المغرب الاقصى، بيروت، دارالكتب العلميه
- مونس، حسين (۲۰۰۷ م)، فتح العرب للمغرب، مصر، مكتبه الثقافه الدينيه
- الحلل الموشيه فى ذكر الاخبار المراكشيه (۱۹۷۹ م)، المغرب، دار الرشاد الحديثه
- معمّر، على يحيى (۱۹۸۹ م)، الاباضيه فى موكب التاريخ، مسقط، مكتبه الاستقامه
- ابراهيم بن صاحب الصلاه (۱۹۷۹ م)، المنّ بالامامه، بغداد، دارالحريه
- مونس، حسين (۱۳۹۳)، تاريخ و تمدن مغرب، ترجمه حميد رضا شىخى، تهران، سمت

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با تاریخ و تمدن اندلس در دوره سلطه مسلمانان

سرفصل

۱. بیان سرفصل درس و معرفی منابع، مآخذ و پژوهش‌های مربوط به اندلس
۲. اوضاع تاریخی و سیاسی اندلس در آستانه فتح به دست مسلمانان
۳. انگیزه‌ها، زمینه‌ها، روند و پیامد فتح اندلس
۴. اندلس در دوره والیان
۵. اندلس در دوره حکمرانی عبدالرحمن حکم و هشام اول
۶. اندلس در دوره عبدالرحمن دوم تا عبدالله بن محمد
۷. اندلس در دوره عبدالرحمن سوم
۸. اندلس در دوره حکم دوم تا سقوط امویان
۹. اندلس در عصر ملوک الطوائف، بنی حمود در مالقه، بنی عباد در اشبیلیه، بنی زیری در غرناطه، بنی جهور در قرطبه
۱۰. اندلس در عصر ملوک الطوائف، بنی عامر در بلنسیه، بنی تجیب و بنی هود در سرقسطه، بنی الافطس در بطلموس
۱۱. اندلس در دوره ملوک الطوائف، بنی صمادح در المریه، بنی مرین در شلب، امرای دانیه، امرای رنده، امرای ارکش، بنی بکر در ولبه و بنی یحیی در لبله
۱۲. اندلس در عصر مرابطون
۱۳. اندلس در عصر موحدون

۱۴. اندلس در عصر بنی‌الاحمر

۱۵. علل و عوامل انقراض حکومت مسلمانان در اندلس و اخراج مسلمانان

۱۶. فرهنگ و تمدن اسلامی در دوره امویان اندلس

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

عبدالواحد مراکشی (۱۳۹۰)، المعجب فی تلخیص اخبار الاندلس و المغرب، ترجمه محمدرضا شهیدی پاک، قم، پژوهشکده حوزه و دانشگاه

العبادی (۱۹۵۷م)، مشاهدات لسان الدین بن الخطیب فی بلاد الغرب و الاندلس، المغرب، جامعه المغربیه

عنان، محمد عبدالله (۱۹۹۷م)، الدوله الاسلام فی الاندلس، مصر، مکتبه الخانجی

عنان، محمد عبدالله (۱۳۷۰)، تاریخ دولت اسلامی در اندلس، ترجمه عبدالمحمد آیتی، تهران، کیهان

ابن بسام (۱۹۹۷م)، الذخیره فی محاسن اهل الجزیره، بیروت، دارالثقافه

علی بن ابی زرع الفارسی (۱۹۷۲م)، الذخیره السنیة فی تاریخ الدوله المرینیة، سوریه، دارالمنصور للطباعه

عزالدین عمر موسی (بی تا)، الموحدون فی المغرب الاسلامی تنظیماتهم و نظمهم، تونس، دارالغرب الاسلامی

ابن بشکوال (۱۹۹۶م)، کتاب الصله، تونس، دارالغرب الاسلامی

ابن هذیل (۱۹۳۲م)، تحفه الانفس و شعار سکان الاندلس، پاریس، ب. غوتنهر

حموده، علی محمد (۱۹۵۷م)، تاریخ اندلس السیاسی والعمرائی و الاجتماعی، مصر، دارالکتب العربی

مونس، حسین (۱۳۷۷)، سپیده دم اندلس، ترجمه حمیدرضا شیخی، مشهد، آستان قدس رضوی

موننگمری، وات (۱۳۵۹)، اسپانیای اسلامی، ترجمه محمدعلی طالقانی، تهران، بنگاه ترجمه و نشر کتاب

تاریخ بیزانس

History of Byzantium

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجویان با تاریخ و فرهنگ و تمدن بیزانس، روابط آن با حکومت‌های مسلمان و تأثیر بیزانس بر تمدن اسلامی

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، سکه‌شناسی، کتیبه‌ها، تاریخ‌نگاری، آثار جدلی، سفرنامه‌ها
۲. شناخت جغرافیای بیزانس با تکیه بر مرزهای شرقی امپراتوری (آسیای صغیر، شامات، جزیره، مصر)
۳. بیزانس: از شکل‌گیری تا ظهور اسلام: زمینه ظهور امپراتوری روم شرقی و توسعه آن از دیوکلتیانوس (سده سوم م.) تا هرکلیانوس (سده هفتم م.)
۴. سیمای اسلام در منابع بیزانس: اخبار ظهور پیامبر اسلام و پیشروی اسلام در منابع متقدم بیزانس
۵. مسیحیت در بیزانس: مرور کلی بر تاریخچه مسیحیت و مجادلات دینی در بیزانس
۶. مجادلات دینی مسلمانان و بیزانسی‌ها: مروری بر پیشینه و سرشت مجادلات دینی میان مسلمانان و مسیحیان شرقی (یوحنا دمشقی و دیگران)
۷. پیشروی اولیه اسلام در قلمرو بیزانس: مروری بر روند تصرف قلمرو بیزانس از صدر اسلام تا ظهور سلجوقیان
۸. مناسبات خلیفه و قیصر: مروری بر پیشینه مناسبات خلفای مسلمان با دولت بیزانس
۹. اقتصاد بیزانس: با تمرکز بر مناسبات تجاری مسلمانان و روم شرقی
۱۰. فلسفه و کلام در بیزانس: با تمرکز بر مروادات فکری و کلامی مسلمانان با جهان بیزانس
۱۱. هنر و معماری بیزانس: با تمرکز بر تأثیرات دوسویه بیزانس و جهان اسلام (حوزه شامات)
۱۲. مناسبات امرای مسلمان و حکومت‌های آسیای صغیر: با تمرکز بر جزیره در دوره امرای حمدانی و طرابوزان و حکومت‌های بیزانسی آسیای صغیر
۱۳. پیشروی ترکان در قلمرو بیزانس: روند تصرف آسیای صغیر توسط ترکان سلجوقی و ظهور امارت‌های ترک و مسلمان
۱۴. جنگ‌های صلیبی: جایگاه بیزانس در جنگ‌های صلیبی، کنش مسلمانان و پیامدهای آن

۱۵. افول بیزانس و فتح قسطنطنیه: مروری بر روند افول بیزانس و تصرف قسطنطنیه به دست ترکان عثمانی

۱۶. میراث بیزانس: میراث بیزانس برای امپراتوری عثمانی

روش ارزیابی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

شیخ نوری، محمدمیر(۱۳۸۴)، تاریخ بیزانس، تهران، دانشگاه پیام نور

تیموتی، گرگوری(۱۴۰۰)، تاریخ بیزانس، ترجمه جواد مرشدلو، تهران، سمت

کوریک، جیمز آ(۱۳۹۴)، ترجمه مهدی حقیقت خواه، تهران، ققنوس

مؤیدی، حسنقلی(۱۳۴۵)، امپراطوری روم شرقی، مشهد، دانشگاه مشهد

گیبون، ادوارد(۱۳۹۲)، مسیحیان و سقوط روم، ترجمه مرضیه خسروی، تهران، نشر روزگار نو

اسد رستم(۱۹۵۵-۱۹۵۶)، الروم فی سیاستهم و حضارتهم و دینهم و ثقافتهم . صلاتهم بالعرب، بیروت

پیگولوسکایا، نینا ویکتوروونا(۱۳۷۲)، اعراب حدود مرزهای روم شرقی و ایران در سده‌های چهارم تا ششم میلادی، ترجمه عنایت الله رضا، تهران، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی

سام، عبدالعزیز فرج(۱۹۸۱) العلاقات بین الامبراطوریه البیزنطیه و الدوله الامویه حتی منتصف القرن الثامن المیلادی، اسکندریه

موفق سالم نوری(۱۹۹۰)، العلاقات العباسیه البیزنطیه، بغداد

جنزوی، علیه عبدالسمیع(۱۹۷۹)، الثغور البریه الاسلامیه علی حدود الدوله البیزنطیه فی العصور الوسطی، قاهره

عرینی، سید الباز(۱۹۸۲)، الدوله البیزنطیه ۳۲۳-۱۰۸۱ م. بیروت

زبیده، محمد عطا(۱۹۹۴)، الشرق الاسلامی و الدوله البیزنطیه زمن الایوبیین، قاهره

مقاله "روم شرقی" در دانشنامه جهان اسلام

Chelly, Christopher(2006), The Roman empire: a veryshort introduction. Oxford

Mango, Cyrill(1998), Byzantium the empire of new Rom. London

Rosser, H(2001), Historical dictionary of Byzantium, Lunham Md.

Runciman, Steven(1975), Bizantine civilization, London

Ostrogorsky, George(1956), History of Bizantium state, Oxford

Treadgold, Warren(1997), A history of Bizantium state and society, Calif. Stanford

Canard M.(1966), Bizantium and the Muslim world to the middle of the eleventh century, in The Cambridge medieval history, Cambridge University press

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی دانشجویان با تاریخ و فرهنگ و تمدن ساسانیان و تأثیر آن بر تمدن اسلامی، همه مباحث سیاسی و اجتماعی، با رویکرد تأثیر آن بر فرهنگ و تمدن اسلامی ارائه خواهد شد.

سرفصل

۱. آشنایی با سرفصل، معرفی منابع، بیان ضرورت مطالعه تاریخ و تمدن ساسانی برای دانشجویان رشته تاریخ و تمدن ملل اسلامی، اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران مقارن تشکیل حکومت ساسانیان
۲. اردشیر بابکان و تشکیل حکومت ساسانی، حوادث سیاسی و اجتماعی دوره حکومت اردشیر
۳. مهم‌ترین حوادث سیاسی و اجتماعی از دوره شاپور اول تا شاپور دوم
۴. مهم‌ترین حوادث سیاسی و اجتماعی از دوره اردشیر دوم تا خسرو انوشیروان
۵. حوادث سیاسی و اجتماعی دوره حکومت خسرو انوشیروان
۶. مهم‌ترین حوادث سیاسی اجتماعی در دوره جانشینان خسرو انوشیروان (هرمز چهارم، خسرو دوم، قباد دوم و اردشیر سوم)
۷. مهم‌ترین حوادث سیاسی و اجتماعی دوره اردشیر سوم تا یزدگرد سوم
۸. مهم‌ترین حوادث سیاسی و اجتماعی دوره یزدگرد سوم واپسین پادشاه ساسانی
۹. مناسبات سیاسی و اجتماعی ساسانیان و عربها از آغاز تا شروع حملات اعراب به قلمرو ساسانی
۱۰. مناسبات سیاسی و اجتماعی ساسانیان با دیگر ملل و حکومت‌ها: رومیان، هندی‌ها و ...
۱۱. دین زرتشت در دوره ساسانیان، موبدان و دیگر متولیان امور دینی
۱۲. دیوانسالاری در دوره ساسانیان، طبقات اجتماعی و سیاسی جامعه ساسانی
۱۳. جنبشهای سیاسی و دینی در دوره ساسانیان: مزدک، مانی و ...
۱۴. هنر و معماری در دوره ساسانیان
۱۵. اوضاع علمی و آموزشی ایران در دوره ساسانیان
۱۶. بازرگانی و تجارت در دوره ساسانیان

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- کریستن سن (۱۳۹۴)، ایران در زمان ساسانیان، ترجمه رشید یاسمی، تهران، نگاه
- کریستن سن (۱۳۸۶)، وضع ملت و دولت و دربار در دوره پادشاهی ساسانیان، ترجمه مجتبی مینوی، تهران، اساطیر
- بویل (۱۳۸۰)، تاریخ ایران (پژوهش دانشگاه کمبریج)، ترجمه حسن انوشه، تهران، امیرکبیر
- نولدکه، تئودور (۱۳۵۸)، تاریخ ایرانیان و عربها، ترجمه عباس زریاب، تهران، انجمن آثار ملی
- فرای، ریچارد (۱۳۸۶)، تاریخ ایران باستان، ترجمه مسعود رجب نیا، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی
- پورشریعتی، پروانه (۱۳۹۹)، افول و سقوط شاهنشاهی ساسانی، ترجمه آوا واحدی نوایی، تهران، نشر نی
- فرشاد ابریشمی، فرشاد (۱۳۹۷)، ساسانیان از ظهر تا سقوط، تهران، خانه تاریخ و تصویر ابریشمی
- دریایی، تورج (۱۳۸۳)، شاهنشاهی ساسانی، ترجمه مرتضی ثاقب فر، تهران، ققنوس
- اینوستران تسف (۱۳۸۴)، مطالعاتی درباره ساسانیان، ترجمه کاظم کاظم زاده، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی
- محمدی ملایری، محمد (۱۳۸۰)، تاریخ و فرهنگ ایران، تهران، توس
- گیرشمن، رومن (۱۳۹۱)، هنر ایرانی در دوره پارسی و ساسانی، ترجمه بهرام فره‌وشی، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی
- پیرنیایی (تا)، ایران باستان، تهران، دبیر، سمیر
- گیرشمن، رومن (۱۳۹۷)، ایران از آغاز تا اسلام، ترجمه محمد معین، تهران، انتشارات علمی و فرهنگی
- کاویانی پویا، حمید (۱۳۹۷)، سرداران ایرانی و اعراب در شامگاه ساسانیان، تهران، امیرکبیر
- ساوران، اسکات (۱۳۹۸)، اعراب و ایرانیان بر اساس روایت فتوحات اسلامی، ترجمه سمانه کدخدایی مرغزار، تهران، علم
- سرخوش کرئیس، وستا و سارا استوارت (۱۳۹۲)، ساسانیان، ترجمه کاظم فیروزمند، تهران، نشر مرکز
- شاپور شهبازی، علیرضا (۱۳۹۱)، تاریخ ساسانیان، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
- مقالات مرتبط در دایره المعارف ایرانیکا

هنرهای سنتی

Traditional Arts

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ۱ واحد نظری، ۱ واحد عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: آشنایی با هنرهای سنتی موجود در ایران و کار استادکاران و هنرمندان سنتی در سراسر کشور

سرفصل

نظری

۱. آشنایی با مبانی هنرهای سنتی

۲. آشنایی با نحوه طراحی

۳. آشنایی با ابزار و مصالح مناسب طراحی

۴. آشنایی با نمونه‌های مختلف در حیطه هنرهای سنتی

۵. آشنایی با شیوه‌های ساخت

۶. معرفی مراکز ساخت هنرهای سنتی

۷. ارائه نمونه‌های مختلف از طریق عکس، اسلاید، فیلم و بازدید از کارگاه‌های مختلف

۸. ارائه نمونه‌های مختلف از طریق عکس، اسلاید، فیلم و بازدید از کارگاه‌های مختلف

عملی

-استفاده از هنرهای سنتی در ایجاد حجم‌های مناسب برای فضای شهری به‌ویژه استفاده از المان معماری اسلامی-امروزی-ساخت احجام متنوع با تکیه بر مبانی تعریف شده در هنرهای سنتی برای فضای امروزی

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- کیان اصل، مریم (۱۳۸۷)، سفال ایران، تهران، دایره
- گروه، ارنست (۱۳۸۴)، سفال اسلامی، ترجمه فرناز حائری، تهران، کارنگ
- یاوری، حسین و دیگران (۱۳۹۰)، آشنایی با هنرهای سنتی، تهران، سیمای دانش، آذر
- یاوری، حسین و دیگران (۱۳۸۹)، شناخت گلیم و گلیم‌ماندهای ایران، تهران، سیمای دانش، آذر
- جانستون، جیمز (۱۳۸۷)، منبت‌کار: روش‌ها و طرح‌ها، ترجمه حمید بلوچ، تهران، شرکت انتشارات فنی ایران

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: صفویان

هدف درس: آشنایی با تاریخ و تمدن ایران در دوران پس از صفویان تا برآمدن سلطنت پهلوی

سرفصل

۱. معرفی درس و اقسام منابع اصلی ذی ربط
۲. تاریخ سیاسی ایران در عصر افشاریه
۳. تاریخ سیاسی ایران در عصر زندیه
۴. تاریخ سیاسی ایران در عصر قاجاریه (آغا محمد شاه، فتحعلی شاه و محمد شاه)
۵. تاریخ سیاسی ایران در عصر قاجاریه (ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه)
۶. تاریخ روابط خارجی ایران (با تکیه بر روسیه و انگلیس)
۷. تاریخ تشکیلات اداری
۸. تاریخ اقتصادی ایران
۹. تاریخ اجتماعی ایران
۱۰. مدرنیزاسیون و تبعات آن
۱۱. مؤسسات جدید تمدنی
۱۲. تاریخ جنبشها (دینی، سیاسی و اجتماعی)
۱۳. عصر مشروطیت و محمدعلی شاه
۱۴. تاریخ سیاسی ایران در عصر احمد شاه
۱۵. تاریخ روابط خارجی ایران در سده ۱۴ق/۲۰م
۱۶. جمع بندی و پاسخگویی به سؤالات

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

- لاکهارت، لارنس (۱۳۸۶)، نادرشاه، ترجمه صادق رضازاده شفق، تهران، نشر ثالث
- شعبانی، رضا (۱۳۷۷)، تاریخ اجتماعی ایران در عصر افشاریه، تهران، نشر قومس
- آرونو، ام. ر. اشرفیان. ک. ز. (۱۳۳۶)، دولت نادر شاه افشار، ترجمه حمید مؤمنی، شهرضا، نشر شبگیر
- پری، جان آر (۱۳۸۲)، کریم خان زند، ترجمه علی محمد ساکی، تهران، آسونه
- ورهرام، غلامرضا (۱۳۸۵)، تاریخ سیاسی و اجتماعی ایران در عصر زند، تهران، معین
- نفیسی، سعید (۱۳۸۳)، تاریخ اجتماعی و سیاسی ایران در دوره معاصر، تهران، اهورا
- شمیم، علی اصغر (۱۳۷۹)، ایران در دوره سلطنت قاجار، تهران، مدبر
- اتکین، میوریل (۱۳۸۲)، تاریخ روابط ایران و روسیه ۱۷۸۰-۱۸۲۸، ترجمه محسن خادم، تهران، مرکز نشر دانشگاهی
- تیموری، ابراهیم (۱۳۳۳)، عصر بی خبری، تهران، اقبال
- شیخ الاسلامی، محمدجواد (۱۳۷۵)، سیمای احمد شاه، تهران، گفتار
- حائری، عبدالهادی (۱۳۶۷)، نخستین رویارویی های اندیشه گران ایران با دو روی تمدن بورژوازی غرب، تهران، امیرکبیر
- الگار، حامد (۱۳۵۹)، نقش روحانیت پیشرو در جنبش مشروطیت، ترجمه ابوالقاسم سری، تهران، توسن
- حائری، عبدالهادی (۱۳۹۲)، تشیع و مشروطیت، تهران، امیرکبیر
- آدمیت، فریدون (۱۳۹۲)، اندیشه ترقی و حکومت قانون، تهران، خوارزمی
- آدمیت، فریدون (۱۳۹۴)، فکر آزادی، تهران، گستره
- عیسوی، چارلز (۱۳۸۹)، تاریخ اقتصادی ایران، ترجمه یعقوب آژند، تهران، گستره
- اشرف، احمد (۱۳۵۹)، موانع تاریخی رشد سرمایه داری در ایران، تهران، زمینه
- اتحادیه، منصوره (۱۳۸۱)، پیدایش و تحول احزاب سیاسی مشروطیت، تهران، نشر تاریخ ایران
- رائین، اسماعیل (۱۳۷۸)، فراموشخانه و فراماسونری در ایران، تهران، امیرکبیر
- رائین، اسماعیل (۱۳۹۶)، حقوق بگیران انگلیس در ایران، تهران، بدرقه جاویدان
- کسروی، احمد (۱۴۰۰)، تاریخ مشروطه ایران، تهران، نگاه

لمبتون، آن کاترین (۱۳۹۴)، مالک و زارع در ایران، ترجمه منوچهر امیری، تهران، انتشارات علمی فرهنگی

کاظم زاده، فیروز (۱۳۷۲)، روس و انگلیس در ایران، ترجمه منوچهر امیری، تهران، انتشارات آموزش انقلاب اسلامی

ناطق، هما (۱۳۷۳)، بازرگانان، تهران، انتشارات توس

کدی، نیکی (۱۳۵۸)، تحریم تنباکو در ایران، ترجمه شاهرخ قائم مقامی، تهران، شرکت سهامی انتشارات

عشقی، خانک (۱۳۵۲)، سیاست نظامی روسیه در ایران، ۱۷۹۰-۱۸۱۵، تهران، دانشگاه تهران

قائم مقامی، جهانگیر (۱۳۲۶)، تاریخ تحولات سیاسی نظام ایران، تهران، نشر شرکت مطبوعات

EI2; EI3

Cambridge History of Iran, vol. 7, Cambridge University Press; First Printing edition (October 25, 1991)

Arasteh, Reza (1962), Education and Social Awakening in Iran

Avery, P (1971), An Enquiry into the Outbreak of the Second Russo-Persian War, 1826-1828, Iran and Islam, Edinburgh

Axworthy, Michael (2018), Crisis, Collapse, Militarism and Civil War, The History and Historiography of 18th Century Iran, Oxford University Press

Axworthy, Michael (2007), The Army of Nader Shah, Iranian Studies,

Cronin, Stephanie (2013), Iranian-Russian Encounters: Empires and Revolutions Since 1800

Cronin, S (2008), Importing Modernity: European Military Missions to Qajar Iran, Comparative Studies in Society and History, 50: 1

Ingram, E (1993), Britain's Persian Connection 1798-1828, Clarendon Press, 1st edition

Martin, V (1996), An Evaluation of Reform and Development of the State in the Early Qājār Period, Die Welt des Islams, 36: 1

Matin, K (2013), Recasting Iranian Modernity: International Relations and Social Change, Oxon

Floor, W, and Matthee, R (2013), and Clawson, P. (eds.) The Monetary History of Safavid, Afsharid and Qajar Iran, I.B. Tauris

Andreeva (eds), E, and Matthee, R (2019), Russians in Iran: Diplomacy and power in the Qajar era and beyond, I.B. Tauris

Mirsepasi, A (2004), Intellectual Discourse and the Politics of Modernization, Cambridge

Fard Saidi, M (1974), Early Phases of Political Modernization in Iran, 1870-1925, Ph. D dissertation

Tavakoli-Targhi, M (2001), The Homeless Texts of Persianate Modernity, Cultural Dynamics 13: 3

Vakili-Zad, C (1996), "Collision of Consciousness: Modernization and Development in Iran," Middle Eastern Studies, 32: 3

Bournoutian, G (2020), From the Kur to the Aras: A Military History of Russia's Move into the South Caucasus and the First Russo-Iranian War, Brill

Bournoutian, G (2016), Prelude to War: The Russian Siege and Storming of the Fortress of Ganjeh, 1803-4, Iranian Studies

Gilbar, G. G(1977), The Big Merchants (tujjar) and the Persian Constitutional Revolution of 1906, Asian and African Studies

Keddie, N. R(1972), The Economic History of Iran, 1800-1914 and its Political Impact, An Overview, Iranian Studies

Farmanfarmaian, R. (ed.), War and Peace in Qajar Persia: Implications Past and Present.

مقطع: کارشناسی

نوع درس: اختیاری

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف درس: ارتقا سطح اندوخته‌ها و مهارت‌های دانشجویان در استفاده از رایانه و فضای مجازی به منظور پیشبرد اهداف آموزشی و پژوهشی

سرفصل

۱. آموزش تایپ سریع حرفهای فارسی، عربی و انگلیسی
۲. آموزش مهارت‌های کاربردی و مغفول نرم افزارهای Word، Excel و Power point.
۳. آموزش تکنیک‌های مختلف ویرایش متن رایانه ای.
۴. آشنایی با نرم افزارهای مختلف فیش برداری، Endnote، One note فیش نگار و Citavi
۵. طبقه بندی اطلاعات و معرفی نرم افزارهای جستجو در رایانه نظیر Every things , Power Grep
۶. آموزش مسائل عام کاربری اینترنت و استفاده بهینه از آن.
۷. راهبردهای جستجوی پیشرفته در اینترنت و معرفی موتور جستجوهای تخصصی.
۸. معرفی بانکهای اطلاعاتی آنلاین، با توجه به نیازهای دانشجوی رشته تاریخ و تمدن اسلامی
۹. راهنمای استفاده از مهمترین کتابخانه های دیجیتال در سراسر دنیا و استخراج پیشینه پژوهش در امر تحقیق.
۱۰. معرفی پایگاه های جایابی کتاب، پایان نامه و نسخ خطی در کتابخانه ها و موزه ها.
۱۱. شناساندن پایگاه های مهمترین دائرةالمعارف های کاربردی و استخراج داده از آنها.
۱۲. شناسایی سایت های بارگیری کتاب به صورت عام و تخصصی رشته الهیات و تاریخ
۱۳. آشنایی با دیگر سایت های کاربردی نظیر تبدیل تاریخ، ترجمه از زبان مبدأ، تلفظ واژگان اعلام و غیره.
۱۴. آموزش نحوه اطلاع از کنفرانسهای ملی و جهانی، paper gift معرفی اجمالی فروم ها و انجمن های اینترنتی الهیات.
۱۵. آموزش نرم افزارهای داده کاوی متون.
۱۶. آموزش تفصیلی مهارت های تخصصی کاربری نرم افزارهای اسلامی از جمله محصولات شرکت نور، مکتبه اهل البیت، محصولات حوزه علمیه اصفهان؛ نرم افزارهایی چون مکتبه الشامله، الجامع الکبیر، المرجع الاکبر (به صورت ویژه به معایب هر یک و التفات هایی که در بهره گیری از آنها باید در مد نظر داشت، اشاره می‌شود)

ارزشیابی مستمر	میان ترم	آزمون نهایی	پروژه
۲۰ درصد	۲۰ درصد	۶۰ درصد	

منابع

لارنس، حمید(۱۳۸۳)، آشنایی آسان با کامپیوتر، ترجمه مرتضی صاحب‌الزمانی، تهران، نوپردازان

باجلان، علی و شکیافر، معصومه(۱۳۸۳)، آشنایی با کتابخانه و منابع آن با نگاهی به کتاب، کتابخانه، منابع کتابخانه ای، اینترنت و کاربرد آن، اراک، نشر نویسنده

محمدی‌فرد، داود(۱۳۸۸)، آشنایی با نرم افزارهای کتابخانه ای، تهران: چاپار لنجوان

محسنی، حمید(۱۳۷۸)، دستنامه پست الکترونیک و جنبه های کاربردی آن، تهران: نشر کتابدار

لانکاستر، ویلفرد(۱۳۷۸)، نظام های بازیابی اطلاعات، ترجمه جعفر مهرداد، شیراز، نشر نوید

